

Sežana
sp
KRAS 2003

908(497.12-14)

0091325,62

COBISS

KOSOVELJOVA KNJARNICA SEŽANA

NOVEMBER 2003 št. 62 cena 800 SIT

Okrogla miza o Lipici

ZIVLJENJE NIŠO LE BESEDE

WWW.MOBITEL.SI

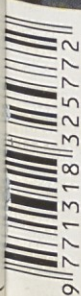

Aerodrom Ljubljana

REVIJO KRAS PODPIRAJO PRI NJENIH PRIZADEVANJIH
ZA OHRANITEV NAŠE NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE

SLOVENICA

9 771318 132572

New York

Beijing

London

Moscow

Frankfurt
Munich

Prague

Ljubljana

Skopje
Zurich

Istanbul

Hong Kong

Buenos Aires

Sydney

Od tod v širni svet.

Aerodrom Ljubljana

od leta 1963 / since 1963

Majhni, odlični, prijazni.

Moke za vse priložnosti

Prihodnost se izplača

PODARIMO
VAM

10 %

VEČ
ZAVAROVALNE
VSOTE

Ob 10. obletnici vam zavarovalniška hiša SLOVENICA pri sklenitvi Fondpolice podari 10 % dodatne zavarovalne vsote, za dobo 10 let. Fondpolica je oblika življenjskega zavarovanja za primer doživetja in smrti, vezanega na posebne vzajemne sklade Galileo, Rastko in KD Bond.

S sklenitvijo Fondpolice hkrati dosežete dva cilja - zavarovalno zaščito in plemenitenje vrednosti vašega premoženja.

080 30 30 www.slovenica.si

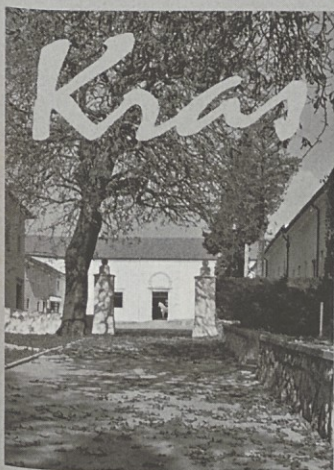

FONDPOLICA

Življenjsko zavarovanje z varčevanjem
v vzajemnih skladih KD

SLOVENICA

MEDI CARSO

Telefoni revije Kras:

01/421-46-95

01/421-46-90

05/766-02-90

Fax:

01/421-46-95

05/766-02-91

Kras, revijo o Krasu in kraških pojavih ter značilnostih krasa doma in na tujem, izdaja podjetje Mediacarso, d.o.o., Rimska cesta 8, 1000 Ljubljana
Telefon: (+386) 01/421-46-95,
(+386) 01/421-46-90;
fax: (+386) 01/421-46-95
E-mail: mediacarso@eunet.si
Glavni urednik: Lev Lisjak
Odgovorna urednica: Ida Vodopivec-Rebolj
Naslov: Uredništvo revije Kras:
p.p. 17, 6223 Komenj;
telefon: (+386) 05/766-02-90
fax: (+386) 05/766-02-91
Maloprodajna cena z 8,5-odstotnim DDV
800 SIT, 4 EUR, 4 \$
Naročnina za šest zaporednih števil
z 8,5-odstotnim DDV in s poštno dostavo
na naročnikov naslov v Sloveniji 6.000 SIT,
na naročnikov naslov v tujini
9.000 SIT, 45 EUR, 45 \$
Transakcijski račun pri NLB:
02010-0089675302
Devizni račun pri NLB, podružnici
Ljubljana-Center, Trg republike 2,
Ljubljana: 010-27620-896753/9
SWIFT coda: LJBA SI 2X
Fotografije: Agencija Mediacarso
Nenaročenih rokopisov in fotografij
uredništvo ne vrača.
Ponatis ali povzemanje prispevkov iz revije
Kras je dovoljeno urdnikovim soglasjem
in z navedbo vira.
Mednarodna standardna serijska številka:
ISSN 1318-3257.
Grafično oblikovanje in priprava tiska
Lev Lisjak
Organizacija tiska
K Korotan Ljubljana d.o.o.
Naklada: 4000 izvodov
Revijo Kras sofinancirajo
Ministrstvo za okolje in prostor,
Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo
in prehrano ter
JZ Kobilarna Lipica

Podpis k sliki:
Pogled na Velbanco
v Kobilarni Lipica,
hlev za plemenske žrebce,
dograjen leta 1703.

Fotografija:
Marjeta Privšek

Vsebina

NOVEMBER 2003, št. 62

Uredniški uvodnik	LIPICO LIPICANEC!	4
Mag. Franc But	LIPICA MORA IMETI DOBREGA GOSPODARJA Z VSEMI PRISTOJNOSTMI	7
Mag. Janez Rus	URESNIČEVANJE PROGRAMA VARSTVA IN RAZVOJA KOBILARNE LIPICA	10
Ciril Baškovič	LIPICA JE ZAŠČITENA KULTURNA DEDIŠČINA, KI JE SESTAVNI DEL SLOVENSKE IDENTITETE	12
Mag. Janez Kopač	O KOBILARNI LIPICA SKOZI NARAVOVARSTVENA OČALA	15
Prof. dr. Boris A. Novak	EDINA REŠITEV JE, DA KOBILARNA LIPICA OSTANE V DRŽAVNI LASTI	16
Davorin Terčon	UPAM, DA BOMO PRIŠLI DO REŠITVE, KI BO ZA LIPICO POMENILA NOV RAZVOJNI ZAMAH	18
Zofija Klemen Krek	KJE JE KRAS?	22
Prof. dr. France Habe	BITKA V ZVEZI Z LIPICANEC NAS ČAKA ŠELE PO VSTOPU V EVROPSKO UNIJO. NA TO JE TREBA MISLITI. PREDVSEM Z ZNANJEM IN Z ORGANIZACIJO POSLOVANJA BOMO LIPICANCU POVRNILI UGLED	24
Iztok Humar	LIPICA NAJ OSTANE DRŽAVNA KOBILARNA IN NARAVNI TER KULTURNI SPOMENIK	26
Mag. Franc But	NE PRISILITE NAS, DA GREMO NAZAJ V BRUSELJ IN ZAŽENEMO ALARM!	29
Hildegarde Gekiere	PRI NAS PA BI KAR SPREMENJALI ZAKON, NE DA BI IMELI VSEBINO...	32
Tatjana Renner	PO STROKOVNIH MERILIH JE ZAKON O KOBILARNI LIPICA ZELO DOBER	34
Viktor Krek	ZASLUGA ZA KVALITETNO ZASEBNO REJO LIPICANCA GRE TUDI DOBREMU STROKOVNEMU SODELOVANJU S KOBILARNO LIPICA	36
Rajko Vojtkovszky	SPRENEVEDAJO SE O TEM, KAJ JE KULTURNA KRAJINA! RAZVOJNA VPRAŠANJA LIPICE Z VIDIKA TURIZMA	38
Prof. dr. Peter Krečič	LIPICA IMA ODGOVORNOST TUDI DO LIPICANCEV V ZASEBNI REJI	39
Darja Radič	ČE NE BO TURIZMA, TUDI LIPICA NE BO ŽIVELA	41
Mag. Miroslav Marc	KAKO LIPICO IN LIPICANCA PREDSTAVITI ŠIRŠI JAVNOSTI	44
Živoj Race	LIPICANEC JE POSEBEN ZARADI OKOLJA, V KATEREM SE JE RAZVIJAL	45
Fabio Gergolet	V LIPICI SE TURIZMA NAČELOMA NI TREBA BATI. VPRAŠANJE JE, NA KAKŠEN NAČIN GA IZVAJATI.	46
Prof. dr. Peter Dovč	ZAPOSLENI V LIPICI NIMAJO NITI ODNOSA NITI VOLJE DO DELA	47
Dr. Davorin Gazvoda	V LIPICO BI LAHKO UMESTITI TUDI PANOŽNI CENTER ZA KONJENIŠKE ŠPORTNE DEJAVNOSTI	48
Janez Čemažar	PREDLOGOV O TEM, KAKO UREDITI PROBLEME LIPICE, JE LAHKO ZELO VELIKO	50
Dr. Gregor Pintar	KRAS JE KRAJINA LIPICANCA	51
Matjaž Žbontar	IZJAVA DRUŠTVA KRAJINSKIH ARHITEKTOV SLOVENIJE	52
Davorin Vuga	MEDNARODNO ZDRUŽENJE LIPICANCA NASPROTUJE	53
Javno pismo	PREDLOGU ZA PRIVATIZACIJO KOBILARNE LIPICA	56
Pismo generalne sekretarke	TRIJE SKLEPI IN PRIPOROČILO	57
LIF	65 UDELEŽENCEV OMIZJA	58
Dr. Vida Čadonič Špelič	SE NEKATERI POSLANCI IGRAJO Z UGLEDOM DRŽAVE, NJENE ZGODOVINE, DEDIŠČINE IN Z UGLEDOM PARLAMANTA?	59
...		60
Mag. Gojko Zupan		

Uredniški uvodnik

LIPICO LIPICANEC!

Dvanajstega septembra 2003 sta v Lipici revija Kras in Javni zavod Kobilarna Lipica pripravila odmevno okroglo mizo o aktualnih vprašanjih nadaljnega razvoja Lipice. Za omizje smo povabili 119 oseb, za katere so v petih ministrstvih, v Kobilarni Lipica, v Združenju rejcev lipicancev Slovenije, na Biotehniški fakulteti in Veterinarski fakulteti Univerze v Ljubljani in v Društvu prijateljev lipicanca ocenili, da bi s svojim védenjem, znanjem in izkušnjami v pogovoru za omizjem pomagali izoblikovati odgovore na vprašanje, kako naj se razvija Kobilarna Lipica kot kulturni spomenik nacionalnega pomena in kot izjemna naravna dediščina. Omizju je prisostvovalo 65 udeležencev - 6 uvodničarjev (eden med njimi le s predložitvijo pisnega uvoda, ki je bilo omizju prebrano) in 19 razpravljalcev ter predlagateljica sklepnih ugotovitev okrogle mize. Med udeleženci je bilo tudi 19 novinarjev oziroma predstavnikov tiskanih in elektronskih medijev, ki so izza omizja objavili več kot štirideset sporočil, komentarjev, pogovorov in ocen, elektronski mediji tudi z več ponovitvami.

Pred bralstvom revije Kras je v tej izdaji na okrogli mizi dogovorjen in napovedan avtentičen prikaz tistega, kar so udeleženci pogovora povedali za omizjem - od začetnih sporočil uvodničarjev prek vseh razprav in replik na uvodna sporočila in razprave do sklepnih ugotovitev in priporočil omizja slovenski vladi ter seznama vseh udeležencev. V takšnem zaporedju, v kakršnem so govorniki sodelovali v pogovoru. In z avtoriziranimi ubeseditvami, narejenimi po magnetofonskih posnetkih, ki jih je skrbno izpisala in uredila sodelavka revije Kras **Marjeta Privšek**.

Uredništvo Krasa je pisna povabila s prošnjo za sodelovanje predvidenim uvodničarjem z ustrezno utemeljitvijo poslalo 13. avgusta 2003. Do ponedeljka, 8. septembra, so izmed povabljenih za uvodničarje potrdili svoje sodelovanje minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano mag. Franc But, vršilec direktorja JZ Kobilarna Lipica mag. Janez Rus, predsednik Društva prijateljev lipicanca prof. dr. Boris A. Novak in poslanec v Državnem zboru Davorin Terčon. Minister za okolje, prostor in energijo mag. Janez Kopač je za okroglo mizo predložil pisno uvodno sporočilo in se opravičil, ker se omizja ne bo mogel udeležiti. Z Ministrstva za kulturo so namesto ministrice Andreje Rihter napovedali kot uvodničarja državnega sekretarja Cirila Baškoviča. Z Ministrstva za gospodarstvo so opravičili zadržanost ministrice dr. Tee Petrin, ker je bila tisti čas na konferenci Svetovne trgovinske organizacije. V sredo, 10. septembra, pa so tudi iz vlade R Slovenije sporočili, da se predsednik vlade mag. Anton Rop okrogle mize ne bo mogel udeležiti.

Tako je v petek, 12. septembra v veliki konferenčni dvorani hotela Maestoso v Lipici moderator omizja, izdajatelj revije Kras **Dušan Rebolj**, v uvodu predstavil namen omizja, njegov dnevni red in način pogovora za okroglo mizo. Osnovno napotilo

udeležencem v pogovoru je bilo, naj ne ponavljajo za omizjem že povedano in naj v svojih sporočilih, razpravah in replikah argumentirano podpirajo, izpodbijajo ali dopolnjujejo predgovornike oziroma vprašujejo po dodatnih, še ne povedanih, a pomembnih informacijah.

V uvodnem, sporočevalskem delu omizja je o mestu in vlogi Kobilarne Lipica ter o njenih razvojnih usmeritvah najprej spregovoril mag. Franc But. Kako se uresničuje Program varstva in razvoja Kobilarne Lipica in s kakšnimi problemi so pri tem v kobilarni soočeni, je poročal mag. Janez Rus. Zakaj je Kobilarna Lipica nacionalni kulturni spomenik, je razložil Ciril Baškovič. Potem je bilo omizju prebrano pisno sporočilo O Lipici - naravnem spomeniku in njenem mestu v načrtovanem Kraškem regijskem parku, ki ga je napisal mag. Janez Kopač. Prof. dr. Boris A. Novak je odgovoril na vprašanje, kako gleda na Kobilarno Lipica in sploh na razvoj Lipice civilna družba. Na vprašanje, zakaj predlog za spremembo Zakona o Kobilarni Lipica, pa je odgovoril Davorin Terčon.

V nadaljevanju omizja so razpravljali, nekateri tudi replicirali: Zofija Klemen Krek, prof. dr. France Habe, Iztok Humar, mag. Franc But, Hildegarde Gekiere, Tatjana Rener, Viktor Krek, Rajko Vojtkovszky, dr. Peter Krečič, Darja Radič, Živoj Race, mag. Miroslav Marc, Fabio Grgolet, prof. dr. Peter Dovč, dr. Davorin Gazvoda, Janez Čemažar, dr. Gregor Pintar, Matjaž Žbontar in Davorin Vuga. Sklepne ugotovitve okrogle mize in priporočila udeležencev omizja vladi Republike Slovenije pa je povzela državna sekretarka v Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano dr. **Vida Čadonič Špelič**.

Poleg vsega povedanega za omizjem objavljamo v tej izdaji Krasa tudi pismo Mednarodne federacije za lipicance (Lipizzan International Federation) iz Belgije in izjavo Društva krajinskih arhitektov Slovenije, obe naslovljeni organizatorjem okrogle mize.

Na koncu je predstavljen še komentar mag. **Gojka Zupana**, svetovalca vlade z Uprave za kulturno dediščino na Ministrstvu za kulturo. Nanaša se na zadnjo različico medresorsko usklajevanega besedila predloga za spremembo Zakona o Kobilarni Lipica. Njegov avtor, poslanec v Državnem zboru Davorin Terčon, ga je 3. novembra 2003 predložil uredništvu revije Kras v objavo. Zaradi obsežnosti tega besedila je predlog zakona v celoti predstavljen po internetu na domači strani revije Kras (skupaj s predstavitvijo te, to je 62. številke Krasa) na naslovu <http://www.revijakras.com>

Uredništvo

UVODNI POZDRAVI

Dušan Rebolj,

moderator omizja - izdajatelj revije Kras

Cenjeni udeleženci današnjega omizja! Veseli nas, da ste prišli na pogovor za okroglo mizo revije Kras in Javnega zavoda Kobilarna Lipica, ki bo obravnavala aktualna vprašanja nadaljnjega razvoja Lipice. Pričakujemo, da boste s svojim ustvarjalnim sodelovanjem pomagali odgovoriti na vprašanja o Lipici, ki so že poznana, in na vprašanja današnjega omizja.

Predno vas kot domačin in gostitelj pozdravita vršilec dolžnosti direktorja Javnega Zavoda Kobilarna Lipica mag. Janez Rus in podžupan matične občine Sežana Davorin Terčon, bi rad v imenu prirediteljev tega omizja med nami pozdravil predsednika Slovenske akademije znanosti in umetnosti akademika dr. Boštjana Žekša, ministra za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano mag. Fraca Buta, generalno sekretarko Mednarodnega združenja Lipicanca (LIF) gospo Hildegarde Gekiere in predsednika tega združenja gospoda Rudolfa Leinerja. Pozdrav pa velja tudi vsem ostalim udeležencem tega omizja, ki ste se odzvali našemu povabilu.

Mag. Janez Rus,

vršilec dolžnosti direktorja JZ Kobilarna Lipica

Spoštovani gostje! V veliko čast mi je, da vas lahko tudi sam kot vršilec dolžnosti direktorja Kobilarne Lipica pozdravim na tej okrogli mizi. Upam, da bodo tehtne razprave, ki jih bomo danes slišali, pripomogle k razreševanju dilem, ki jih je treba razrešiti zato, da opredelimo razvoj varovanega ambianta in vseh njegovih vsebin za prihodnje.

Vsi smo priče težavam pri opredeljevanju in iskanju rešitev, ki so potrebne zato, da bomo kar najboljše varovali kulturno dediščino, ki nam je zaupana v upravljanje, v vseh njenih razsežnostih. Prepričan sem, da bomo prav na osnovi teh razprav lahko v prihodnje lažje prišli do učinkovitih rešitev, ki bodo pripomogle k nadaljnjemu razvoju teh vsebin in seveda tudi k ugledu Slovenije v svetu.

Davorin Terčon,

podžupan Občine Sežana in poslanec v Državnem zboru Republike Slovenije

Spoštovani udeleženci omizja! Tudi jaz želim, da bi to omizje dalo ustrezne odgovore, ki naj bi bili dobra popotnica pri odločitvah v bodoče, da bi se Lipica in lipicanci še hitreje razvijali, da bi postali to, kar želimo - naš razpoznavni znak, ponos. Na Občini Sežana ocenjujemo, da stanje ni najboljše in da so nekatere spremembe v sami kobilarni, ki leži na ozemlju naše občine, potrebne. Upam, da bo to omizje posredovalo nekatere odgovore na pereča vprašanja.

Rudolf Leiner,

predsednik Mednarodnega združenja lipicanca (LIF - Lipizzan International Federation)

Zelo smo vam hvaležni, da ste na okroglo mizo kot udeležence povabili tudi predstavnike Mednarodnega združenja Lipicanca. V nadaljevanju bomo predstavili naše stališče v zvezi s perečim problemom.

Zavzemamo se, najlipica ostane državna kobilarna. Tu smo, da skupaj z vami razmislimo o vseh spornih vprašanjih. Upam, da boste razumeli naše stališče, ki ostaja nespremenjeno od ustanovitve Mednarodnega združenja lipicanca. To stališče je, da morajo biti vse kobilarne, ki redijo lipicanca, javne, kot je to bilo do sedaj. Upam, da bo ta pogovor prinesel prave rešitve. Tako, kot si vsi želimo!

LIPICA MORA IMETI DOBREGA GOSPODARJA Z VSEMI PRISTOJNOSTMI

Franc But

cancev - marsikaj takega, s čimer se najbrž ne more pohvaliti nihče drug na svetu. In prepričan sem, da lahko upravičeno trdimo, kako ji to zagotavlja posebno mesto ne samo v slovenski marveč tudi v evropski in pravzaprav v vsej svetovni kulturni dediščini.

Vsi ti razlogi so pravilno vodili državo, ko je leta 1996 z zakonom razglasila Lipico za kulturni spomenik izjemnega pomena za Republiko Slovenijo. Kajti država, ki je sposobna spoznati, kaj so njene vrednote in njeni kulturni spomeniki, lahko tudi upravičeno pričakuje, da bodo to njeno mnenje z njo delili tudi drugi v Evropi in po svetu.

Lipici je do sedaj že pretilo veliko nevarnosti, zato tako močno poudarjam pravilnost odločitve države o razglasitvi Kobilarne Lipica za kulturni spomenik izjemnega pomena za Republiko Slovenijo. Lipica namreč sedaj predstavlja enega izmed nosilnih stebrov slovenske nacionalne in kulturne identitete in je eden izmed najpomembnejših elementov prepoznavnosti Republike Slovenije... S tem, ko je država Lipico z zakonom proglasila za kulturni spomenik izjemnega pomena, pa je prevzela nase veliko odgovornost in skrb kot lastnica zavarovanega območja z vsemi nepremičninami in pravicami intelektualne lastnine. Hkrati pa je prevzela tudi pomembno soodgovornost za njen bodoči razvoj.

Vlada Republike Slovenije uresničuje svoje ustanoviteljske pravice po petih ministrstvih - za kulturo; za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano; za okolje, prostor in energijo; za gospodarstvo; za finance. In

vseh pet ministrstev ter pet njihovih ministrov nas je bilo na to okroglo mizo tudi povabljenih. Osebnostno mi je žal, da niso prisotni tudi moji kolegi - ostali ministri! Morda bi si vsakdo izmed njih lahko vzel vsaj uro časa za sodelovanje za tem omizjem glede na to, da govorimo o Kobilarni Lipica kot enem izmed nosilnih stebrov slovenske nacionalne in kulturne identitete. Pa tudi glede na to, da govorimo o tisti kobilarni Lipica, o kateri se je v zadnjih mesecih v slovenskem prostoru zelo veliko govorilo in izpostavljalo o njej zelo različne poglede... Zato lahko rečem samo - škoda! Seveda pa so nekatera ministrstva poslala na ta pogovor svoja visoka zastopstva - z državnimi sekretarji in drugimi.

Kot minister, pristojen za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, sem na nek način vedno razumel, da imam med vsemi ministrskimi kolegi še posebno odgovornost do Kobilarne Lipica. Zato ima naše ministrstvo tudi bolj ali manj stalno proračunsko postavko za Lipico. Od leta 2000 smo Kobilarni Lipica namenili skupno približno 770 milijonov SIT, kar je veliko in hkrati malo. Veliko je zato, ker je bila to glavna tistega, kar je država prispevala za Kobilarno Lipico. Premalo pa zato, ker so njene potrebe vedno večje od razpoložljivih sredstev.

Res pa je, da se Lipica v zadnjih letih v precejšnjem delu vzdržuje sama. Treba je povedati, da Kobilarna Lipica skoraj polovico sredstev za opravljanje svoje javne službe, to je reje lipicancev v Lipici, pa tudi spremljanje reje in vzreje lipicancev drugih pravnih in fizičnih oseb v Sloveniji,

Veseli me, da imamo danes tu veliko eminentnih gostov iz Slovenije in tujine, ki vas vse skupaj lepo pozdravljam!

V uvodu naj povem, da imamo Slovenci veliko stvari, na katere smo lahko upravičeno ponosni. Zagotovo na tak najplemenitejši in najbolj elitni seznam spada Lipica in to zaradi lipicanca. Zaradi njegove zgodovine in zaradi pokrajine, ki oblikuje in obkroža ter ustvarja to posestvo. Lipica je kot prostor, kot posestvo nekaj, na kar moramo biti Slovenke in Slovenci pa tudi vsa svetovna javnost ponosni. Mislim, da ima Lipica s svojo izjemno dolgo, več kot štiristoletno tradicijo vzreje ene izmed najstarejših kulturnih pasem konj - lipi-

organizacije športnih, kulturnih in drugih prireditev..., ustvari sama s svojo primarno dejavnostjo. Kljub temu pa je slišati veliko očitkov, da se z Lipico v okviru zakona slabo gospodari. In zakonu o Kobilarni Lipica se očita, da je preveč restriktiven, omejevalen in da ne dovoljuje na območju Kobilarne Lipica opravljati dobičkonosnih dejavnosti.

Sam menim, da je tak vtis napačen. Sedanja zakonodaja namreč omogoča različne oblike delovanja Kobilarne Lipica, v katerh vidi naše ministrstvo usmeritev za čase, ki prihajajo. Ne mislim, da gospodarjenje ne bi moglo biti boljše. Vidi pa se kar nekaj pozitivnih učinkov zakona, ki jih je mogoče izmeriti. In nekatere bi rad poudaril! Počasi a vztrajno se povečuje vzreja klasičnih linij žrebcev in rodov kobil. Vsako leto tudi komisija, ki jo je za pregledovanje lipiške črede konj imenovalo naše ministrstvo, ugotavlja manj napak pri reji in ustrezen napredek pri oskrbi in negi konj. Nadalje je kobilarna iz koncesijskih sredstev, ki jih plačuje igralnica, pridobila sredstva, ki so ji pomagala pri nakupu dislociranega posestva Ravne, kamor bo preselila mlade žrebce in delno rešila prostorsko zagato v Lipici zaradi pomanjkanja hlevskih prostorov. Zagotovo je tudi s pomočjo koncesijskih dajatev in proračunskih sredstev Ministrstva za kulturo

Večkrat neupravičeno prezrta zbirka likovnih del Avgusta Černigoja predstavlja eno izmed še ne dovolj izkoriščenih dopolnilnih in podpornih dejavnosti v lipiškem prostoru.

v zadnjem času iz leta v leto postopoma vedno več obnovljenih objektov stavbne dediščine, ki spet služijo izvornemu namenu. Škoda pa je, da so nekateri biseri tukaj v Lipici, na primer Černigojeva zbirka likovnih del, premalo obiskani in predstavljajo eno izmed še ne dovolj izkoriščenih dopolnilnih in podpornih dejavnosti v tem prostoru.

In posebej moram izpostaviti dva pomembna opravljena koraka v organiziranosti Javnega zavoda Kobilarna Lipica! Eden je bil, da smo končno, po mnogih poskusih, sprejeli Program varstva in razvoja Kobilarne Lipica, ki določa usmeritve in temeljne razvojne predispozicije tega pomembnega kulturnega spomenika. To je v bistvu temeljni razvojni programski akt, ki je osnova za izdelavo prostorsko izvedbenega načrta za zavarovano območje Lipice in ki tudi nakazuje koncept dolgoročnega

razvoja kobilarne. Drugi, zelo pomemben korak v organiziranosti kobilarne, pa je tako imenovana podelitev statusa rejske organizacije Kobilarni Lipica, ki vodi izvorno rodovniško knjigo za lipicance. Ta status Republike Slovenije je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano podelilo Kobilarni Lipica na osnovi rejskega programa za konje lipicanske pasme potem, ko je prestala vsa preverjanja stroke in ko je izpolnila tudi vse druge pogoje. Tak status je kobilarni podeljen skladno s predpisi in na način, ki je mednarodno priznan. Zato smo prepričani, da bo Kobilarna Lipica v bodoče ne samo dobro organizirana temveč tudi učinkovito vodena. In le pod takimi pogoji se bo lahko za tak status potegovala tudi v okviru Evropske unije. Evropski komisiji smo že najavili jasno odločitev Republike Slovenije in njeno jasno namero, da z dnem vstopa naše države v Evropsko unijo z ustreznimi predpisanimi koraki začnemo postopek znotraj držav Evropske unije za pridobitev tega statusa. Pri tem, seveda, pričakujemo, da bomo naleteli na odpor nekaterih drugih držav, zlasti Avstrije, ki si tudi sama prizadeva za ta status. In vemo, da se bo treba dogovarjati. Prepričani pa smo, da smo s tem naredili potreben korak doma in da imamo kot država, kjer stoji Kobilarna Lipica in ki ji vsi priznavajo lipicančev domicil, tudi številne pomembne tehtne argumente, ki nam bodo pomagali pri tem dogovarjanju. Republika Slovenija od te svoje namere ne želi, ne sme, ne more odstopiti in tudi ne bo odstopila.

Razumemo, da je to vprašanje izjemno mednarodno občutljivo. Zavedamo se, da so lipicanci ogrožena vrsta konj in da

Kobilarna Lipica je s pomočjo sredstev, ki jih je prispevala tudi igralnica, kupila posestvo Ravne, kamor bodo preselili mlade žrebce.

je treba kakršne koli bodoče rejske cilje usklajevati in usmerjati v okviru vseh rej. Zato je tudi po našem videnju in razumevanju Mednarodno združenje lipicanca - LIFTista ključna mednarodna organizacija, ki bo morala v skrbi za povečanje črede lipicancev odigrati pomembno vlogo. Slovenci smo tukaj in v okviru LIF-a od nekdaj izjemno aktivno sodelovali. In da nam tudi drugod priznavajo pomen Lipice kot lipicančevega domicila, je med drugimi dokazi tudi to, da imamo v LIF-u podpredsednika.

Naj še izpostavim, kako vidimo v Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Lipico v prihodnje in kako jo vidim sam kot minister!

Prepričani smo, da je izvor vsega, zaradi česar kulturni spomenik Kobilarna Lipica sploh obstaja, lipicanec. Brez lipicanca tega prostora, kakršen je sedaj, ne bi bilo. Vse ostale aktivnosti, tako imenovane suportne aktivnosti, so se razvile zaradi konja. Od storitvenih dejavnosti do najrazličnejših turističnih dejavnosti, do golfa in vsega ostalega. Vse te storitve, vključno z golfom, so lahko kjer koli drugje, v katerem koli prostoru. Te relacije se moramo zavdati! Konj je v Lipici bistvo in počelo vsega in zaradi konja so se v Lipici razvile druge dejavnosti. Dobro je, da so se razvile, in zaželeno je, da se razvijajo. Zato želim poudariti, da ima Kobilarna Lipica lahko svoj dolgoročni razvoj in obstoj. Kobilarna Lipica lahko tekmuje v svojih jasno izraženih namerah, zapisanih v številnih aktih, kot ena izmed vodilnih in najpomembnejših kobilarn in hkrati kot tista, ki želi pridobiti tudi mednarodno priznan status vodenja izvorne rodovniške knjige za lipi-

canca samo v primeru, če na tem prostoru konj ostane prioriteta.

Ko govorimo o različnih razvojnih konceptih v Republiki Sloveniji, moramo vedno imeti v mislih, kaj Republika Slovenija želi in razume za razvojno prednost tega prostora. Sam nikoli ne bom prenehal zastopati stališča, da Kobilarna Lipica obstaja zaradi lipicancev. Kobilarna Lipica želi in mora dobiti status mednarodno priznane kobilarne, ki vodi zanje izvorno rodovniško knjigo. In Kobilarna Lipica mora ostati center klasične šole jahanja, ki je znan in pristen samo v tem prostoru.

Iz vsega tega izhaja tudi naše razumevanje konceptualnega razvoja tega prostora. To pomeni, da je Kobilarna Lipica po našem razumevanju in tudi po mojem osebnem prepričanju predragocena, da bi sploh mogla biti predmet kakršnega koli razmišljanja o odprodaji tukajšnje zemlje ali o pretirani široki liberalizaciji na tem območju. To pa, seveda, ne pomeni, da kot ministrstvo ali minister razumem, da bomo zaradi tega Lipico zaprli in iz nje izgnali kakršne koli druge dejavnosti, ki delajo obiskovalcu ali občudovalcu konj ali nekomu, ki se želi poglobiti v konja, ali pa čisto naključnemu turistu, prostor Lipice prijetnejši. Ali pa, če pogledamo še z druge strani, prinašajo prostoru več finančnih virov in s tem boljšo ekonomsko prihodnost. In na nek način tudi omogočijo državi, da bo čez čas lahko manj vlagala v vzrejo lipicancev, čeprav vemo, da bo v osnovno čredo morala vedno vlagati.

Ta dva koncepta se pravzaprav ne izključujeta. Ravno tako lahko na osnovi sedanje ureditve, na osnovi pametnih

dogovorov, Javni zavod Kobilarna Lipica razvija storitvene dejavnosti tudi z drugimi soinvestitorji na osnovi dolgoročnih pogodb z najboljšimi ponudniki. Vse to je mogoče razvijati in mislim, da je to tudi najbolj pametna in pravilna usmeritev. Menim, da pri vsem tem, ko nikakor ne izključujemo v Lipici ostalih aktivnosti, ko nikakor ne izključujemo turističnega razvoja kobilarne in vsega njenega prostora ter s tem ekonomskega razvoja sežanske občine, in ko imamo konceptualno jasne odgovore, kako in na kakšen način ostale aktivnosti razvijati, ne smemo pozabiti na osnovno izhodišče. To pa je: Kar koli bomo storili, za kakršen koli poseg v prostor se bomo odločili in ga narediti, bomo morali vse pretehtati in oceniti, ali poseg koristi ali škodi izvornemu namenu obstoja Lipice kot kobilarne in kot kulturnega spomenika.

To so poudarki, ki sem jih želel posebej izpostaviti. In mislim, da moram izpostaviti še nekaj:

Za tem omizjem pričakujem veliko tehtnih diskusij in verjamem, da je to omizje v ožjem in širšem smislu sposobno dobrega kulturnega dialoga. Ta je ta čas ne le koristem, ampak je celo nujen. Poudarjam namreč, da je zelo pomembno, da Lipica dobi tudi tako imenovanega dobrega gospodarja z vsemi kompetencami in pristojnostmi. Čim prej se je treba uskladiti in dogovoriti, kdo je njen gospodar takšnega kova, da bo lahko to kobilarno ustrezno, z vsemi dolgoročnimi pooblastili, predstavljal v Sloveniji in tujini ter zagotavljal njen razvoj!

URESNIČUJEMO PROGRAM VARSTVA IN RAZVOJA KOBILARNE LIPICA

Janez Rus

Primarne vsebine so seveda tiste, ki so predmet varovanja in so opredeljene kot javna služba v Zakonu o Kobilarni Lipica. Najpomembneje je, da ohranimo ta kulturni spomenik in da v skladu z izvorno dejavnostjo kobilarne ta ambient v resnici funkcionira kot kobilarna, kot vrhunska strokovna ustanova, ki hkrati osmišlja vse kulturne in zgodovinske elemente Lipice.

Po drugi strani pa imamo v Kobilarni Lipica tudi celo vrsto vsebin, ki neposredno niso povezane s primarno dejavnostjo in jih imenujemo sekundarne dejavnosti. Pri pripravi programa varstva in razvoja je bilo v številnih študijah ugotovljeno, da se v Lipici prepleta, dostikrat bolj neposrečeno, vrsta dejavnosti oziroma programov, ki so

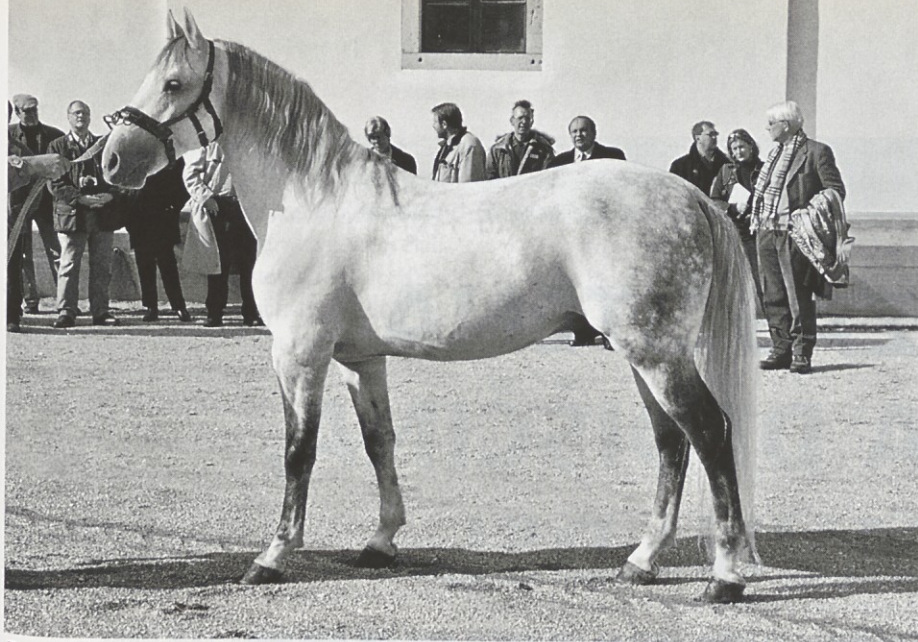
med seboj težko združljivi ali celo nezdružljivi. Zato je pomembno, da zelo jasno opredelimo tudi vlogo teh sekundarnih dejavnosti - gostinstva, hotelirstva in športov. Pri tem moram posebej poudariti, da se v Kobilarni Lipica zavedamo, kako te sekundarne dejavnosti niso samim sebi namen, ampak so celo zelo potrebne, ker lahko prav z njihovo pomočjo najširši javnosti kar najbolje predstavljamo kulturni spomenik in vse tisto, kar opravlja Javni zavod Kobilarna Lipica kot javno službo. Seveda pa je za doseganje tega cilja treba zelo jasno začrtati nadaljnji razvoj teh sekundarnih dejavnosti. In dodati moram, da je prav v tem delu Program varstva in razvoja Kobilarne Lipica dovolj jasen, uporaben in učinkovit.

Obnovljena stavba, v kateri bosta dobila svoje prostore muzej Kobilarne Lipica in veterinarski muzej.

Preden vas seznamim s tem, kako v Kobilarni Lipica uresničujemo program varstva in razvoja, bom spregovoril nekaj besed o programu samem.

Navezujem se na misel, ki jo je zelo jasno formuliral minister Franc But, in sicer, da se je vse, kar je v Kobilarni Lipica opredeljeno kot vrednota in predmet varovanja ter nadaljnega razvoja v skladu z zakonom o Kobilarni Lipica, razvilo v funkciji reje lipicanca. To je bilo osnovno vodilo, ki nas je spodbujalo pri oblikovanju Programa varstva in razvoja Kobilarne Lipica, ki ga je letos predpisala vlada Republike Slovenije. Prav na tej osnovi smo poskušali čim bolj jasno strukturirati vsebine in dejavnosti, ki jih opravljamo v našem javnem zavodu.

Favoty Trompeta XXXIV, mladi žrebec, predstavnik klasične linije Favory

Probleme, o katerih tukaj govorimo, lahko v veliki meri razvrstimo v dve glavni skupini. Ena skupina problemov je organizacija dela v Javnem zavodu Kobilarna Lipica in v Lipici nasploh. Druga skupina problemov pa zadeva prostorski razvoj Lipice. Če se strinjamo o tem, kaj je v Lipici glavna vrednota in primarna dejavnost javnega zavoda, potem seveda ni težko ugotoviti, da je treba pri njegovi organizaciji upoštevati dejstvo, da gre predvsem za vrhunsko strokovno ustanovo. Ko pa govorimo o prostorskem razvoju, ne smemo prezreti ugotovitve Programa varstva in razvoja, da je prepletanje različnih vsebin in dejavnosti v marsičem neopredeljeno oziroma v marsičem neučinkovito. Prav z državnim lokacijskim načrtom, ki ga bomo pričeli pripravljati v naslednjih dneh (Program priprave državnega lokacijskega načrta je izšel v Uradnem listu R Slovenije, št. 82/2003!), bomo lahko ugotovili, na kakšen način in v kateri smeri je treba urejati prostor v celoti in ga organizirati tako, da bo optimalno potekala primarna dejavnost in da bo sekundarna dejavnost optimalno dopolnjevala prvo. Na ta način bi lahko učinkovito izkoristili tudi poslovni potencial tega primarnega segmenta, za katerega sem prepričan, da je bistven za nadaljnji razvoj Lipice.

O samem uresničevanju Programa varstva in razvoja Kobilarne Lipica za obdobje od leta 2002 do leta 2005 pa bi rad povedal tole:

Poleg osnovnih konceptualnih in organizacijskih ukrepov, ki jih opravljamo v zavodu - mislim, da v marsičem dovolj učin-

kovito - je v programu opredeljena tudi vrsta aktivnosti pa tudi investicij, katerih namen je ohranjati tukajšnjo kulturno dediščino, bodisi kulturno krajino, bodisi stavbno dediščino in seveda tudi čredo lipicancev ter vse dejavnosti, ki se na to navezujejo. V skladu s Programom varstva in razvoja smo nadaljevali z obnovo nekaterih zavarovanih objektov. Predvsem graščinskega kompleksa in stavbe, v kateri bomo uredili muzej Kobilarne Lipica. Ta muzej bomo dopolnili z veterinarskim muzejem, o čemer smo se dogovorili z Veterinarsko fakulteto Univerze v Ljubljani. Obnavljamo tudi druge objekte, kot so, na primer, silosi. Urejamo tudi okolje.

Na področju sekundarnih dejavnosti smo prav tako izpeljali nekatere ukrepe in investicije, ki prispevajo k izboljšanju poslovanja. Na osnovi nove sistemizacije delovnih mest in organizacije javnega zavoda smo uspeli znatno racionalizirati poslovanje. Z nekaterimi novimi pridobitvami, zlasti z obnovljenim hotelom Maestoso, si obetamo dosti boljše poslovne rezultate na področju hotelske in gostinske dejavnosti. Zlasti na področju kongresnega turizma, ki ga lahko z dvorano, v kateri je naše omizje, začnemo v Lipici nuditi kot enega izmed kvalitetnih dopolnilnih programov. S posameznimi lokali, z ureditvijo vstopne ploščadi, s ureditvijo trgovine za prodajo spominkov smo razrešili nekatere probleme, ki so se v smislu prostorskega oblikovanja doslej kazali kot najbolj pereči.

Na področju primarne dejavnosti, predvsem konjereje in konjenišva, smo z ustreznimi organizacijskimi ukrepi zagoto-

vili, da je čreda oskrbovana v skladu s sprejetimi strokovnimi standardi. Trudimo se tudi čim prej doseči vidnejši napredek v konjeništvu, vendar je treba upoštevati, da je konjenišstvo ne le športna disciplina ampak tudi večšina, ki rabi za kvalitetne premike več časa.

Moram pa tudi opozoriti, da imamo pri uresničevanju programa varstva in razvoja tudi določene težave, ki so po mojem prepričanju posledica ustanoviteljeve neodločnosti, kako naj bi, kljub temu, da je to sam predpisal s Programom varstva in razvoja Kobilarne Lipica, potekal nadaljnji razvoj lipiškega ambienta. Brez ustanoviteljeve odločnosti pri nekaterih temeljnih odločitvah uresničevanje nalog, ki smo si jih zadali, ni mogoče.

Prepričan sem, da bo ta okrogla miza z vašimi prispevki, spoštovane udeleženke in cenjeni udeleženci, predstavila kvalitetna izhodišča, s katerimi bo ustanovitelju olajšano odločiti o tem, kako naj se v prihodnje razvija Javni zavod Kobilarna Lipica. In ne dvomim, da se bomo vsi skupaj zavzeli za ohranjanje in razvoj Lipice kot kulturnega spomenika, ki je med najpomembnejšimi elementi naše kulturne dediščine in naše nacionalne samobitnosti!

Mag. Janez Rus,
v.d. direktorja Javnega zavoda Kobilarna Lipica

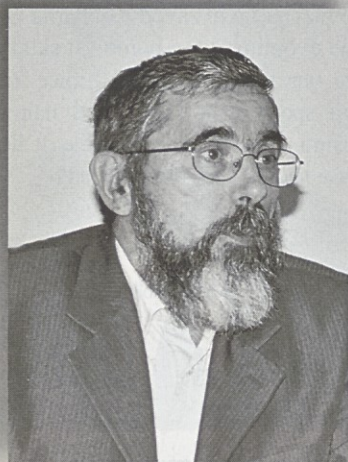
V skladu s Programom varstva in razvoja Kobilarne Lipica poteka tudi obnova silosov, ki so del stavb kobilarne.

UVODNA SPOROČILA

LIPICA JE ZAŠČITENA KULTURNA DEDIŠČINA, KI JE SESTAVNI DEL SLOVENSKE IDENTITETE

Ciril Baškovič

Lipica tako pomembna v sestavu kulturne dediščine Slovenije. Odgovor: iz treh razlogov.

Prvič zaradi konja - črede, ki spada v eno izmed pasem na svetu - resda ne po številu konjskih duš prav močno - in je razširjena predvsem po nekaterih evropskih deželah in zaradi zgodovine, ki je vezana na rejo te vrste konj na tem območju v Sloveniji.

Drugič zaradi parkovnih površin in siceršnje urejene narave Lipice. Z vidika ministrstva za kulturo se ne spuščamo v razpravo, ali je okolica, v kateri kobilarna deluje tolika leta, naravna znamenitost. To je vprašanje za druge resorje. Vsekakor pa je Lipica specifično urejena narava s parkov-

nimi elementi, kar je povezano z načinom dejavnosti - z rejo črede. Ta prostor je neogibni sestavni del dokazila, kako je človek na tem prostoru redil konje, jih redi danes in jih bo redil tudi v prihodnje.

Tretji element spomenika v Lipici pa so stavbe; ne toliko vsaka zase, čeprav vsaka posebej nosi določene strokovno pripoznane elemente in jo je treba varovati kot kulturno dediščino, temveč vse skupaj v svojem sklopu, v svoji skupni sestavi, ker služijo izvorni dejavnosti, to je vzreji lipicancev. Konj ni bilo in ni mogoče rediti brez zanje potrebne spremljajoče infrastrukture!

Vsi trije elementi skupaj, izvorno zaradi konja, kot nerazklenljiva celota pomenijo enoto, ki zasluži status nacionalno

Spoštovani! Svoj prispevek pričeljam z opravičilom zaradi odsotnosti ministric Andreje Rihtar. Ta trenutek je na drugem koncu Slovenije, kjer ureja določene zadeve s področja dediščine in žive kulture, ki so morda ta hip še bolj pereče. Sva pa za tem omizjem z Ministrstva za kulturo dva. Med nami je tudi gospod Stane Mrvič, ki je na čelu direktorata za kulturno dediščino in bo lahko pozneje postregel s podrobno argumentacijo našega ministrstva, kako vidimo Kobilarno Lipica.

Ministrstvu za kulturo je organizator tega omizja postavil vprašanje, zakaj je

pomembne kulturne dediščine. Tako je bilo najprej odrejeno z odlokom na lokalni ravni in potem z nacionalnim zakonom. In vsakega izmed teh elementov je v izvrstnem članku, objavljenem v 61. številki revije Kras, opisal avtor, kolega na ministrstvu za kulturo, ki se strokovno ukvarja tudi s spomenikom Kobilarno Lipica (Zupan, Gojko, 2003: Pomoč vil bi bila potrebna tudi za zaposlene, Kras - revija o Krasu in krasu, št. 61, str. 16-19, Ljubljana - op. uredništva).

Največja dragocenost Kobilarne Lipica in njenega prostora so torej lipicanci, plod dolgoletne vzreje z vsaj petsto let dolgo tradicijo!

Drugi sklop kulturne dediščine pa so parkovne površine kobilarne, ki so skladne s potrebami reje konj, skladne s pokrajino in skladne z njenimi klimatskimi značilnostmi ter razodevajo, kako je človek skozi več kot štiri stoletja oblikoval to pokrajino. Kras se je namreč v nekaj sto letih močno preoblikoval, kar se tiče njegove površine, predvsem zaradi človekovih posegov. Relativno stabilno je oblikovan prav na tem prostoru, ker tu stabilno potekajo reja črede, ko njereja in vse tisto, kar je s tem povezano.

Naj navedem, da v parkovne in urejene površine Lipice spadajo še elementi, ki jih skorajda lahko imenujem mini arboretum, saj je tu človek zasadil in gojil velik in lep nabor flore - od lipe, lipovca, hrasta, belega in črnega gabra, ostrolistega javorja, trokrpega javorja, turške leske itn... Tu so potem znameniti trije vhodni in izhodni drevoredi, ki so bili narejeni s prav posebnim namenom in danes tudi označujejo Lipico... In s tega vidika lahko rečemo, da je Lipica

eden izmed najstarejših, če že ne najstarejši slovenski park. In parki so izrazit element varovanja kulturne dediščine!

Tretji sklop kulturne dediščine je morda za laike najlažje prepoznaven: stavbe s svojimi elementi. Predvsem pa stavbe zaradi navezave na servisno strežbo reji črede. Stavbe so seveda opisane, kubične, zleknjene, grajene iz domačega kamna, prekrte z določenimi elementi... A v to se rajši ne bi spuščal, saj gre za čisto strokovne elemente, ki že sami po sebi zaslužijo varovanje. Pomembno pa je tudi vedeti, da se osnovna razporeditev stavb vleče na enak način že skozi stoletja. To nam razodeva celo škotski slikar, ki je okrog leta 1700 v Lipico prišel z Dunaja in vse to poslikal. Po njegovih slikah lahko ugotovljamo enako osnovno razporeditev. Zato vprašujem: Koliko dežel po svetu ima tolikšno srečo, da lahko sežejo tako daleč in pričajo o svoji lastni zgodovini? Potem so tu, seveda, tudi elementi sakralne dediščine, itn... Tudi hotel Klub, ki je bil zgrajen pozneje, pred nekaj leti, in je sad načrtov Prešernovega nagrajenca arhitekta Vojteha Ravnikarja ter skupine Kras, je bil narejen tako, da se je, čeprav moderna stavba, močno vkomponiral v stavbovje tega prostora. In še en takšen element je Černigojeva zbirka. Černigoj je v slovenskem slikarstvu že samo po sebi pomembno ime, zlasti pomembno pa je tu, na zahodnem predelu Slovenije, kjer je, za razliko od nekaterih drugih slikarjev pod italijanskim vplivom, močno gojil slovensko nacionalno noto...

Lipica ima torej toliko elementov, zaradi katerih je upravičeno kulturna dediščina, da bi po mnenju strokovnih krogov

lahko z lahkoto kandidirala za vpis v UNESCO-v Seznam svetovne kulturne in naravne dediščine. Toda tuji in domači strokovnjaki so opozorili, naj raje tega ne storimo, dokler se nekaj stvari v prostorski razmestitvi dejavnosti in njihove infrastrukture ne uredi. UNESCO pač ne more priznati za svetovno kulturno dediščino nekaj, kar ima v osrčju casinò, golf, parkirišča in še nekaj podobnih elementov... To ni stališče ministrstva, temveč UNESC-a!

Vprašati pa se moramo tudi, čemu je Lipica zaščiten kulturna dediščina, in ne samo, zakaj!

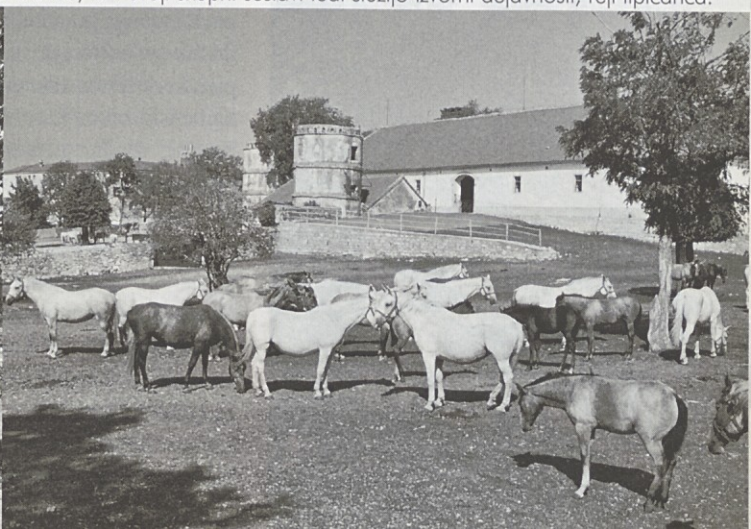
Zelo na kratko bom navedel tri razloge:

Prvi razlog je, da s tem ohranjamo, skorajda bi si upal reči, tretji slovenski kulturni kompleks (poleg Bleda in Postojnske jame), ki je sestavni del slovenske identitete in tudi turističnega gospodarstva. Zmeraj bolj izrazito Lipica to tudi postaja.

Drugi razlog je, da se s tem, ko se jo v taki vlogi ohranja naprej, postavlja enega izmed pomembnih, morda ključnih elementov v tem kraškem predelu Slovenije, za še bolj uspešno turistično in drugo gospodarstvo. To je pomembno za ljudi, ki tukaj živijo.

In tretji razlog! Samo dobro in zadosti obsežno zaščiten bo Lipica lahko predstavljala - ne vem, koliko je smiselno in prav, da se o tem govori tako neposredno - tudi neke vrste zamejitev, da ti prostori fizično ne bi postali prehitro predmet zanimanja s prebivalstvom prenapolnjenega bližnjega italijanskega žepa, zato da bi se prebivalci preselili in bivali v nedvomno bolj kako-

Trije elementi varovanja v Lipici so: Konj, največja dragocenost Lipice, plod večstoletne reje na tem območju. Parkovne površine in urejena narava Lipice, ki služita konjereji, ter stavbe, ki v svoji skupni sestavi tudi služijo izvorni dejavnosti, reji lipicanca.

UVODNA SPOROČILA

vostnem lipiškem okolju... Tudi na takšne stvari je treba misliti; zlasti potem, ko bo Slovenija 1. maja leta 2004 postala polnopravna članica Evropske unije in bo pač morala dosledno spoštovati pravila prostih pretokov blaga, storitev in ljudi.

Iz tega lahko potegnem dva kratka sklepa, ki v tem hipu razodevata gledanja Ministrstva za kulturo na vprašanja o nadaljnjem razvoju Lipice (gre seveda za delovne sklepe, ki niso uradna stališča, saj je Ministrstvo za kulturo le eno izmed petih udeleženi ob vladi in drugih interesentih iz civilne družbe in usoda Lipice je stvar dogovorov med vsemi zainteresiranimi!).

Prvi sklep: ni dopustno nikakršno, zlasti pa ne lahkotno, kratkoročno, nepremišljeno zniževanje obsega varovanja in stopenj varovanja posamičnih delov sedaj enotnega spomenika Kobilarna Lipica, ki obsega 311 hektarov z vsem, kar spada zraven, in še nekaj depandans. Štiristo in toliko let stare urejene krajine, črede, ki je jedro

Kapela sv. Antona Padovanskega spada v skupino objektov, ki jih je Ministrstvo za kulturo predlagalo za spomenik državnega pomena.

Lipica je s svojimi drevoredi in drugimi zasajenimi površinami eden izmed najstarejših, če že ne najstarejši slovenski park in parki so izrazit predmet varovanja kulturne dediščine! Na sliki: drevored, ki iz Lipice vodi proti Sežani

neke pasme, elementov, ki so lahko veliko bolj pomemben sestavni del slovenske ekonomije in identitete, kot doslej, nihče na svetu z lahkoto ne vrže čez ramo. Vzame si čas in gre v temeljito interesno strokovno posvetovanje ter odločanje, ker ima to pač lahko dolgoročne konsekvence.

Drugi sklep pa je: Nujno je bolj inovativno in uspešno gospodariti z lipiškimi kompleksom, tako da se ohranja in vzdržuje tradicijo z vsem, kar je navezano na čredo, vendar pa je treba najti tudi možnosti, da lahko Lipica sama ali pa v mreži, v kateri nastopa, bolj prispeva k učinkovitemu gospodarjenju, in da se s tem morda razvijejo primerni viri, ki bi nekoliko razbremenili državo pri njeni neposredni finančni odgovornosti za vzdrževanje in razvoj Lipice.

Na podlagi vsega tega je Ministrstvo za kulturo pripravilo za vladno proceduro, ki se še ni začela, predlog odloka o razglasitvi Kobilarne Lipica za kulturni spomenik državnega pomena. Pri tem je prav smešno, da je Lipica nedvomno spomenik nacionalnega pomena, vendar formalno vlada takega odloka še ni sprejela, ker ima Lipica svoj lasten namenski zakon. Ta lasten namenski zakon je seveda res najtrša stopnja zaščite, vendar je tudi res, da se zakoni v parlamentu tudi spreminjajo.

In za konec mojih uvodnih misli samo še tri, štiri navedbe iz tega predloga!

V omenjeno zaščito spomenika državnega pomena bi spadali naslednji elementi: Lipica-grad, Lipica-kapela sv. Antona Padovanskega, Lipica-mejne oznake, Lipica-stara depandansa, vaško jedro Lipice in Lipica-Velbanca. Parcelnih števil za nje tukaj ne navajam. Razlogi za tak predlog so

popolnoma jasni: Kobilarna Lipica predstavlja edinstven ambient, katerega posamezni sklopi - prostorska ureditev, stavbno jedro in kultivirana krajina - so se več kot petsto let oblikovali izključno v neprekinjeni funkciji temeljne izvorne dejavnosti, to je vzreje lipincev. Je matično izhodišče za vzrejo lipincev in prostor, na katerem se je izoblikovalo njihovo geografsko poreklo. Poseben člen pripravljenega odloka določa varstveni režim, ki je zelo podoben tistemu varstvenemu režimu, ki je zapisan v 8. in 9. členu sedaj veljavnega Zakona o Kobilarni Lipica.

To je točka, na kateri bi se bilo smiselno pogovarjati o posamičnih elementih, da se hkrati zagotovi tradicionalna skrb za nadaljnjo uspešno rejo črede lipincev in da se omogoči javnemu zavodu Kobilarna Lipica uspešnejše gospodarjenje. Seveda pa so tu razmerja popolnoma jasna! Tako, kot piše v vladi Republike Slovenije sprejetem Programu varstva in razvoja Kobilarne Lipice, ki zajema čredo in okoli nje vse tisto, kar čreda potrebuje. Vse skupaj pa naj deluje tako, da se bo čreda lahko nemoteno in kakovostno razvijala - ob državnih sredstvih in s sredstvi, ki jih je sposobna s svojim okoljem tudi sama zaslužiti. Ve se namreč, kaj je prvo, in ve se, kaj je drugo.

S predlogom odloka bomo kmalu nastopili v vladni proceduri in upajmo, da bomo deležni zadostne podpore in da bomo na osnovi tega lahko Lipico tudi uradno razglasili za prvorazredni kulturni spomenik v Sloveniji!

Ciril Baškovič,
državni sekretar, Ministrstvo za kulturo

Namesto uvodnih misli za omizjem

O KOBILARNI LIPICA SKOZI NARAVOVARSTVENA OČALA*

Janez Kopač

* Pismo ministra za okolje, prostor in energijo mag. Janeza Kopača je udeležencem omizja prebrala gospa Ajda Kalan, predsednica Strokovnega sveta za dresurno jahanje pri Konjeniški zvezi Slovenije.

Na okrogli mizi mi je izdalatelj revije Kras namenil uvodnik z naslovom "Lipica - naravni spomenik in njeno mesto v načrtovanem Kraškem regijskem parku". Območje Kobilarne Lipica seveda ni nikakršen naravni spomenik, vendar bi rad prav s pomočjo tega lapsusa, ki se vztrajno ponavlja, nekoliko demistificiral zakonski status Kobilarne Lipica.

V pojasnilo naj povem, da je naravni spomenik območje izjemne naravne vrednote, z vidika ohranjanja narave torej največja dragocenost. Na posestvu, ki spada h Kobilarni Lipica, pa ni z vidika ohranjanja narave strokovno predlagana niti naravna vrednota državnega pomena. Posestvo je kot oblikovana naravna vrednota uvrščena med predloge za lokalne naravne vrednote.

Skratka, z vidika naravovarstva je območje Kobilarne Lipica komaj omembe vredno. Prvenstvena naloga Ministrstva za okolje, prostor in energijo na področju naravovarstva je, da ohranja v evropskem merilu ekološko pomembna območja. Teh je na

Krasu kar nekaj, predvsem zaradi prisotnosti nekaterih ogroženih vrst ptic. Vendar je znova treba reči, da območje Kobilarne Lipica ni s tega vidika nič posebnega.

No, in prav zato, ker naj bi bila Kobilarna Lipica z vidika ohranjanja narave nekaj posebnega, je Ministrstvo za okolje, prostor in energijo po aktu o ustanovitvi dobilo predstavnika v svetu javnega zavoda Kobilarna Lipica, po zakonu pa je izmed treh resornih ministrstev, poleg kulture (ki je po zakonu v resnici pristojno za kobilarno) in kmetijstva (ki je postalo pretežno pristojno za kobilarno skozi prakso). Zato, ker tam nimamo kaj iskati, sem že večkrat izrazil željo po spremembi akta o ustanovitvi in tudi zakona. Zakon o Kobilarni Lipica je namreč pravni zvarek, ki je nehote pahnil kobilarno v apatičen položaj. Območje kobilarne je razglašeno za kulturni spomenik. Ta beseda ima točno določen pomen, definiran v kulturno-dediščinski zakonodaji, in je neskončno rigidna. Teoretično je vsak šop trave na območju kobilarne kulturni spomenik, pri čemer pa ne vemo, ali je kulturni spomenik takrat, ko je pokošen, ali takrat, ko je nepokošen. Da je zakon pravni zvarek, trdim zato, ker je vsakega po nekaj vzel iz različnih pravnih režimov, kar seveda sploh ne bi bilo treba... Nekaj ilustracij v nadaljevanju!

Zakon se, sicer nedosledno, trudi določati naravovarstveni režim. Vse to je nepotrebno, ker to natančno določa Zakon o ohranjanju narave (ki pa ga leta 1996 res še ni bilo). Zakon o Kobilarni Lipica določa, npr., da je na območju kobilarne prepovedano obremenjevati zrak čez dovoljeno mejo ali pa, da je prepovedano čezmerno

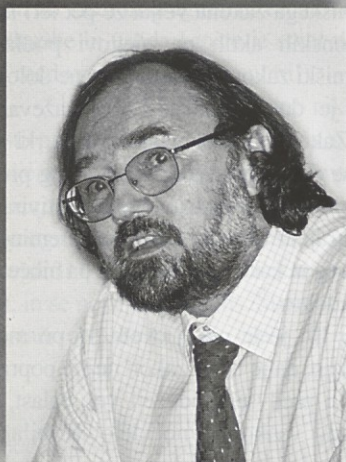
gnojiti površine. Vse to piše že v Zakonu o varstvu okolja (ki je v času sprejemanja kobilarniškega zakona veljal že pet let) in v podzakonskih aktih na njegovi podlagi. Kobilarniški zakon seveda nikjer ne določa, kakšna je dovoljena meja onesnaževanja zraka. Zakon uporablja tudi pojme, ki jih nikjer ne definira, pa tudi noben drug predpis jih ne. Tak pojem je, npr., "kultivirana kraška krajina". Prepovedano je spreminjati njen obseg in kakovost, kaj to je, pa nihče ne ve prav dobro.

To je le nekaj cvetk, ki po moje dokazujejo, da je treba zakon nujno popraviti in mu predvsem odvzeti ves balast, ki duši tudi vsakodnevno delo Kobilarne Lipica. Iz dosedanjih izkušenj pri upravljanju Kobilarne pa lahko z gotovostjo rečem, da upravljanje prek javnega zavoda ni učinkovito in ni v korist kobilarni. V Svetu Javnega zavoda Kobilarna Lipica je preveč resornih babic, da bi dete ne bilo kilavo, in tudi dvoglavo vodenje zavoda je morda primerno za bolnišnico ali za kak inštitut z velikim številom intelektualno močnih individualistov, ne pa za kobilarno. Mnogo bolj bi bilo po moje javno pooblastilo skrbni za čredo lipicancev poveriti podjetju (družbi z omejeno odgovornostjo) v večinski državni lasti ali pa javnemu podjetju v večinski državni lasti in določiti eno samo resorno ministrstvo. Razumem pa, da tistih nekaj, ki imajo koristi od obstoječega žalostnega stanja, skrbi vsaka sprememba zakona, četudi še tako upravičena, ker se potem lahko sproži po njihovem nekontroliran plaz sprememb.

Mag. Janez Kopač -
minister za okolje, prostor in energijo

EDINA REŠITEV JE, DA KOBILARNA LIPICA OSTANE V DRŽAVNI LASTI

Boris A. Novak

da bi to obrodilo kakšen sad - vsemu navkljub in za lastni dušni mir - zahtevam odstop ministra Janeza Kopača zaradi te izjave* ter podobnih neodgovornih in škodljivih nastopov. (Že večkrat je javno izjavil, da je treba kobilarno organizirati kot gospodarsko in profitno družbo ter da Kobilarna Lipica ni vredna nikakršnega varovanja naravne in kulturne dediščine.) Obenem kot državljani polagam na srce vladajoči stranki, LDS, naj neha v svojih nedrih podpirati skrajno sebične in škodljive privatne finančne interese, ki škodijo naši deželi, njenim državljanom ter naši kulturni in naravni dediščini!

Prioriteta Lipice morajo biti vendarle konji! Pred nekaj več kot petimi leti sva s flamsko pisateljico baronico Moniko

van Paemel v okviru Slovenskega PEN-a ustanovila Društvo prijateljev Lipice. Bilo je to takrat, ko se je v mednarodnem prostoru pojavil problem dežele izvora lipicancev in vodenja rejskih knjig zanje, vendar vas s temi problemi ne bom obremenjeval, saj imamo v tem trenutku opraviti z neprimerno bolj zagatno nevarnostjo.

Moji kritični pogledi do vladne politike o vprašanju rejskih knjig in dežele izvora lipicancev so pač znani. Vendar to vprašanje kljub svoji resnosti in daljnosežnosti ni imelo neposrednega vpliva na fizični obstoj črede v Lipici. Problem, s katerim se soočamo zdaj, pa utegne imeti tak vpliv in utegne, če bo Lipica privatizirana, spremeniti Kobilarno v manjši muzej, v katerem bo

Kdaj bomo nehali žrtvovati veliko zgodbo, lepoto, naravno in kulturno dediščino malim kramarskim, profitorskim interesom?

Moram povedati, da sem vseh zapletov in spletk okoli Kobilarne Lipica absolutno že sit! V vsaki civilizirani državi bi bilo popolnoma nemogoče, da bi minister za okolje, še posebej pa na tako aroganten način, nastopil zoper varovanje ekološko tako krhkega območja in take vrednote, kot sta Kobilarna Lipica in lipicanec. Ta aroganca izvira iz neomejenega občutka moči, ki ga ti gospodje imajo. Zato, brez vsakršnih iluzij,

* Izjava, ki je objavljena v 61. številki revije Kras, str. 15, pod naslovom "O Kobilarni Lipica skozi naravovarstvena očala" in ki je bila zaradi ministrove odsotnosti omizju prebrana. - op. uredništva

nekaj konj razveseljevalo raznorazne uporabnike tega prostora. Zato se moram enkrat za spremembo po vseh teh letih strinjati z besedami ministra za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano mag. Franca Buta. Podpiram tudi tukajšnji nastop državnega sekretarja na Ministrstvu za kulturo Cirila Baškoviča in mag. Janeza Rusa, ki je s strokovnimi kriteriji in argumenti utemeljil, zakaj mora konjereja imeti prednost pred drugimi interesi.

Celotna zadeva z Lipico me spominja na neki film, ki je zelo zabaven in po malem tudi grenak. Pripoveduje o ciganih, ki prodajajo konje na sejmu. Polepšajo neko kljuse, ga pobarvajo, ga okrasijo z lepim sedlom in ga na sejmu prodajo naivnemu kupcu. Ko novi lastnik ugotovi, da so mu prodali staro kljuse, konja pretepe in našene, nakar se obupana žival zateče nazaj v ciganski tabor. Cigani se povratnika neskončno razveselijo in ker se jim zasmili, takoj organizirajo veliko zabavo. Za konja potem lepo poskrbijo, mu zacelijo rane in ga čez teden dni ponovno polepšajo in odpeljejo na sejem, da bi ga prodali...

Tako počnemo, žal, tudi Slovenci! Ni nam dovolj, da enkrat razprodamo to svojo edino deželo, ampak jo hočemo razprodati kar petkrat, šestkrat. Ni nam dovolj, da imamo z Lipico nekaj sto let stoječ in obstoječ kulturni spomenik prvega reda, ampak smo morali na tem ozemlju zgraditi še hotela. Nista nam bila dovolj hotela, pa smo zgradili še igralnico. Ni bila dovolj igralnica, ampak jo je bilo treba še razširiti. Ni bila dovolj velika igralnica, ampak je bilo k temu

Z Lipico imamo nekaj sto let stoječ in obstoječ kulturni spomenik prvega reda!
Na sliki: Velbanca, najstarejši hlev v Lipici, zgrajen leta 1703.

Po travnikih, kjer bi se morali pasti konji, se sprehajajo igralci golfa.

treba priključiti še igrišče za golf. In ko sedaj ni dovolj devet lukenj za golf, je treba imeti osemnajst lukenj!

V veliko sramoto slovenske politične kaste moram povedati, da je eden izmed vzrokov, zakaj se problemov v Lipici ne reši, njihov snobizem, ker se jim zdi, da bodo podobni pravim gospodom, če bodo le igrali golf. In si od očitne erozije in propadanja Lipice v smeri komercializacije obetajo svoje majhne užitke in mešetarske koristi. Z drugimi besedami: v taki družbi, kjer vlada samo potrošništvo, kjer smo pripravljeni eno izmed najstarejših kulturnih pasem konj klavirno razprodati in uničiti, kar bi tokrat vplivalo na celotno vrsto lipicanskih konj, je edini način za rešitev pred veliko navarnostjo, da Lipica ostane v državni lasti ter da se še naprej spoštujejo določila zakona o nacionalizaciji Kobilarne Lipica. Preprečiti moramo, da bi se v zadnjem trenutku pred

vstopom Slovenije v Evropsko unijo določen finančni lobi polastil profitov, ki si jih od privatizacije Lipice obeta!

In natanko za to gre! Preostalo jim je le še nekaj mesecev in zato so predlagatelji pripravili predlog sprememb tega zakona, ki naj bi bile po skrajšanem postopku sprejete v parlamentu. Da bi si nagrabili, kar je pač še možno nagrabiti! Jaz srčno upam, da se to ne bo zgodilo.

Ker sem bil po urniku okroglega mize postavljen med sramotni tekst ministra Kopača in pred nastop poslanca Davorina Terčona, ki je pripravil predlog sprememb zakona o Kobilarni Lipica, v katerih se zavzema za njeno privatizacijo, izkoriščam to priložnost, da gospoda Terčona vprašam naslednje: zakaj predlagate zakon, ki predvideva možnost za razprodajo zemljišč oz. pašnikov?! Če bodo ti pašniki razprodani, konji, kot ve vsak, ne bodo več imeli svojega življenjskega prostora. To bi pomenilo konec lipicancev v njihovi zgodovinski zibelki, Lipici!

Rad bi videl, da poslanec Terčon to razloži. A upam, da njegov predlog za spremembe zakona nikoli ne bo prišel v obravnavo. Če se to vendarle zgodi, bo to zelo slabo znamenje!

In za konec mi dovolite, da povem nekaj tudi Kraševcem. Od vas smo upravičeno pričakovali, da boste pokazali pogum in modrost, s katerima ste skozi stoletja branili svoj jezik in kulturo. Če se ne motim, pa so za predlaganimi spremembami zakona tudi določeni lokalni interesi. V tem smislu moram zelo preprosto povedati njihovim zagovornikom s Krasa: sram vas bodi!

UVODNA SPOROČILA

UPAM, DA BOMO PRIŠLI DO REŠITVE, KI BO ZA LIPICO POMENILA NOV RAZVOJNI ZAMAH

Davorin Terčon

Res je, da smo v dosedanjih razpravah besedilo nekolikokrat spreminjali, ker obstaja ogromno možnosti in ogromno idej in ker poskušamo najti najboljšo rešitev... Zakon ni vložen v parlamentarno proceduro. Pripravljen je v delovnem besedilu in čaka na koalicijsko usklajevanje. Nekaj takih usklajevanj smo že imeli in upam, da se bomo tudi uskladili in da bomo prišli do kvalitetnega izdelka.

V nadaljevanju bom navedel odgovore, ki bodo korektni in resnični.

Najprej na splošno! Izhajam iz tega okolja in moja ocena je, da v Lipici zadeve ne potekajo tako, kot bi morale potekati. Nobene dileme ni, da je glavna dejavnost Lipice konj skupaj s kulturnimi spomeniki, predvsem s stavbno dediščino.

V svojem prizadevanju sem si ogledal tudi primere kobilarn drugod. Moram povedati, da sem pregledal tudi zgodovino nastajanja njihovih ureditev in opazil sem, da so bile tudi drugod, na primer v Avstriji, zelo velike dileme o statusnem oblikovanju piberske kobilarne skupaj s Špansko jahalno šolo. Vodili so obsežne javne razprave, zato polemika o statusu kobilarne ni svojstvena samo za nas, čeprav pri nas lahko dobiva neko specifično slovensko konotacijo.

Zatorej gospodje, brez panike! Vesel sem, da se je po pismu ministra Janeza Kopača in po izvajanju predstavnika enega dela civilne družbe gospoda Borisa A. Novaka razprava nekoliko razvnela. Vendar upam, da bomo prišli do nekega cilja. Najprej bi pričakoval, da bi mi nekdo iz

stroke povedal, kaj hočemo z lipicanci. Vsi vemo, da so lipicanci nastali v času avstroogrške monarhije kot dvorni konji, da so imeli protokolarno in še kakšno funkcijo in seveda, da danes pri nas dvora ni več in da bi bilo dobro, če bi povedali, kaj hočemo, kakšni so dejanski cilji, kako naj bodo lipicanci prezentirani, kakšni so vzrejni cilji in kakšna je dejavnost. To bi bilo za Lipico zelo dobrodošlo, ker je konj največje bogastvo. Moram pa reči, da tu nismo vedno eksplicitni.

Moj zakon poskuša odgovoriti tudi na del tega vprašanja; predvsem v tem, da daje pomembno vlogo lipicancu tudi pri slovenskem protokolu, kar do sedaj ni bila praksa. Moja iniciativa za spremembo zakona izhaja iz različne ocene stanja v Lipici. Enotni smo v želji, da hočemo zavarovati konja, da hočemo imeti kvalitetno čredo, in da hočemo kvalitetno zaščititi to območje. Vendar je po moji oceni stanje v Lipici slabo in postopki v Kobilarni Lipica ne sledijo našim hotenjem. Nekateri drugi pa trdijo drugače: da se razmere izboljšujejo in da smo glede nadaljnega razvoja Lipice na dobri poti.

Jaz trdim, da po sedANJI poti še dolgo, dolgo ne bomo prišli do zaželenega cilja. Lepa manifestacija za potrditev take ocene je že ta okrogla miza. V najvišjem organu Kobilarne Lipica sedijo predstavniki petih ministrstev. Po zakonu bi moralo biti Ministrstvo za kulturo njeno matično ministrstvo, ker je Lipica kulturni spomenik. To je dejstvo. Pa vendar ni tako.

Kot je že v navadi, se v razpravah o nadaljnjem razvoju Lipice pojavlja vrsta netočnosti. Tudi moderator omizja je povedal nekaj teh primerov.

O tem mojem zakonu se širi zelo velika fama. Vsak ga interpretira po svoje. Upam, da boste sedaj dobili nekoliko realnejšo sliko o tem, kaj to pomeni.

Besedilo zakona imam s seboj. Če bo to omogočeno, ga lahko razmnožimo in razdelimo vsem, tudi gospodu Novaku, ki je postavil vprašanja, da bo videl, kako so navedbe popolnoma netočne.

Skrozi prakso, kot je pravilno ugotovil minister Janez Kopač, je postalo za Kobilarno Lipica matično Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, ker so njeno glavno bogastvo konji. In tako sedijo za to okroglo mizo minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Franc But in državna sekretarka s tega ministrstva dr. Vida Čadonič Špelič ter državni sekretar z Ministrstva za kulturo Ciril Baškovič; vsi sedijo tukaj v ospredju, predstavniki ostalih ministrstev pa so nekoliko v ozadju. Največja ironija pri vsem že povedanem za tem omizjem pa je - moram se obregnuti ob očitke Borisa A. Novaka - da se pripisuje nekaterim krogom v Liberalni demokraciji Slovenije (LDS) željo po privatizaciji

larna Lipica! Oni sploh nočejo biti zraven in to je prav, kajti poznamo reklo "Dosti babic, kilavo dete!"

Minister Liberalne demokracije Slovenije mag. Janez Kopač želi, da predstavnika njihovega ministrstva ni v Svetu zavoda, ker v njem nima kaj iskati. Toda temu nekateri nasprotujejo in to niso pripadniki LDS.

Današnja razprava gotovo ima politično konotacijo. Bila je pač tako nastavljena. To je treba korektno povedati. Ne zdi se mi namreč logično, če nekdo ne vidi smisla za sodelovanje v Svetu zavoda in zato želi iz njega izstopiti, da mu drugi tega ne pustijo... Zato poudarjam: če ste odgovorni za Lipico, potem prevzemite odgo-

Da je to nujno, kaže tudi današnja razprava. Eksplicitnega stališča Ministrstva za kulturo o mojem predlogu nisem slišal. Slišal sem mnenje ministra Franca Buta, ki v bistvu nasprotuje spremembam. Midva z ministrom Janezom Kopačem pa spremembe zagovarjava... Torej enotnosti ni. A najti bo treba ustrezno rešitev, saj tako ne gre več naprej.

Tudi kot podžupan občine Sežana soglašam s skorajda enotnim mnenjem naše Občine Sežana. Tako župan Miroslav Klun kakor tudi razprave v občinskem svetu in tudi lokalna skupnost ocenjujejo, da Lipica ni to, kar od nje pričakujejo. Vsi pričakujemo, da bo Lipica nekakšen paradni konj, razpoznavni znak občine Sežana, Krasa in tudi Slovenije, vendar se razmere v tem smislu ne izboljšujejo.

In sedaj še o predlaganih spremembah Zakona o Kobilarni Lipica!

Zakon je nastal leta 1996. Imamo ga že sedem let, pa se zadeve še nič ne premikajo na bolje. In po sedmih letih mislim, da se je treba na to nekako odzvati.

Lahko bi vam pripovedoval, kakšno je finančno stanje v Kobilarni Lipica... Po mojih podatkih je zaskrbljujoče. Kljub velikim vložkom države se napoveduje izguba. Kakšni so odnosi med zaposlenimi v Zavodu, bi lahko povedali za to pristojni. V to se ne bom spuščal. Vendar berem tudi internetna sporočila in spremljam medijska sporočila. Očitno je v zavodu marsikaj sistemsko narobe, zato predlagam spremembe. In kakšne so te spremembe? Gredo predvsem v naslednje tri smeri.

Ena smer je statusna sprememba Javnega zavoda Kobilarna Lipica. Javni zavod Kobilarna Lipica ima poleg osnovne dejavnosti, to je vzreja konj in skrb za kulturne spomenike, še kup pritiklin oziroma stranskih dejavnosti, ki so s časom prišle v Lipico in ki so bile za tem omizjem že omenjene in ki so najbolj sporne. Kolizija med osnovno dejavnostjo in stranskimi dejavnostmi se znova in znova poudarja. Torej nekatere vrste gostinsko-turistične ponudbe, ki so z leti pritekale v Lipico in so po prepričanjih mnogih ljudi, a ne vseh, nekompatibilne z osnovno dejavnostjo Lipice. Javni zavod Kobilarna Lipica torej opravlja tudi del gostinske dejavnosti. In to kar velik del! Sedaj vas vprašam, koliko primerov je v svetu, ne samo v Sloveniji, ko javni zavod opravlja turistično dejavnost in ko so delavci javnega zavoda v bistvu nagrajeni kot dr-

Prvotni cilji reje lipicanca so služili potrebam habsburškega dvora. Danes dvora ni več in treba se je odločiti, kako naj bodo lipicanci prezentirani. Na sliki: Prihod avstrijskega cesarja Franca I na Dunaj, na belem konju, po zmagi nad Napoleonom leta 1813

Lipice, kar bom v nadaljevanju, seveda, ovrgel. Ironija je zato, ker za Lipico matični minister (ministrica za kulturo Andreja Rihtar - op. uredništva) po Zakonu o Kobilarni Lipica in dejanski matični minister (minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano mag. Franc But - op. uredništva) nista člana LDS, medtem ko si naša ministra (ministra LDS - za okolje, prostor in energijo mag. Janez Kopač in ministrica za gospodarstvo dr. Tea Petrin - op. uredništva) želita, da ne bi več imeli svojih predstavnikov v Svetu Javnega zavoda Kobi-

vornost zanj, in pustite tistim, ki zanj niso odgovorni, da iz zavodovega Sveta izstopijo!

Razprava očitno tudi kaže, da niti v sami vladni koaliciji ni enotnosti v pogledih na vprašanja o nadaljnjem razvoju Kobilarne Lipica. In to bo treba čim prej razrešiti. Tudi, če ni enotnosti o tem, se po mojem mnenju ne smemo prepustiti kakršnemu koli nihilizmu in reči, naj zadeva teče tako naprej, temveč moramo najti boljše rešitev. In zato sem se odločil, da pripravim predlog za spremembe Zakona o Kobilarni Lipica.

UVODNA SPOROČILA

žavni uslužbenci. Takih primerov boste našli prav malo! Zato predlagam drugo obliko, to je javno podjetje v večinski državni lasti, na začetku celo lahko v izključni državni lasti, zaradi več manevrnega prostora za koristi Lipice pa sčasoma v večinski državni lasti. In v tem ne vidim nikakršne privatizacije!

Druga smer so delne spremembe v režimu varovanja v Lipici. Že minister Janez Kopač je omenil, da se baranta z Lipico kot z naravnim spomenikom, čeprav Lipica ni naravni spomenik. Komu naj verjamemo, če ne ministru za okolje, prostor in energijo?

Na to, da sem v razpravah o potrebi po spremembi Zakona o Kobilarni Lipica ponavadi v manjšini in da so nasprotniki sprememb v večini, sem se že navadil. Ker večina dejanskih razmer ne pozna, me takšno razmerje med zagovorniki sprememb in njihovih nasprotnikov ne preseneča. Jaz pa vem, kakšni so problemi Lipice in videli boste, da bodo kulminirali znova in znova, če jih ne bomo razrešili.

Gospod Boris A. Novak, rekli ste, da bi moral minister Kopač odstopiti zaradi svoje trditve, da območje Kobilarne Lipica ni nikakršen naravni spomenik. Jaz pa pravim, da bi bilo dobro, če bi kdo dal v proceduro predlog, naj Lipica postane naravni spomenik. A tega ni še nihče ni storil! In ker tega nihče ne zahteva, minister ne more drugega, kot ugotoviti, da Lipica ni naravni spomenik!

Treba je povedati tudi nekaj o tej kultivirani kraški krajini v Lipici in kako je nastal del te kultivirane kraške krajine... Ne vem, če je to najbolj tipična kraška krajina. Omenjali ste izkop zemlje iz vrtač. Iz preteklosti vemo, da se je to v Lipici dogajalo. Sedaj je tista zemlja iz izkopa, ki je prišla na lipiška tla, kultivirana kraška krajina. Dobro bi bilo, da bi to kultiviranost krajine vsaj opredelili!

Pri režimih varovanja predlagam v zakonu le to (da se razumemo, gospod Novak, ker tisto, kar ste vi našteali, ne drži; vse te prepovedi v zakonu ostajajo), da režim varovanja na predlog podjetja sprejema vlada. In to se mi zdi korektno. To je najvišji iz-

Kaj je tisto, kar od Lipice pričakuje občina Sežana?

vršilni organ in najvišja varovalka, ki lahko odloči, kakšen naj bo režim varovanja. Seveda po resorskem usklajevanju vseh vpletenih.

In zadnja stvar, ki jo v spremembah predlagam, je drugačno posloводство. Kobilarna Lipica bi bila javno podjetje s strukturo poslovođenja, kjer bi bil na čelu direktor s svojimi pomočniki. Sedaj je stanje v Lipici takšno, da imamo direktorja in strokovnega vodjo. Sedem let traja to stanje. Zamenjala se je že vrsta direktorjev in vrsta strokovnih vodij. Zelo redko sta oba zdržala skupaj. Podjetje mora operativno voditi nekdo. Če prihaja do kolizije, potem nastajajo problemi.

Kar se tiče sprememb, sploh na razumem ljudi, ki govorijo o različnih konceptih. Moj koncept se popolnoma nič ne razlikuje od konceptov, ki so jih navajali vsi predhodniki za tem omizjem. In ni nikakršna privatizacija. Lipica ostaja večinsko državna, ali pa verjetno, kot bo pokazala praksa, skorajda v celoti državna. Vzreja konj ostaja primarna dejavnost in še zmeraj je kulturni spomenik. Olajšam samo nekaj mehanizmov, ki so za Lipico sedaj nesprejemljivi: da ima dvoglavo poveljevanje, kar ne gre; da ima v svojem svetu tiste, ki tam sploh nočejo biti in ki sami smatrajo, da v njem nimajo česa iskati; sedaj ima Kobilarna Lipica status javnega zavoda, namesto, da bi bila javno podjetje. Kot javno podjetje bi Lipica lahko postala operativna in

tržno uspešna, delavci pa bi lahko bili stimulatивно nagrajevani.

Sprejeti Zakon o Kobilarni Lipica je leta 1996 narekoval, da se bo Program varstva in razvoja Kobilarne Lipica sprejelo v šestih mesecih. Zgodilo pa se je, da se je Program varstva in razvoja, ki je osnovni dokument o viziji Lipice, zgodil šele po sedmih letih! Medtem se je zamenjala vrsta direktorjev in tudi člani Sveta so se menjavali.

Program varstva in razvoja pa ni odgovoril na temeljne dileme. V Programu, na primer, glede dograditve golf igrišča piše: »Pred načrtovanjem obnove in širjenja golf igrišča je potrebno skrbno pretehtati mnenja Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine, Uprave RS za kulturno dediščino. Opravi se vsestranska strokovna študija, ki naj bo osnova za dokončno odločitev. V skladu s to se lahko pripravi projektna zasnova in ocena investicije. Po izdelavi projekta se investicijo izvede s pridobitvijo zasebnega kapitala...« To bi že lahko pomenilo, da se investicija za golf izvede. Ampak, povejte mi, kje? Znotraj ali zunaj zavarovanega območja? »...Pri projektiranju zemljišča je potrebno v največji meri upoštevati obstoječi relief, na vmesnih prostorih pa ohranjati obstoječa drevesa. Potrebni objekti za vzdrževanje golf igrišča in golf hišice se projektirajo in zgradijo izven zavarovanega območja...« Povejte mi, kaj to pomeni? To pomeni, da bodo palice in žogice za golf zu-

naj zavarovanega območja. Ampak dogradnja golf igrišča ni "bajtica", kjer bodo notri palice in žogice. To dobijo igralci že sedaj v hotelu Maestoso. Problem je vprašanje devetih lukenj. O tem tu nič ne piše... Sedem let smo sprejemali Program! Veste, kakšna je dinamika življenja danes. Tudi za konje, ki so tako pomembni, ne samo za ljudi.

Na koncu je bil Program sprejet po mojem mnenju samo zato, da ne bo očitkov. Odgovorov pa ne daje! Kaj naj rečem na to? To, da hočem vzpostaviti v Lipici operativno strukturo, ki se bo končno odločila, kaj želi imeti v Lipici.

Podobna je zgodba z igralnico! Ko je bila Lipica nacionalizirana, je igralnica ostala v lasti družbe Casinò Portorož, ki je po lastninjenju igralnic dejansko v upravljanju skladov: kapitalsko odškodninskega sklada in dela lokalne skupnosti. Igralnica je torej ostala v privatni lasti in se je širila na zavarovanem območju. Tudi prenove so se izvajale, čeprav ni bilo še programa varstva in razvoja, ki je osnova za lokacijski načrt, ki ga še ni. Tudi kapacitete so se povečale, pa ni bilo nobenih dokumentov za to. To vemo...! Lapsus lapsusa. In ta Casinò ima z Lipico več kot dvajsetletno pogodbo in je

lastnik znotraj zaščitene območja. Zaščiteno območje mu mora omogočati, da opravlja svoje delo. Vidite, kaj vse je tu narobe!

Sedaj pa očitek, da se zavzemam za privatizacijo:

Moje stališče in stališče lokalne skupnosti je, da nikoli ni bilo zahteve, naj se na območju Lipice zgradi še devet lukenj za golf ali da se širi igralništvo. Če smo stvarni, se moramo vendarle odločiti. Potem, za božjo voljo, recimo: Golf ven, igralnica ven, ker nista skladna z osnovno dejavnostjo! In s tem se tudi popolnoma strinjam. Ampak, potem mora nekdo pripraviti vse potrebno za posledice, ki bodo temu sledile. Ko gresta golf in igralnica ven, je treba vedeti, da njihovih prihodkov za Lipico ne bo več, temveč jih bo imel nekdo drug. V Lipici pa bodo ponovno vzdrževani pašniki ali pa kaj drugega.

Če je treba igralnico locirati drugje, potem je treba prirediteljem dati razumen rok, da bodo imeli možnost za preselitev, v Lipici pa vzpostaviti staro stanje... In seveda, *pogrešati* koncesijo ter ostale dajatve, ki jih daje Casinò Portorož Lipici. To pa pomeni, dati v proračun toliko več denarja. Zato se o tem že enkrat dogovorite!

Moje spremembe zakona so zaradi različnih pogledov manjše, kot sem si želel v svojem predlogu. A tudi te so deležne določene kritike, vendar srčno upam, da bomo v nadaljnjem koalicijskem usklajevanju prišli do rešitve, ki bo za Lipico pomenila nov razvojni zamah in za lipicance in za Slovence to, kar si vsi želimo.

Ker sem omenjal igralništvo, pa moram povedati še to, da je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, ki nasprotuje spremembam, pripravljalo predlog za vlado, naj bi Lipica ustanovila hčerinsko družbo, ki bi imela za dejavnost tudi igralništvo. Zato sedaj že vendar povejte, ali ste za igralništvo ali niste? Gospodje, prosim vas, zberite se! Jaz sem se pripravljen pogovarjati in videli boste, da lahko najdemo tudi soglasno rešitev. Sedanje stanje namreč ni za nikogar dobro. Še najmanj za matična ministrstva, ki bedijo nad Lipico.

Davorin Terčon, poslanec LDS
v Državnem zboru Republike Slovenije
in podžupan občine Sežana

V predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o Kobilarni Lipica je zapisano: "Ker je Lipica pomemben člen turistične ponudbe na Krasu in ker so lipicanci eden izmed ključnih elementov slovenske turistične ponudbe, je treba povečati kakovostno ponudbo in povečati konkurenčnost Lipice."

Po strategiji slovenskega turizma je razvojna usmeritev v obdobju 2002 - 2006 v Lipici med drugim tudi širitev golf igrišča.

KJE JE KRAS?

Zofija Klemen Krek

Bilo je omenjeno, da UNESCO ne more zavarovati Lipice zaradi Casina in zaradi igrišča za golf. Stvari so nekoliko bolj kompleksne. Če je to res, potem ta dva moteka elementa lahko nemudoma odpravimo. Na žalost pa obstaja še cela vrsta drugih večjih problemov, ki se vežejo na samo varovanje. Res pa je, da po izdelanih UNESCO načelih, kaj ta organizacija varuje in kaj ne kot kulturno dediščino in kaj varuje kot naravno dediščino, ne moremo zahtevati, da neposredno zavaruje lipicanca kot takega.

Želim opozoriti še na neko drugo pomembno področje.

V UNESCO in v okviru Svetovne konvencije o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine sta dve organizaciji zadolženi, da strokovno skrbita za izvajanje in ocenjevanje tistih kulturnih in naravnih dobrin, ki se lahko vpišejo v seznam svetovne dediščine. To sta IUCN*, ki skrbi za naravno dediščino, in ICOMOS**, ki skrbi za kulturno dediščino, kamor sodi tudi kulturna krajina. Generalni sekretar ICOMOS-a se je pred leti sam zavzel, naj slovenska vlada predlaga vpis klasičnega Krasa kot kulturne krajine v seznam svetovne dediščine. Klasični Kras se imenuje *klasični* zaradi prvih znanstvenih zapisov in izjemnih, specifičnih kraških elementov, kot kulturna krajina pa predstavlja kombinirano delo narave in človeka. Vsebuje vse tiste elemente, ki jih zahtevajo za vpis posebna določila o izvajanju svetovne konvencije. Vendar poudarjam, da Smernice govorijo o obeh elementih skupaj: o elementih naravne in elementih kulturne dediščine. Pri nas pa se v zadnjem času vse bolj izključuje kakršna koli možnost skupnega nastopanja in varovanja kulturne in naravne dediščine na nekem območju! S tem izstopamo iz svetovno priznanih okvirov in razprav. In v UNESCO ni dokumenta, ki bi

strokovno govoril v prid takemu razdvajanju, prav nasprotno. V tem primeru naj omenim tudi nov predlog za varstvo Triglavskega narodnega parka, kjer je povsem in kompletno izključena kakršna koli skrb in obveznost uprave TNP, da skrbi za kulturno dediščino tudi na najbolj zavarovanih območjih znotraj parka. Med podatki, ki so nam na razpolago, v okviru UNESCO ne najdemo niti enega samega dokumenta in niti enega zavarovanega območja, kjer bi izključevali ali element varovanja naravne dediščine ali element varovanja kulturne dediščine.

V UNESCO pa nimamo le seznama svetovne naravne in kulturne dediščine. Imamo še posebno mrežo tako imenovanih biosfernih območij v okviru posebnega programa, ki se imenujejo Človek in biosfera, in še vrsto drugih programov in projektov UNESCO, v katerih naravna in kulturna dediščina vedno nastopata skupaj! Kajti edino možno je, da ta dva elementa zavarujemo in kot taka tudi ohranjamo skupaj, z roko v roki. Ne moremo delati stroge ločnice! In to je spoznanje svetovne stroke! To je navsezadnje tudi spoznanje in volja držav - pogodbenic in podpisnic Konvencije o svetovni kulturni in naravni dediščini, ki je ratificirala tudi Skupščina Republike Slovenije leta 1992 v Aktu o nasledstvu. Torej sta se vlada RS in navsezadnje tudi parlament obvezala za nekaj, kar sta sprejela kot svoje lastno spoznanje.

Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine je ena izmed tistih konvencij v sistemu Združenih narodov, ki ima največ držav pogodbenic (176). Med njimi naj posebej omenim tudi ZDA, ki se še kako izogibajo ratificiranju katere koli konvencije v sistemu Združenih narodov ali v okviru drugih medvladnih organizacij!

Kot direktorica Urada slovenske komisije za UNESCO čutim dolžnost, da opozorim na nekatere točke, ki izhajajo iz temeljnih dokumentov UNESCO in se nanašajo na varstvo naravne in kulturne dediščine. Ta temeljni dokument je Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine, vendar pa vsebuje vse elemente, po katerih naj bi tudi vlada vsake države zagotavljala razvoj in varstvo svoje lastne naravne in kulturne dediščine ne glede na to, ali je sestavni del seznama svetovne dediščine ali ne. Kajti dediščina, kot sem že ničkolikokrat rekla, je po teh dokumentih temeljna vrednota vsakega naroda in vsaka kultura ima svojo vrednost in svoje dostojanstvo. Če je ne čujemo mi sami kot prvi, potem seveda ni možnosti, da bo kdo v našem imenu in namesto nas zanjo skrbel in jo čual.

Klasični Kras se imenuje klasični zaradi izjemnih, specifičnih elementov in predstavlja kombinirano delo narave in človeka

Zato se mi zdi izjemno pomembno vedno znova poudarjati dejstvo, da vsakršno usretno varovanje nečesa, naj bo to varovanje samo kulturne ali samo naravne dediščine, ne more biti izključujoče! Globoko sem prepričana, da je to na daljše obdobje tudi povsem neuspešno za tisto, kar želimo varovati. Naj navedem primer Škocjanskih jam, ki so vpisane v Seznam svetovne dediščine kot naravni spomenik! Lahko ga prikazemo kot primer izjemno koristnega sodelovanja z Ministrstvom za kulturo. In konkretne rezultate si lahko ogledate v samem Parku Škocjanske jame.

V drugem delu mojega prispevka pa moram ponovno opozoriti, da je varovana kategorija kulturne in naravne dediščine tržno blago. In tržno blago je zaradi svoje zavarovanosti! Če bi pogledali lanskoletne dokumente, ki so bili sprejeti v okviru Svetovne turistične organizacije in v okviru mednarodnega leta varstva kulturne dediščine, potem bi v njih tudi zaznali, kako tudi Svetovna turistična organizacija priznava, da sta kulturna in naravna dediščina temeljni element za razvoj turizma. In varovano območje je tisto, ki se v tem primeru prodaja, in nič drugega. To je tisto, kar bi morali tudi pri nas upoštevati kot razvojni element. Če tega pri trajnostnem razvoju ne upoštevamo, je vprašanje, kaj bo ostalo od naše naravne in kulturne dediščine. Predvsem pa, če si bomo mnogi popolnoma neuspešno prizadevali, da bi ti dve kategoriji nastopili skupaj tudi v raznih razvojnih načrtih.

Ne iščimo samo nekih novosti, ki ne dajejo nikakršnih garancij!

Zofija Klemen-Krek, direktorica Urada Slovenske komisije za UNESCO

REPLIKI

MOGOČE JE ŠKODA, DA LIPICE NISMO SKUPAJ S ŠKOCJANSKIMI JAMAMI SPRAVILI POD ZAŠČITO UNESCO

Prof. dr. Boris A. Novak

K zelo lepi obrazložitvi gospe Krekove bi dodal samo to, da je v obdobju, ko so bile Škocjanske jame v procesu sprejemanja pod zaščito UNESCO, baje obstajala ideja, naj bi v zaščiteni območje pritegnili tudi Lipico. Mogoče je škoda, da takrat Lipice nismo spravili pod zaščito UNESCO, ker bi se s tem izognili mnogim sedanjim težavam.

K repliki prof. dr. Borisa A. Novaka

Zofija Klemen Krek

Ideje so res obstajale, vendar je bilo Lipico nemogoče priključiti k sistemu Škocjanskih jam, ker ni jama. Škocjanske jame pa so kandidirale v kategoriji jam. Vendar pa je, kot sem že omenila, obstajal predlog same strokovne organizacije, ki pripravlja mnenje o tem, kaj je potrebno vpisati in kaj ne, naj klasični Kras vpišemo kot kulturno krajino. In v okviru tega klasičnega Krasa, če gremo po vrsti, imamo ničkoliko prekrasnih elementov, ki bi jih kot klasični Kras lahko tudi uspešno zaščitili oziroma bi se ta klasični Kras vključeval v kulturno krajino. In tudi Lipica bi potem obstajala kot del te kulturne krajine. To pa je tista možnost, ki bi jo morali in bi jo lahko izkoristili.

Vlada Republike Slovenije je leta 1994 predlagala vpis klasičnega Krasa in leta 1995 je bil klasični Kras sprejet na začasno poskusno listo svetovne dediščine. Ampak od takrat je minilo osem let. Strokovne podlage, ki jih mora pripraviti država, niso pripravljene. Pripravljen ni niti dokument za klasični Kras. Slovenska nacionalna komisija za UNESCO si vseskozi prizadeva, da bi vsaj začeli pripravljati osnovne dokumente ali poskušali definirati, kaj bi zavarovali. Odgovora, oprostite, žal, še do danes ni, niti niso pripravljene ustrezne podlage. In zato smo še vedno tam, kjer smo bili!

*IUCN - International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (Svetovna zveza za ohranitev narave). Zadnje desetletje pa se v svetu vse bolj uveljavlja krajši opisni naslov za to kratko: The World Conservation Union.

**ICOMOS - International Council on Monuments and Sites (Združenje za ohranjanje spomenikov in spomeniških območij - Mednarodni svet za kulturno dediščino)

BITKA V ZVEZI Z LIPICANCEM NAS ČAKA ŠELE PO VSTOPU V EVROPSKO UNIJO. NA TO JE TREBA MISLITI!

France Habe

ki smo ga opravili pred nekaj dnevi, je pokazal, da smo na dobri poti. Lipica sama ima sedaj okrog 320 konj in zelo kvaliteten material, ki se sistematično zbira od leta 1999 naprej v kobilarni.

Preden začnem svojo razpravo o stvareh, ki se direktno tičejo rejskega področja, želim povedati repliko k uvodu ministra Janeza Kopača, ki bi mu sam raje rekel pamflet. Ministra moram spomniti, da so pri temu "zvaru" sodelovali tudi njegovi ljudje z Ministrstva za okolje, prostor in energijo. Ti so še zmeraj tam in žal mi je, da se o tem ni seznanil. Kot predstavnik Strokovnega sveta Kobilarne Lipica bi rad povedal tudi, da bi lahko prav Ministrstvo za okolje, prostor in energijo malo bolj pohitelo pri dokončanju državnega lokacijskega načrta.

Lipica je že takoj po tranziciji prišla v hude denarne težave. Leta 1993 je gospod Renčelj prišel k meni s ponudbo, naj bi vodil akcijo za prodajo dobre tretjine lipiške črede, ker oblast pač ni imela dovolj posluha za veliko izgubo Lipice, ki takrat ni imela več turističnega obiska. Te avkcije se nikakor nisem hotel udeležiti in sem napisal peticijo, naj se ta tretjina črede lipicancev, če že kupujemo haflingerje in ostale konje z državnim denarjem, odkupi in se jih porazdeli na tista območja, za katere še dandanes smatram, da bi morala biti diaspora za rejo lipicanca. To so Radovljica, Bled, Radgona, Radenci, Otočec, Mokrice in okolica Lipice

vse do Portoroža. To priložnost smo zamudili in padli smo v nekakšno luknjo, kar nas še dandanes pesti.

V tistem času je že skoraj prišlo do privatizacije Lipice. Reagirali je parlament in tako smo leta 1997 dobili zakon. V pripravi zakona je sodeloval precejšnji del ministrstev. Za lipicance pa so se zanimali tudi v Evropski uniji in tako je nastal mednarodni projekt Copernicus med Dunajem, Ljubljano in Budimpešto in pozneje tudi Zürichom. Proučevali smo genetski material, dobesečno prečesali smo vseh osem oziroma deset kobilarn. Ugotovili smo dokaj žalostno stanje. Lipica je imela vsega skupaj nekaj nad štirideset kobil in devetnajst žrebcev. Na to smo opozorili tako vlado kot tudi ministrstva in ostale in začelo se je zbiranje materiala. Kajti prav v letu 1998 je prišlo do spora med Avstrijo, Italijo in Slovenijo, čigav je lipicanec. To je seveda smešno, kajti lipicanca nam nihče ne more vzeti. Gre pa predvsem za denar, za pooblastila in za vpliv.

Leta 1998 smo vložili tudi prijavo za projekt, ki, žal, ni bil sprejet. Profesor dr. Dušan Nečak z oddelka za zgodovino na Filozofski fakulteti v Ljubljani je bil pripravljen s svojimi sodelavci ter z mag. Rusom in z menoj prečesati vse materiale in arhive v Trstu, Gradcu, Ljubljani in Beogradu, da bi videli, kje smo in kaj dejansko se je dogajalo z Lipico skozi zgodovino. Kajti avstrijska stran nam je namignila, da je Slovenija upravičena do konj, ki so trenutno na italijanski

Predlagam, da gospod Terčon dobi Zakon o Kobilarni Lipica v branje v razširjeni obliki. Tam je vse povedano o lipicanskem konju. In glede rejskih ciljev in rabe lipicanskega konja bi povedal sledeče.

O tem, s kakšnim ciljem in zakaj redimo lipicanca, se nismo nikoli spraševali, ko je bilo v Lipici po pet ali šest tisoč obiskovalcev. Trenutno se o tem sprašujemo, vendar cilj je in bo ostal šolanje za program, za elemente španske jahalne šole in za vožnjo, ki vedno bolj prihaja do izraza. Pregled,

strani. Žal nismo dobili denarnih sredstev za ta projekt. Meni je žal za to, ker so natanko leta 1998 Avstrijci zaposlili dva veterinarja in dva zgodovinarja in ti so se s to problematiko ukvarjali dve leti. Knjiga z njihovimi dognanji bo kmalu nared. Tako si bomo seveda lahko ogledali delo zgolj z njihovega, torej avstrijskega zornega kota.

Nadalje, kar me z rejskega stališča moti, je, da nismo v predpristopnih dokumentih eksplicitno lipicanca prav tako podčrtali, kot našo čebelo. V zvezi s čebelo smo marsikaj dosegli. Menim, da nas čaka bitka v zvezi z lipicancem šele po vstopu v Evropsko unijo. Na to je treba misliti!

Če Slovenci želimo imeti lipicanca kot nacionalni simbol, bomo morali dejansko raziskati, ali obstaja v mirovni pogodbi, podpisani po drugi svetovni vojni, določilo, da dobi tako rejske knjige kot tudi čredo lipicancev tisti, kateremu je po vojni pripadla Lipica. Če je to res, je treba to na nek način uveljavljati; pravno, diplomatsko ali sicer, ker drugače bomo sami krivi za stanje, kakršno bo. Pričakujem pa, da se bodo pristojni o tem odločili. O tem ne odloča svet Lipice. O tem se odloča na višjem nivoju in treba se bo posvetovati tudi po diplomatski poti. Ko sem bil pred tednom dni v Monterotundu, sem videl, da delajo v tamkajšnji reji lipicancev kar temeljito selekcijo. Iz kobilarne so izločili vse tako imenovane nelipicanske li-

picance. V reji se vračajo k določenim starim rodovom in linijam. V bistvu delajo pravo renesanso v svoji kobilarni. Videl sem, da je italijanski material kvaliteten in če bi lahko dosegli, da bi dobili te konje nazaj, bi to za lipiško čredo vsekakor predstavljalo veliko pridobitev, kaj šele, če bi dobili nazaj originalne rodovniške knjige, ki nam kot take tudi pripadajo.

V vseh osmih ali desetih lipicanskih kobilarnah je vsega komaj štiristo in še nekaj kobil in sto petdeset žrebcev. Stanje kaže, da je lipicanec dejansko ogrožena pasma. V teh kobilarnah pa nikjer nisem videl casinđja, nikjer nisem videl golfa. V obdobju socializma je bilo pač tako, da se je z vsem delalo, kakor se je hotelo, če je za tem stal dovolj močan političen šef. Plod melioracij, namenjenih pašnikom in travnikom, je tako postalo golf igrišče, ki je dandanes predmet spora.

Kar se pa tiče direktorjev in realizacije Programa varstva in razvoja Kobilarne Lipica, naj povem naslednje. Program je lahko idealen, vendar ga ne morete realizirati, če v desetih letih zamenjate sedem direktorjev. V zadnjem letu so bili že trije razpis. Pogosto obiskujem kobilarno in vidim, da tako pač ni mogoče delati. Prepričan sem, da je bilo nekaj v pamfletu oziroma predlogu gospoda Kopača vendarle realno: treba se je dogovoriti, kdo je za Lipico dejansko

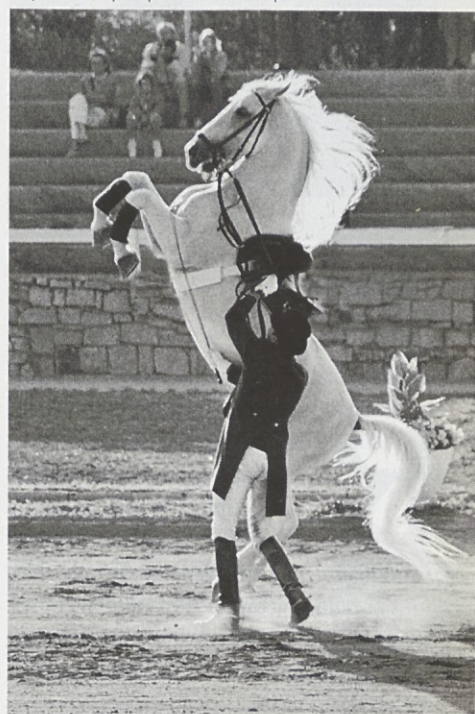
odgovoren. Če je odgovornih pet ministrstev, katerih predstavnike je treba loviti za roko, da so sploh prisotni na sejah sveta, in če potem vse naslonijo na eno rame, tako v Lipici seveda ni mogoče delati. Dogovorimo se lahko v vladi... Pokličite predsednika vlade in se odločite, ali je to sploh naš simbol, naša kultura, ali je to naša zgodovina, ki jo bomo branili s pokončno držo in z enotnim stališčem, ali pa pustimo, tako kot je! Vendar se potem ne čudite, da se pojavljajo gospod Terčon ali lokalni interesi in iz tega pač naredijo, kar je narediti možno. Jaz mu tega ne morem zameriti. Zamerim mu le, da njegovega predloga nismo dobili skupaj z ostalim materialom za okroglo mizo. Kajti novinarji so me spraševali, kaj menim o predlogu, pa sem jim rekel, da ne morem soditi, ker ga nisem videl. Če bi ga videl, potem bi lahko o tem sodil in povedal, kaj si o njem mislim kot rejec konj, ne pa kot politik ali kot menedžer.

Naj zaključim svoj prispevek z naslednjo mislijo:

Moja velika želja je, kot je bila tudi očetova (dr. France Habe je bil svetovno priznani krasoslovec. op. ur.), da bi na Krasu dobili še en UNESCO-v spomenik.

Prof. dr. France Habe, član strokovnega sveta Kobilarne Lipica, profesor na Biotehniški fakulteti, Univerza v Ljubljani

Cilj reje lipicanca je in bo ostal šolanje za elemente španske jahalne šole in za vožnjo z vprego, ki zadnje čase spet pridobiva na pomenu.

RAZPRAVA

PREDVSEM Z ZNANJEM IN Z ORGANIZACIJO POSLOVANJA BOMO LIPICANCU POVRNILI UGLED

Iztok Humar

Lipicanec je slovenski kulturni spomenik! Vsi skupaj se moramo truditi za to, da mu povrnemo ugled in spoštovanje, ki si ga zasluži.

Rad bi čestital organizatorjem te okrogle mize, ki jim, kot izgleda, ni vseeno za usodo naše Lipice. Bojim pa se, da je za določene stvari morda že prepozno. Na problematiko Lipice gledam s popolnoma drugačnega vidika kot večina mojih predgovorcev. Sem namreč popolnoma distanciran od kakršnega koli strankarskega utripa.

Mislím, da je Lipica trenutno zelo blizu najnižji točki, žal pa še vedno pada in stagnira. Vprašajmo se, kdo je kriv za tako katastrofalno stanje? Krivi smo vsi skupaj! Najbolj pa seveda tisti, ki o njeni usodi direktno odločajo. To so ljudje v vladi in tisti, ki jih je vlada izbrala in določila, da Lipico vodijo. Žalostno je, da prej predsednik vlade gospod Janez Drnovšek prepuščal in sedaj gospod Anton Rop še vedno prepuščata vajeti Mini-

strstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, ki v sedmih letih vladavine v Lipici ni uspelo narediti nič drugega kot nepopravljivo škodo. Sedanje vodstvo ni naredilo ničesar, kar bi Lipici odprlo pot za boljši jutri. Celó poslabšalo je predvsem nekatera notranja nesoglasja in negotovost. Obljube, ki so jih dajali sedanji vodilni, so večinoma ostale neizpolnjene in programi, ki so jih pripravljali, so neracionalni ali pa sploh niso zaživelí.

Slovenci še vedno pojémo vse odslužene in trajno poškodovane lipicance. Že pred leti sem predlagal vladi, naj ustanovijo nekakšen fond, da ne bi ta naš kulturni spomenik na koncu, ko je že odslužen, pristal na krožnikih. Penzija in evtanazija konj sta našemu vodstvu Lipice še vedno tuji in njihova ušesa so za ta problem gluha.

Iz lipiških hlevov so odstranili vse privatne konje, ki so prinašali denar. Potem ga pa prosijo na vladi... Še naprej obstajajo nesoglasja med jahači. Promocija je slaba. Prodaja konj v Lipici ni omembne vredna, da ne govorimo o devalvaciji lipicanca in o nenastopanju lipiških jahačev na velikih tekmovanjih, o slabi notranji organizaciji in redu. Še vedno nimamo poklicnega etologa med jahači, kar bi moralo biti nujno. Ni prave osvežitve linij in še naprej bi lahko našteval.

Ne razumem vlade, da pri takem neuspešnem in nerentabilnem vodstvu Lipice ničesar ne ukrene. Res pa je tudi, da bi vsak direktor, ki vidi, da je za določeno ustanovo neproduktiven ali celo škodljiv, lahko odstopil. Mag. Janez Rus je morda dober predavatelj. Zagotovo pa ni gospodar, niti podjetnik, niti rejec, niti trener in mogoče še brez omembe vrednih izkušenj za delo, ki ga opravlja. V njegovi borbi za direktorja Lipice sem ga tudi sam podpiral, dokler je obljubljal, da bomo v Lipici vzpostavili tímsko delo z domačimi strokovnjaki. Gospod Rus pa v medijih izjavlja, da teh ni, oziroma, da mu jih primanjkuje.

Kaj pa vlada? Žalostno je, da o vsem tem odloča le eno ministrstvo, čeprav smo prej slišali, da bi jih moralo odločati vsaj pet, enako kompetentnih ministrstev. O usodi Lipice veliko odloča tudi državna sekretarka na ministrstvu za kmetijstvo, gospa dr. Vida Čadonič-Špelič. Verjamem, da sama ne naredi ničesar takega, kar ne bi bilo vseh njenemu nadrejenemu - ministru Butu, ki je bolj znan po pisanju odločb o poboju redkih in ogroženih ter zaščitnih živali in po neuspešnem, po mojem mnenju, tudi škodljivem pogajanju za našega lipicanca v Evropi.

Upam, da poslanec Terčon ne vidi v Lipici le političnega poligona, ker ima Lipico na vajehtih druga stranka in ne njegova. Če bo z njegovim zakonom bolje, ga bom tudi podprl.

Že pred leti je gospoda Drnovška Lipica bolj malo brigala. Enako danes predsednika Ropa, kar je dokazal že s tem, da ga danes ni tu. Nekoč mi je predsednik parlamenta Borut Pahor rekel, da je Lipic v Sloveniji mnogo. Zato zaman pričakujem, da bi

Lipiški jahači se na starih konjih, ki le stežka še nastopajo, ne morejo udeleževati velikih tekmovanj, mladih konj pa ne pripravijo.

"...In zakaj jih ne pripravimo, smo že večkrat poudarili, tudi napisali.

Zato ne, ker enostavno ne moremo mirno in kontinuirano delati in se posvetiti bistvenim stvarim, temveč se ves čas posvečamo marginalijam!" je pojasnil mag. Janez Rus.

se ji vlada posvetila z vsem srcem. In tako mi je jasno, zakaj smo imeli probleme z razpoznavnostjo domicila in lastništva lipicancev.

Velikokrat sem že omenil in napisal, da se mora kmetija s 311 hektarji, s 320 konji, s šolo jahanja, s turistično dejavnostjo, z dvema hoteloma, restavracijami, gostilnamí, bari, bazeni, golfom in s škrto igralnico sama preživeti. Sedaj niso zadovoljni ne hotelski gostje, ne turisti, ne igralci golfa, igralnica pa hoče vajeht držati sama v rokah. Igralnica, ki parazitira v srcu Lipice po zaslugi napak starega vodstva Lipice, daje podoba tistega kolona, ki odkupi gospodarja.

Lipica bo uspešna le, če bomo pomirili notranja nesoglasja in se zadeve lotili tímsko, zbrali smetano domačih strokovnjakov - in zakaj ne - tudi kakšnega tujega strokovnjaka. Izogibati pa se moramo ljudem, ki delujejo za tujo integracijo reje lipicanca, in tudi tistih (predvsem mislim vodstvo Lipice), ki sami redijo lipicance in vidijo delo v Lipici le skozi lastne interese. Ne pozabimo, da je Lipica naravna in kulturna dediščina vseh Slovencev! Predvsem z znanjem, redom in organizacijo poslovanja bomo lipicancu povrnili ugled, ki mu pritiče. V Evropski skupnosti in svetu lipicanec nima primerne vrednosti, kar tudi dokazujejo neuspešne lipiške javne dražbe, ki pa jih ne znamo niti pravilno prirejati pa še nekredibilni smo z dokazilnimi dokumenti. Lipica-

nec ostaja v popolni senci manjvrednih konj, ki dosegajo na evropskem trgu visoke cene.

Avstrijci znajo tržiti lipicanca in to ne le v Pibru in na Dunaju, temveč po vsej Avstriji. Mi ga niti v Lipici ne znamo. V Lipici turist še danes ne more naročiti tipične kraške kuhinje. Ne more kupiti domiselnih spominkov v zvezi z lipicancem. Knjig o lipicancih v svetovnih jezikih ni (mogoče so bile na razpolago na začetku sezone) in ni trgovin s konjeniški rekviziti. Tekma v svetovnem pokalu, ki bi morala biti iztočnica za trženje Lipice, lipicanca in domačega znanja, se je odvijala na ravni najrevnejše vaške veselice s primitivnimi okrepčevalnicami. Žal, tudi brez lipiških jahačev. In vse to se še vedno dogaja po sedmih letih dela vlade!

Za konec pa še tole: Pred leti smo v sodelovanju z Oskarjem Kogojem na vsa pristojna ministrstva poslali predlog in program trženja znamke lipicanec. Še do danes nam ni odgovoril nihče. Niti Oskarju Kogoj, niti meni. Zato še enkrat ponavljam - predvsem tistim, ki so krivi za bolehanje Lipice, in upam, da bodo nekoč tudi komu odgovarjali za to:

Lipica je kulturna in naravna dediščina vseh Slovencev in ne le tistih, ki si domišljajo, da so jim glasovi volilcev vllili pameti in znanja v glave.

REPLIKE

RAZLOGI ZA PROBLEME V LIPICI SO ŠIRŠI, KOT JIH VIDI GOSPOD HUMAR

Mag. Janez Rus

Z marsičem, kar je gospod Humar povedal, se je seveda mogoče strinjati. Dejstvo je, da je naštel vse napake in probleme, s katerimi se Lipica sooča v zadnjih najmanj petnajstih letih. Večino teh problemov smo že večkrat zelo jasno definirali. Njegova trditev, da se odsluženi lipicanci še vedno pojedjo, pa ni v skladu z dejstvi. To se v Lipici ne dogaja več!

Kar se tiče privatnih konj, ki smo jim odpovedali gostoljubje in s tem izgubili del dohodka, bi povedal, da se Lipica sooča z veliko prostorsko krizo. S preureditvijo hlevov smo komajda zagotovili prepotrebne prostore za svoje konje. Naš prvi namen je skrbeti za našo osnovno čredo in ne nuditi usluge tujim lastnikom konj ter skrbeti za konje drugih pasem. Mislim, da ta odločitev v ničemer ni sporna.

Prodaja konj v Lipici doslej ni tekla zato, ker smo poskušali povečati čredo in razširiti njen plemenski potencial. Tudi v sodelovanju z drugimi kobilarnami. Kar se tiče strokovnega dela na področju konjeništv, pa bi opozoril, da je področje tako športne kot klasične dresure pri nas v Sloveniji na zelo deficitarni ravni. Mislim, da se v tem vsi strinjamo. Imamo prav malo jahačev, prav malo šolanih trenerjev in strokovnjakov. Tega se zavedamo tudi v Lipici. Na tem področju imamo namreč zelo velike kadrovske probleme, ki jih skušamo tudi definirati.

Le na osnovi zelo jasne analize pblemov, s katerimi se srečujemo, in seveda s sprejemanjem dejstev kot takih je mogoče kaj izboljšati. Tega spoznanja v Lipici nekako ni mogoče spodbuditi in uveljaviti. Želim si, da bi bilo veliko bolje, vendar ni. In ne vidim nikakršnega smisla, da naši jahači na starih konjih, ki zaradi zdravstvenih razlogov le stežka še nastopajo, nastopajo na mednarodnih prireditvah. Medtem pa imamo polne hleve mladih konj, ki jih ne pripravimo. In zakaj jih ne pripravimo, smo že večkrat poudarili, tudi napisali. Zato ne, ker enostavno ne moremo mirno, kontinuirano delati in se posvetiti bistvenim problemom, temveč se ves čas posvečamo marginalijam! Skratka, marsikaj, kar je gospod Humar povedal, drži. Razlogi za to pa so nekoliko širši, kot jih vidi on.

ŠE VEDNO ME ZANIMA, KJE KONČAJO ODSLUŽENI LIPICANCI?

Iztok Humar

Gospod Rus mi dolguje odgovor na to, kje končajo lipicanci in kakšen je njihov konec... Bodite prepričani, da bom odslej zelo pozoren, če bo še kakšen lipicanec končal za meso. Vem, da nekateri konji z žigom »L« na levem licu še vedno končajo v klavnici!

Če prodajate konje konjskim mešetarjem za meso, se ne morete izveleči iz krivde, da vi odločate o tem, ali bodo ti naši konji končali na krožnikih in jedilnih listih slovenskih gostiln ali ne!

Rad bi pa še nekaj povedal o privatnih konjih. Menim, da je oskrba privatnih konj donosen posel v konjenjstvu. Privatni konji znatraj Lipice so lahko tudi promocija ne samo Lipice in lipicanca ampak tudi našega znanja.

Glede avkcij pa bi še povedal, da so avkcije v Lipici bile, na njih pa ni bil prodan niti en konj. Neki kupec se je celo zanimal za nakup, vendar posel zaradi nekredibilnosti dokumentov ni bil izpeljan.

ZA KONJE SKUŠAMO ČIM BOLJE POSKRBTI

Mag. Janez Rus

Tiste konje, za katere na osnovi veterinarskega pregleda presodimo, da ne morejo več kvalitetno opravljati kakršne koli naloge oziroma imajo nepopravljive zdravstvene težave, evtanaziramo. Za tiste konje, ki so še zdravi, vendar jih v Lipici kot delovne konje ne moremo uporabljati, pa poskušamo najti primerne oskrbnike. Tako imamo na primer dva konja na Srednji kmetijski šoli v Kranju. Konja nista več primerna za ježo, na kmetijski šoli pa ju imajo, da se dijaki naučijo dela s konji.

Nekatere lipicance prodamo tudi ljudem, ki jih ne potrebujejo za aktivno ježo, temveč bolj kot družabnike. Skratka za konje skušamo čim bolje poskrbeti.

Odkar sem jaz v kobilarni, ni bil še niti en konj prodan v klavnico. Ne vem pa, kaj s konji naredijo njihovi novi lastniki po prodaji. Lipica je verjetno konje prodajala ves čas svojega obstoja. Vsekakor jih prodaja zadnjih dvajset let. Do tistih lipicancev, ki jih sedanjí lastniki prodajo klavnicam, lahko čutim usmiljenje, ne pa odgovornosti.

LIPICA NAJ OSTANE DRŽAVNA KOBILARNA IN NARAVNI TER KULTURNI SPOMENIK

Franc But

Gospod Humar je omenil veliko stvari, ki niso predmet te okrogle mize in te diskusije. Vendar je prav, da se pojasnijo. Predlagam pa še, da bodimo med pogovorom kolikor toliko korektni v smislu osebnih ocen in tudi osebnih zamer.

Najprej bi rad opozoril na zmotno postavljanje enačaja med pogajanji za kranjsko čebelo in pogajanji za lipicance. Za kranjsko čebelo smo pridobili tako imenovano derogacijo oziroma stalni odmik od

pravnega reda. Nismo je dobili zato, da bi lahko rekli, da ima Slovenija domicil nad kranjsko čebelo. Kranjska čebela res izvira z območja današnje Slovenije in deloma tudi iz sedanje avstrijske Koroške. Pri kranjski čebeli smo izpogajali pravico, da sme imeti na teritoriju Republike Slovenije pašo in gibanje samo kranjska čebela. To pomeni, da se v Sloveniji ne sme nahajati niti ena sama druga pasma čebele, ki obstaja v svetu. Kranjska čebela je kot pasma čebele namreč v genski banki. Razmnoževanja čebel ni mogoče nadzorovati, mi pa želimo našo

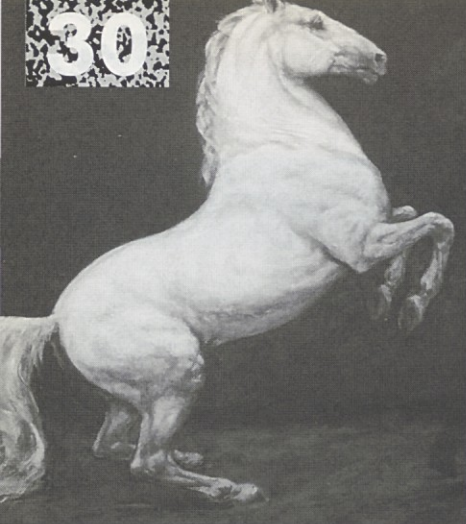
kranjsko čebelo ohraniti, zato je zelo pomembno, da našo čebelo zaščitimo pred križanjem oziroma pred vplivi drugih pasem čebel. V slovenskem prostoru je zaščita za čebelo lahko izvršena samo, če se tu pase samo kranjska čebela. To je odmik od pravnega reda, ki je drugače takšen, da zahteva prosto svobodo in prosto gibanje katere koli pasme živali na teritoriju Evropske unije. To je tisti uspeh, ki smo ga pri pogajanjih dosegli za kranjsko čebelo. In to je veliko. Tako smo ohranili možnost, da bo ta specifična čebela genetsko ostala takšna, kot je.

Kar se pa tiče konj lipicancev, naj najprej povem, da je o tem tekla zelo dolga diskusija. V pogajalska izhodišča smo najprej zapisali tudi vprašanje o lipicancih, ki je bilo na koncu tudi zaradi odločitve vlade in vodstva pogajalske skupine po posvetovanjih izločeno kot posebna postavka. Izrecno je bilo namreč rečeno, da se bo Evropska unija ukvarjala z vprašanji lipicancev takrat, ko države članice obvestijo Evropsko komisijo o tem, katere rejske organizacije imajo status, da vodijo rodovniške knjige, in katere rejske organizacije imajo status, da vodijo izvirne rodovniške knjige. Pravica vsake države je, da skladno z ustreznimi standardi podeli status ustrezni organizaciji v svoji državi. In jasno je, da so Avstrijci ta status podelili kobilarni Piber. Ni jim ga podelila Evropska komisija, ampak so si ga podelili Avstrijci sami. Iste želje so imeli za svojo kobilarno tudi Italijani, vendar so se temu po pogovorih z Avstrijci očitno odpovedali.

Lipica naj ostane zanimiv turistični kraj, ki ga bodo turisti obiskovali.

Na sliki: Nastop lipiških jahačev na zaključni prireditvi Dnevov Kobilarne Lipica si je ogledalo veliko število obiskovalcev.

Slovenija kot nečlanica Evropske unije je sama, na osnovi prepričanja, da to lahko stori, podelila Lipici kot rejski organizaciji status vodenja ne samo rodovniške knjige ampak tudi status vodenja izvirne rodovniške knjige. Vemo pa, da rodovniške knjige vodi veliko število rejskih organizacij po svetu. Tudi v Sloveniji sta dolgo časa vodili rodovniške knjige dve ustanovi. Ena za Lipico, ena za zasebne rejce.

Slovenija si je torej podelila status vodenja izvirne rodovniške knjige. Skladno s pravnim redom Evropske unije je najavila Evropski komisiji, da ima ustanovo s statusom za vodenje rodovniške knjige in izvirne rodovniške knjige, in sporočila, da bo Republika Slovenija z dnem vstopa v Evropsko unijo na področju pasme lipicanca uve-

ljavljala pravico do vodenja izvirne rodovniške knjige (In tisti trenutek nam lahko uga-ja karkoli in lahko kdorkoli reče: "But je grd ali pa dober," to stvari popolnoma nič ne spremeni.). Tisti trenutek bomo v vsakem primeru trčili ob Avstrijo, ki si je enako kot Slovenija podelila status vodenja izvirne rodovniške knjige. In tega ji dosedanje članice Evropske unije, ki imajo same rejo lipicanca in zagotovo vodijo tudi rodovniške knjige, očitno niso oporekale. Tudi Italija je po pogovoru z Avstrijo na nek način popustila.

Šele po vstopu Slovenije v Evropsko unijo se bo torej začela »vojna« oziroma se bodo začeli pogovori, usklajevanja, da nam tudi druge države priznajo status vodenja izvirne rodovniške knjige.

Z vso odgovornostjo želim povedati še to, da nič v pogajalskem procesu - bog ne daj - ni bilo prodanega. Vse naloge so še pred nami. Verjamem in dopuščam, da so ocene lahko drugačne in tudi različne. Mislim pa, da bi bilo prav, da se enkrat to jasno ugotovi. Boj za vodenje izvirne rodovniške knjige za Slovenijo ni izgubljen, toda niti slučajno tudi ni dobljen. V bistvu se bo šele začel z dnem vstopa v Evropsko unijo. Toda to bo veljalo za države Evropske unije. Mi pa imamo že sedaj možnost, da pričramo še druge bodoče članice. Ne vemo, kaj bodo, na primer, rekle Madžarska, Češka ali Romunija.

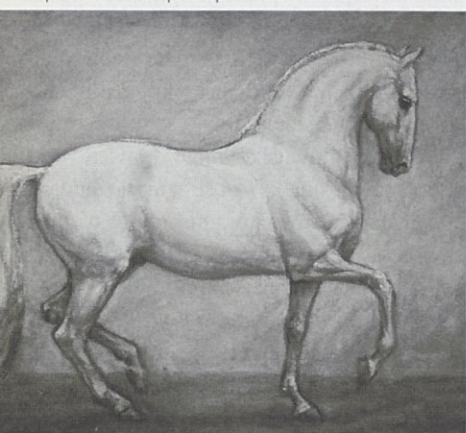
Ključno vprašanje tega pogovora za okroglo mizo je vezano na konceptualno vprašanje o usmeritvi razvoja Kobilarne Lipica in to želim še enkrat poudariti. Sem spada tudi upravljanje s prostorom in na kakšen način se bo s tem prostorom ravnalo. Ali bomo smatrali, da je Lipica kot naravni in kulturni spomenik pač prostor, kjer se golf igrišče ali karkoli drugega sicer lahko širi, vendar nekaj kilometrov stran, ker je ta pro-

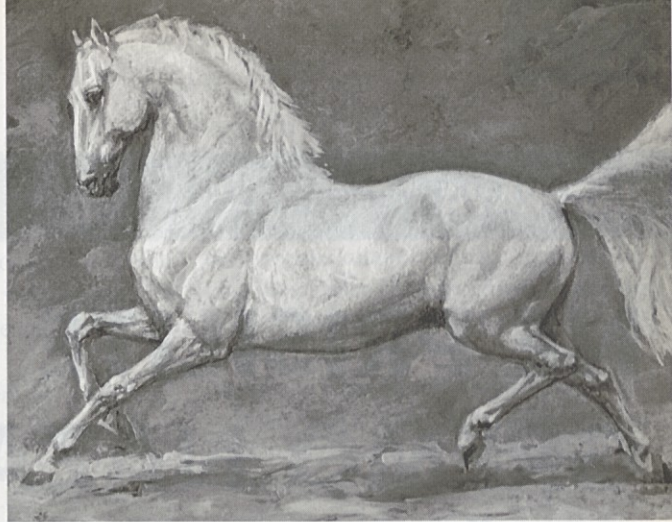
stor pač rezerviran za osnovni namen posestva Kobilarne Lipica. Ali pa bo prevladalo drugačno mnenje. Tu smo sicer na prvi pogled kratkoročno zelo blizu drug drugemu, dolgoročno pa se to lahko konceptualno zelo na široko razvleče. Ta trenutek, na primer, lahko rečemo, da sploh ni tako problematično narediti še nekaj lukenj za golf. Dolgoročno pa je to zelo velik problem, ker spreminja nek koncept. Čez nekaj let bi tako ugotovili, da golf sploh ni več problem. Tako se sčasoma varovalni obroč, ki je na začetku še malce stisnjen, ohlapno razpusti.

Ali torej konceptualno vidimo razvoj Lipice v tem, da bomo mogoče imeli bolj bogato Lipico z vsemi ostalimi dejavnostmi? Mislim, da bi bilo bolje, če se država zavzame, da Lipica ostane naslednjih štiristo let kolikor je mogoče nedotaknjena; taka, kot je bila dosedanjih štiristo let. Vzporodne dejavnosti naj se razvijajo in prostorsko uveljavljajo tam, kjer ne bodo tega osnovnega dejstva, ki mora ostati nedotaknjeno, popolnoma porušile. Ključno vprašanje je, ali ostane ta prostor naravni in kulturni spomenik in menim, da mora ostati. To je sedaj pomembnejše, kot je vprašanje o dvojnem vodenju ali enojnem vodenju ali vprašanje, koliko ministrstev bo sedelo v Svetu Kobilarne Lipica. Glede tega se celo lahko strinjam z gospodom Davorinom Terčonom, da je dvojno vodenje lahko zelo pogosto tudi vir konfliktnosti interesov.

Lipica bo pač ostala zanimiv turistični kraj, ki ga bodo turisti lahko obiskovali, spat pa bodo hodili pet ali deset kilometrov stran. Če je naš koncept takšen, da Kobilarna Lipica s pomočjo države in odgovornih, kdor koli ti bodo, v nekaj letih postane priznana kobilarna, ki bo vodila izvirne rodovniške knjige, potem je jasno, da to v celoti sovпада s konceptom, da ta prostor izvorno ostane kobilarna.

Gracioznost in lepota lipincev sta prevzeli mnoge umetnike. Med njimi tudi akademskega slikarja Igorja Reharja. Podobe njegovih konj v različnih pozah smo lahko občudovali na razstavi z naslovom *Levada*, ki je bila v Štanjelu spomladi 2003

REPLIKE

LIPICA NAJ TOREJ OSTANE LE ZA KONJEREJO?

Davorin Terčon

Moram reči, da sem zelo zadovoljen. Upam, da sem vas prav razumel. Vi se torej zavzimate, da se sekundarne dejavnosti tu ne razvijajo, ampak naj ostane Lipica samo za primarno dejavnost, torej konjerejo.

Odgovor repliki Davorina Terčona

Mag. Franc But

Lipica naj ostane državna kobilarna, ki je ne privatizirajmo. Če se bodo pa storitvene dejavnosti razvijale okrog Lipice, jih nihče ne bo onemogočil. Onemogočene pa naj bodo v tistem delu, ki je okvir naravnega in kulturnega spomenika. Tu naj omejitve ostanejo in storitvene dejavnosti naj se tu ne izvajajo masovno. Lahko se izvajajo zunaj tega prostora. Kilometri v današnjem mobilnem svetu pač ne predstavljajo več problema.

KAKO BOSTE LIPICI ZAGOTOVILI MANJKAJOČA SREDSTVA?

Davorin Terčon

Tudi sam se zavzemam za državno kobilarno. Vendar, gospod minister, povedali ste nekaj zelo pomembnih dejstev. Strinjamo se, da kobilarna ostane državna in da se sekundarne dejavnosti razvijejo zunaj. Sedaj pa mi, prosim, še povejte, kako boste zagotovili dodatna sredstva. Lipica je na poti, da si pridela denarno izgubo. Drugo leto bo izgubila polovico koncesijske dajatve. Če se nič ne spremeni, morate zagotoviti dodatna sredstva. Če pa že imate vizijo, kako to doseči, vas pozivam, da jo čim prej utemeljite v dokumentih Lipice (sprašujem se, zakaj je to toliko časa trajalo? Zakaj to ni zapisano v Programu varstva in razvoja?) in seveda, da zago-

tovite sredstva v državnem proračunu, ki bodo pokrivala izpad prihodka. Ali boste to storili? Ali boste v naslednjih proračunih zagotovili manjkajoča sredstva?

Odgovor repliki Davorina Terčona

Mag. Franc But

Dolžnost države je, storiti vse, da dobimo ob domicilu, ki nam ga nihče ne oporeka, tudi vse tisto, kar lahko za prestiž pri reji lipicancev kdo dobi. In to je izvorna rodovniška knjiga. Koncept, da bi izvorno rodovniško knjigo vodilo Mednarodno združenje lipicanca, je očitno s stališčem Avstrije, da sama vodi to knjigo, propadel. Slovenija lahko popolnoma legitimno stopi v ta boj. Naša država ima torej najvišje cilje; najvišje, kar jih sploh lahko ima katera koli država na področju reje lipicancev. Za te cilje bo pač morala zbrati nek finančni vir. To ne pomeni, da bomo šli v skrajnost in da bo tisti, ki gospodari z Lipico, računal, da bo vse do zadnjega tolarja dobil od države. Po drugi strani pa mora tudi država vedeti, če se je za nekaj javno zavzela, da ima to tudi svojo ceno.

Pomembno je, da se najprej dogovorimo o konceptu. Sam se bom kar najbolj zavzel za to, da bi država Slovenija poskrbela, da bo kobilarna lahko delovala v smislu reje lipicanca, če je ta razglašen za nacionalni simbol, če je razglašen za naravno in kulturno dediščino, skupaj z okoljem, ki ga obdaja, in če hoče pridobiti evropsko priznan status vodenja izvirne rodovniške knjige.

To seveda ne pomeni, da kobilarna ne more imeti drugih finančnih virov. Država lahko komu podeli koncesijo. Dogovoriti pa se moramo, kje so omejitve tega prostora. In moramo vedeti, da čez deset let tu ne bo zunanjih bazenov in drugih stvari, ki bi sicer povprečnega turista zelo zanimalo.

V okviru tega lahko ustvarimo razmerje, kaj je tisto, kar dá država, in kaj je tisto, kar je mogoče, seveda v prostorsko omejenem konceptu, pridobiti kot dodatno storitev. Ne smemo pozabiti, da ta prostorsko omejeni koncept omejuje naravna in kulturna dediščina!

RAZPRAVA

NE PRISILITE NAS, DA GREMO NAZAJ V BRUSELJ IN ZAŽENEMO ALARM!

Hildegarde Gekiere

Pri vseh tovrstnih pogovorih - in imeli smo jih že mnogo - se dogaja naslednje: kadar ni pravih argumentov, pride na plan profit. To potolče vsakogar. Jasno je, da tudi za tem omizjem nimamo pravih argumentov, saj se pogovarjamo o privatizaciji Lipice. Predstavila bom stališče LIF-a:

Delujemo v triindvajsetih državah. Popolnoma smo presenečeni, da sploh razmišljate o privatizaciji. Lipica je matična kobilarna štiri ali pet tisoč lipicancev, kolikor jih je po vsem svetu; je matična kobilarna ogrožene pasme, na ozemlju katere, kakor sem danes slišala govoriti državnega sekretarja ministrstva za kulturo Cirila Baškoviča, obstajajo najstarejši park, celo mini arboretum, trije zavarovani sklopi... Kako sploh morete pomisliti na privatizacijo!? To

Lipica je matična kobilarna pet tisoč lipicancev, kolikor jih je po vsem svetu. Brez Lipice bi bil lipicanec le navadan bel konj, brez imena in brez rojstnega kraja.

je nezaslišano! Nimate te pravice! Gre za ogroženo pasmo, nimate je pravice privatizirati! To nima nič opraviti z dobičkom! Vide-la sem članek ministra Kopača in se popolnoma strinjam z gospodom Novakom: morali bi ga odstaviti!

Nekaj bi še povedala o tej posebni pasmi. Ne gre za to, da imamo tako radi bele konje in jih radi redimo. Ti konji imajo svoj namen, svoje poslanstvo. In gospod Terčon, naj vam povem, da v vašem predlogu o spremembi zakona ni niti ene same besede, ki bi imela kaj skupnega s tistim, kar se dogaja v Pibru. Je le slaba, nedomiselna kopi-

ja! Piber je zavarovan do konca svojih dni! Z vašim delom pa boste Lipico uničili. Ne prisilite nas, da gremo nazaj v Bruselj in da sprožimo alarm po vseh konjeniških sferah in po vsem svetu! Prosim vas, in upam, da se ljudje v Sloveniji zavedajo nevarnosti vsega tega.

Naj vam navedem primer! Še v dvajsetih letih dvajsetega stoletja so konji iz Lipice odhajali v Piber. Hodili so nastopat za Špansko jahalno šolo, saj je Piber šele kasneje prevzel del reje lipicanca. Do takrat pa so vaši konji tristo petdeset let nastopali v drugem delu Evrope! Kaj bi se zgodilo, če

ukinete Špansko jahalno šolo? Ves svet jo pozna in ves svet bo žaloval za njo. To bi bilo nezaslišano, nepojmljivo, grozno, saj je del evropske kulture! Ampak, če to naredite, bo reja lipicanca še vedno živela naprej, saj Lipica še obstaja. Če pa ukinite Lipico, je konec s pasmo! Ni več imena, ni več rojstnega kraja. Ukinite še historični kompleks, pa boste v nekaj letih končali z grdim belim konjem, ki ga nihče več ne bo hotel! In to je nevarnost vaše privatizacije!

Hildegarde Gekiere, generalna skeretarka Mednarodnega združenja lipicanca (LIF - Lipizzan International Federation)

REPLIKA

ZGODBE O PRIVATIZACIJI SI NISEM IZMISLIL JAZ

Davorin Terčon

Opravičujem se, vendar nisem tisti, ki bi bil pristojen na okrogli mizi razdeljevati zadnjo varianto predloga, ki konec koncev sploh ni bil formalno vložen. Pripravil sem ga kot delovno gradivo in ga poslal tistim, ki so ga dolžni z nami usklajevati. Besedilo je odprto in lahko se še dogovarjamo. Mislim, da bi bilo pametno, če bi ta predlog res razdelili, ker se je zaradi njega dvignila pravicata fama.

Zgodbe o privatizaciji Lipice si nisem izmislil jaz. Moj predlog novega zakona so zgolj popravki Zakona o Kobilarni Lipica. Ti popravki ne govorijo o nikakršni privatizaciji. Pa vendar to vsi govorijo. Naj Vam bo jasno, cenjena gospa Gekiere. Ogledal sem si tudi Piber. In ta zakon je približek zakonske ureditve v Pibru, a z nekoliko drugačnimi rešitvami. Nobenega dvoma ni, da v Lipici čreda konj ostaja kulturni spomenik. Tu ne gre za nikakršno privatizacijo. Vendar, očino nekemu ustreza, da širi naokoli tako prepričanje. Nekomu ustreza, da to meni očita... Rekel sem, da v Lipici ostaja zavarovano območje in ostaja čreda konj. To, kar je v Lipici najpomembnejše, kulturni spomenik, ostaja nacionalno bogastvo. Družba, ki bi po spremembi zakona upravljala, pa ima možnost, da se kapitalizira z devetinštiridesetimi procenti in nič več. Zakaj? Zato, da se ta družba oplemeniti in da tudi Lipica uspešno deluje. In da imajo tudi konji več od tega. Če to ni primerno, bodo pač na usklajevanju povedali, da ni dobro in bomo našli neko drugo rešitev.

Kar se pa tiče primerjav s Pibrom, moram povedati, da je mnogo manj zavarovan, kot bi bilo v Lipici zavarovano tisto, kar jaz predlagam v tem zakonu. V Pibru kobilarno res upravlja družba, ki je državno podjetje. Vendar v Pibru nimajo zavarovanega območja. Tam resnično lahko kaj prodajo! In država jim je dala še več kot tisoč hektarov gozda, s katerim lahko prosto upravljajo in razpolagajo.

Prosim vas, ne odnesite napačnega vtisa! Resnično bi bilo dobro, da bi vsi dobili zakon v roke. Ker ga nisem bil sam dolžan razmnoževati in deliti, tega pač nisem storil. Upam pa, da bomo vendarle to nekako posredovali in boste predlog lahko prebrali, da se te napačne predstave ne bodo več širile. Potem se bomo lahko bolj racionalno pogovarjali. Na usklajevanju pa lahko najdemo tudi še kakšno boljše rešitev.

RAZPRAVA

...

PRI NAS PA BI KAR SPREMINJALI ZAKON, NE DA BI IMELI VSEBINO...

Tatjana Renner

Kraške občine so potrdile Skupni razvojni program, pri čemer so prebivalci in predstavniki stroke nedvoumno izrazili pričanje, da kraška krajina za njih predstavlja eno izmed glavnih primerjalnih prednosti, značilnosti. Želijo jo ohranjati in razvijati na način, da še naprej ostane kraška krajina. Lipica je bila spoznana za enega izmed štirih glavnih strateških žarišč za razvoj poleg Štanjela, Škocjanskih jam in Kraškega roba. To izraža dokument, ki so ga odobrili tudi občinski sveti in pri nastanku katerega je sodelovalo ogromno število prebivalcev.

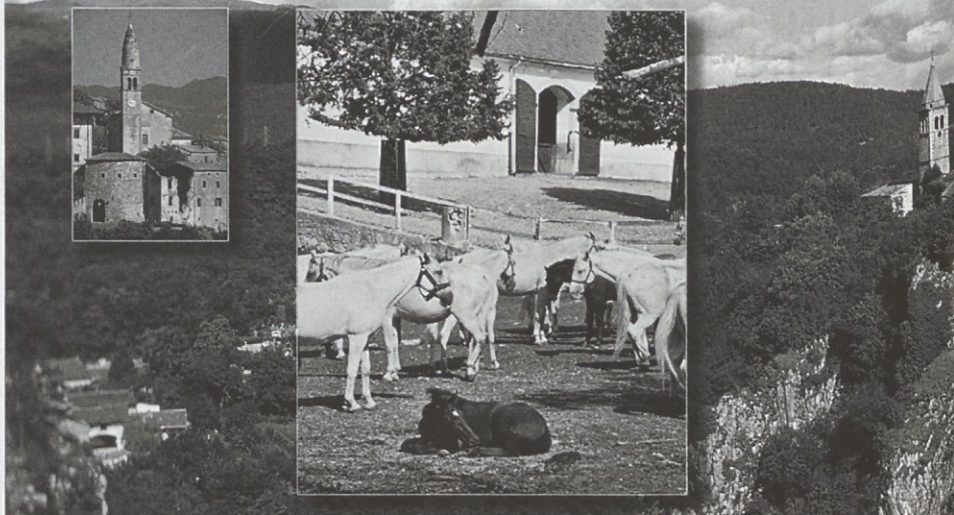
Preseneča me, da se danes sprašujemo, kaj Lipica sploh je, ker je vlada Republike Slovenije jasno zapisala v Programu varstva 30. januarja 2003 vizijo o Lipici kot

oživljeni kobilarni. Vemo, da je teh kobilarn malo in najbrž je naš cilj, da Lipica postane vodilna kobilarna v svetu. Ne glede na to, ali je v Lipici šop trave zavarovan ali ne, ali je Lipica kulturna ali naravna dediščina, moramo gledati skupaj gospodarstvo, ljudi, izobraževanje in prostor.

Najpomembneje pa se mi zdi, da je Program varstva in razvoja Kobilarne Lipica vizija v besedah. Tega je treba postaviti v prostor na parcelno natančnost! Urediti promet in tako naprej. Program za pripravo Državnega lokacijskega načrta, ki je v pristojnosti države in ki ga bo sprejela vlada, je v resorju Ministrstva za okolje, prostor in energijo, ki ne želi več sodelovati v svetu kobilarne. Vprašati se moramo, kako bo

Resnično si ne želim, da bi gostje odšli v tujino in mislili, da vsa Slovenija misli tako, kot je danes najbrž po pomoti izzvenelo glede Lipice. Kot veste, družba ureja svoje skupne cilje z določenimi dokumenti. Tako ima Slovenija sprejet Državni razvojni program, ima sprejeto Strategijo gospodarskega razvoja, v kateri je Lipica zapisana in ima svoje mesto. In Strategija je napisana na način, da se mora Lipica v bodoče še bolj povezati s širšim teritorijem zunaj zavarovanega območja.

Lipica, Škocjanske jame, Štanjel in Kraški rob so štiri glavna kraška strateška žarišča za razvoj.

PO STROKOVNIH MERILIH JE ZAKON O KOBILARNI LIPICA ZELO DOBER

Viktor Krek

predlagatelj, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, uskladilo vse te številne interese, o katerih danes slišimo tukaj?

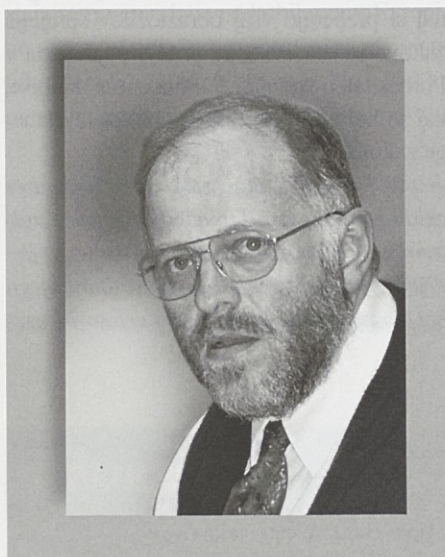
Kar se tiče upravljanja, ne bi razpravljala, ker se strinjam z ministrom Butom. Namreč, najprej vsebina: koliko pašnikov, koliko konj in kakšni so poslovni načrti vodilnih.

Za vsako spremembo zakona moderna družba ponavadi naredi več predhodnih analiz. To so presoje, ki pokažejo, kaj pomeni, če sprejmemo takšno varianto ali drugačno. Pri nas pa bi kar spreminjali zakon, ne da bi imeli vsebino! Mislim, da danes, tik pred sprejetjem v Evropsko unijo, res ni več čas za take odločitve.

Še nekaj bi povedala o denarnih sredstvih. Gospod Terčon je želel slišati od ministra Franca Buta, kje bo Lipica dobila denar. Lipica lahko kandidira za marsikatera sredstva Evropske unije, ki bodo na razpolago Sloveniji v prihodnje in ki so že na razpolago. Vendar v takem stanju, ko ne ve niti, kaj je, še vloge za kandidaturo ne more pripraviti, kaj šele, da bi dobila denar!

Sprašujem se, čemu se odreka-

Tatjana Renar, vodja Pilotnega projekta Kras, Regionalna pisarna Agencije RS za regionalni razvoj, Štanjel

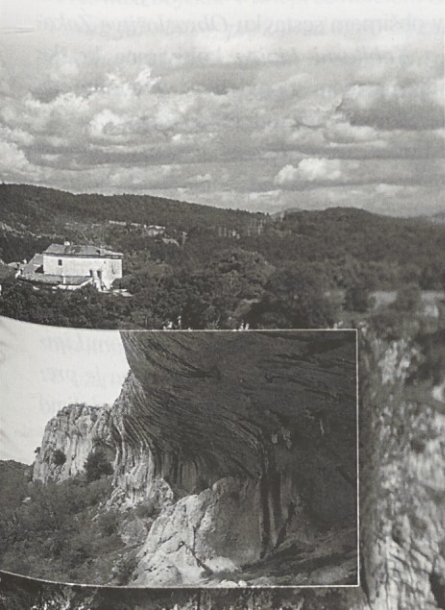
narod ogrožali. Sedaj bi torej morali obsojati sami sebe.

Ko gledamo nazaj v zgodovino, vidimo, da je Kobilarna Lipica v preteklosti doživela vrsto pretresov. Vsakič, ko je nastopila kriza, je bila ta kriza odraz stanja tedanje družbe. Tudi današnje stanje je pač odraz današnje družbe. V obdobju takoj po osamosvojitveni vojni je bila kriza zelo huda. Kakšnih 300.000 obiskovalcev letno, ki so bili glavni vir dohodka Kobilarne Lipica, je čez noč usahnilo. Nobenih finančnih virov ni bilo več za obstoj kobilarne in seveda je kobilarna v paniki začela razprodajati lastno čredo. Še danes pravim, da je bila to velika napaka, vendar je Ministrstvo za kmetijstvo takoj, ko je ugotovilo, za kaj gre (to je bilo 26. julija 1991), imenovalo posebno državno komisijo, ki je naredila popis konj in preprečila kakršno koli nadaljnjo razprodajanje lipicancev. Konec avgusta 1991 so se sestali ministri takratne vlade, predstavniki selekcijske službe, prestavniki občine, predstavniki kobilarne in razpisali moratorij na kakršno koli zmanjševanje števila konj v Kobilarni Lipica. S tem smo preprečili nadaljnjo škodo.

Sklep takratnega sestanka je bil, da najdejo finančne vire, da pripravijo predlog organizacije državne kobilarne po modelu, ki je bil poznan po Evropi, in da naredijo sanacijski program. Sklenili so tudi, da se pripravi zakon, ki bi dal kobilarni drugačen status, kot ga je imela do takrat. Ponovno je bil narejen popis vseh konj, pripravljena je bila tudi razporeditev črede na tisti del, ki

Danes govorimo predvsem o kulturnem spomeniku. In ko govorimo o kulturnem spomeniku, govorimo o koreninah nekega naroda. Slovenski narod še kako potrebuje svoje korenine, predvsem, ker vstopamo v neko integracijo, v kateri bo vsaka koreninica zelo pomembna, da ohranimo svoj jezik, svojo identiteto in slovenski narod kot takšen.

Če govorimo o Kobilarni Lipica, ki ima štiristoletno zgodovino, pomeni, da so to zelo globoke korenine slovenskega naroda. Če sekamo korenine, sekamo narod. Vseskozi smo obsojali tiste, ki so slovenski

pomeni minimalni stalež za ohranitev vseh linij in rodov, in na ostali del, ki pomeni turistično čredo konj. Turistična čreda v tisti fazi dohodkovno ni imela pomembnega deleža, vendar je bila pozneje za razvoj kobilarne in za turizem zelo pomembna. Zato, kot sem že rekel, smo tudi ustavili kakršno koli prodajo konj. Našli pa smo tudi dodatne finančne vire.

V septembru 1991 je bilo zasedanje Mednarodnega združenja za rejo lipicanca (LIF) v Ženevi. Tam smo izpostavili samostojno članstvo republike Slovenije, predno nas je kdor koli v svetu priznal kot samostojno državo! In ob tej priložnosti bi se rad zahvalil gospodu Leinerju in gospe Gekiere za njihovo pomoč. Zelo težko smo namreč dosegli, da nas je 6. septembra 1991 LIF sprejel kot samostojno državo Slovenijo - samostojno članico LIF-a in ne več v okviru Jugoslavije.

Na Ministrstvu za kmetijstvo smo nato pripravili uredbo, s katero bi imenovali javni zavod Kobilarna Lipica. Ta uredba pa

je bila hierarhično prenizek dokument, zato smo nujno potrebovali zakon. Tako smo naslednje leto pripravili predlog Zakona o krajskem parku Lipica in Kobilarni Lipica. Naj vas opomnim, da je bil to zakon o *krajskem parku*, danes pa govorimo o tem, da Lipica nima kulturne krajine!

Končno smo vendarle, po vseh usklajevanjih, prišli do predloga zakona o Kobilarni Lipica, pri katerem je sodelovalo šest ministrstev. Besedila zakona so bila soglasno sprejeta. Na koncu ga je potrdila vlada in sprejel še parlament. Tistim, ki se danes ne strinjajo z besedili zakona, bi predlagal, naj si preberejo vsaj obrazložitev sprejetja zakona iz leta 1995, ki je bila objavljena v Poročevalcu številka 50. Na strani 17 piše, kaj so bili cilji in razlogi za izdajo takratnega zakona:

»... Cilj tega zakona je ohranitev celotnega posestva Lipica s čredo konj, kultivirano krajino, umetnostno in stavbno dediščino ter turističnimi in športnimi objekti kot gospodarsko in kulturno celoto in uve-

ljaviti Slovenijo ter Kobilarno Lipica in lipicanca v svetu. Zakon bo temeljil na načelu, da nihče ne more pridobiti lastninske pravice nad kulturnim spomenikom nacionalnega pomena, za kar naj bi bila razglašena Kobilarna Lipica, da se ohrani to območje kot gospodarska in lastninska celota...«

Od takrat je minilo osem let in ugotovimo lahko, da so bile pri sami uveljavitvi zakona nekatere zadeve dejansko zelo zavirane. Vendar pa ne smemo prezreti dejstva, da imamo danes v Kobilarni Lipica za sto odstotkov večjo čredo, kot je bila ob sanaciji septembra 1991. Obnovljene so bile marsikatero linije in rodovi, ki so bili zelo ogroženi. Danes lahko ocenimo višjo rejsko vrednost in boljšo kondicijo živali. Torej vendarle zaznavamo napredek, kar je ugotovila tudi letošnja komisija za pregled Kobilarne Lipica.

Sorazmerno dobro je bila izpeljana tudi ureditev rodovniških knjig. Pomemben rezultat dela pa je tudi, da je Kobilarna Lipica pridobila status rejske organizacije, ki vodi rodovniške knjige in izvorne rodovniške knjige. Status ji je podelilo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano na podlagi novega zakona o živinoreji.

Naslednja zadeva, ki je v Zakonu o Kobilarni Lipica zelo jasno opredeljena, čeprav smo danes slišali drugače, je vprašanje, kaj je to kultivirana kraška krajina. V Poročevalcu številka 50 iz leta 1995 je na strani 15 v obširnem sestavku *Obrazložitev Zakona o Kobilarni Lipica* kultivirana kraška krajina natančno opredeljena. Dovolite, da vam nekaj od tega tudi preberem:

»...Današnja oblika in struktura kultivirane krajine na območju Kobilarne Lipica sta plod stoletnih človekovih posegov. Melioracije in načrtno zasajanje določenih vrst dreves se omenja že pred štiristo leti in so se nadaljevale tudi v naslednjih stoletjih v skladu z razvojem in pomenom Lipice. Nepozidani del Kobilarne Lipica je pretežno rahlo vzvalovljen svet, ki ga razdelimo na Lipiško zelenico v obliki pomola na severni in vzhodni strani območja in ga sestavljajo drobljivi kozinski apnenci, prekriti s tanko plastjo prsti, južni obod vrtačastega sveta in zahodni ravnik, ki zajema dno suhe

V Zakonu o Kobilarni Lipica

je kultivirana kraška krajina natančno opredeljena!

Vegetacijske prvine in oblikovanje površin, ki jih je v Lipici skozi stoletja urejal človek zaradi zagotavljanja pridelave krme in paše, so eden izmed najpomembnejših elementov lipiške kulturne krajine.

Kultivirano kraško krajino v Lipici lahko pojmuje tudi kot površino, ki so jo nekaj let pred spremembo Zakona o Kobilarni Lipica uredili tako, da so izropali zemljo iz obstoječih vrtač in jo navozili bodisi na igrišče za golf bodisi na pašnike.

doline in je površinsko precej kamnit. V stoletjih razvoja se je Lipica vedno razlikovala od svoje okolice. Kras je z naraščanjem števila prebivalstva v preteklosti ogoljeval, Lipica pa je postajala oaza zelenih, urejenih površin, ki so bile namenjene predvsem kmetijstvu. Vegetacijske prvine in oblikovanje površin, ki jih je v Lipici urejal človek zaradi zagotavljanja pridelave krme in paše, so eden izmed najpomembnejših elementov kulturne krajine. Enakomerna razporeditev dreves na pašnih površinah zaradi senčenja ruše oziroma vzdrževanja vlažnosti in ohranjanja obstoječih skupin iz istih namenov ter zaradi zagotavljanja sence za živali. Območje na zahodnem robu graščinskega kompleksa je vrt v terasah. Druga vegetacijska prвина, ki ima kulturni pomen, so drevo-redi ob glavnih povezovalnih cestah ter parkovne zasaditve predvsem eksotičnih vrst dreves med objekti. Park pred hotelom Klub in staro jahalnico, park pred staro tehtnico, park med staro tehtnico in hotelom Maestoso. V celoti gre torej za območje s posebno obliko kultivirane kraške pokrajine, ki mu je po mednarodnih priporočilih in merilih treba priznati spomeniško vrednost...«

Kot vidite, smo zelo podrobno opredelili kultivirano kraško krajino...

Ozrimo se še po državnih kobilarnah evropskih držav, ki redijo pač tisto pašno konj, ki je značilna za posamezne države oziroma za posamezna območja. Videli bomo, da so države svojim državnim kobilarnam podelile določene možnosti, da se same dodatno vzdržujejo. Bodisi v obliki dodatnih površin bodisi v obliki možnosti dodatne živinorejske proizvodnje. Dobile so gozdove ali pa opravljajo druge dejavnosti,

ki jim prinašajo dohodek, da niso preveliko breme za državni proračun. Izgovor, da obstaja samo ena državna kobilarna v Evropi, ne vzdrži te trditve, ker obstaja še cela vrsta takšnih kobilarn. Sicer res ne redijo samo lipicanca, redijo pa celo vrsto drugih konj.

Na koncu bi rekel le še tole: Ne razmišljajmo o spremembah zakona, ampak poskusimo ustaviti vsa nasprotovanja urničevanju sedanjega zakona! Zakon je namreč po strokovnih merilih zelo dober. Poskusimo ohraniti nekaj za prihodnje rodo-

ve! Če danes gosposke, ki bi jahala lipicanca, ni več, zakaj potem ne prodamo tudi vseh gradov in še kakšnih drugih kulturnih spomenikov, ker pač ni več gosposke. Pa vendar tega ne počnemo. Zato vas pozivam k presoji, kaj še lahko vsak posameznik in državni organi storimo, da bo Zakon o Kobilarni Lipica zaživel, Lipica pa ostala neokrnjena za prihodnje rodove.

Viktor Krek, državni podsekretar
Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo
in prehrano

REPLIKA

KAJ JE KULTIVIRANA KRAŠKA KRAJINA?

Davorin Terčon

Apeliral bi, da bi vendarle kazalo to kultivirano kraško krajino nekoliko selekcionirati in razmisliti o pojmu. To mislim glede na to, da je zelo velik del Lipice - ta kultivirana kraška krajina - v bistvu površina, ki so jo nekaj let pred spremembo zakona uredili tako, da so izropali zemljo iz obstoječih vrtač v Lipici in jo navozili bodisi na golf igrišče, bodisi na pašnike.

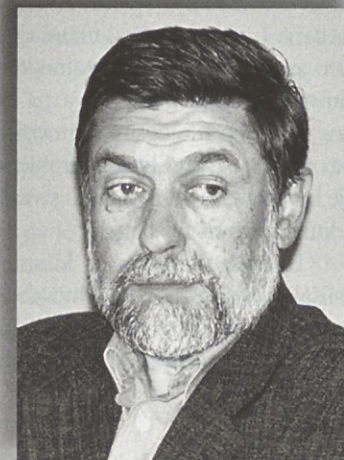
Apeliral bi, da bi vseeno naredili malo distinkcije! Z vsem upoštevanjem drevoredov in vsega, kar ste našli.

In še nekaj! Če nimamo več gosposke, seveda ne prodamo gradov. Obnovimo jih in jim damo neko novo funkcijo. Gosposka se po gradovih ne sprehaja, vendar zato gradov ne zapremo, temveč jih odpremo in kažemo ljudem. Če nimamo več gosposke, nam ni treba za to prodati konjev. Konje vzredimo in jim dajmo neko novo vsebino, ne pa zapremo! Pokažimo jih kot naš ponos, jih izkoriščajmo, uživajmo z njimi in koristimo njihovo lepoto v obojestransko zadovoljstvo!

RAZPRAVA

... SPRENEVEDAJO SE O TEM, KAJ JE NA KULTURNA KRAJINA!

Peter Krečič

govor, ki mi je v tem trenutku izrazilo neprijeten. In ta se nanaša predvsem na vlogo države, ki je v primeru Lipice padla na izpitu. In celo dvomim, da ima sploh možnost popravnega izpita.

Moj pogled na položaj je takšen:

V Sloveniji imamo samo dve veliki pomembni lokaciji iz staroavstrijskega oziroma nemško-cesarskega obdobja. To sta Lipica in Rogaška Slatina. Če bi imeli Trst, bi imeli še cesarsko pristanišče. Ker ga nimamo, smo ostali samo s tema dvema lokacijama, ki meta nekaj skupnega in to je prostor.

Danes smo imeli priložnost slišati in prebrati demonstrativni izstop Ministrstva za okolje, prostor in energijo, ki noče imeti s tem nobene zveze. Demonstrativen izstop iz problematike, ki je eminentno državna!

Vrsta indicov, nastopov, stališč, ki smo jih tu slišali, govori o tem, da država ne ve, kako izjemno pomembna lokacija je Lipica, z zelo dolgim zgodovinskim razvojem tega prostora in z veliko težo, ki mu ga pripisuje, denimo, neka druga država. In da je to za nas pomembno!

Ne samo, da bi se morala tega zavedati predsednik republike in predsednik vlade, ki ga seveda ni tukaj, ampak bi to moralo biti splošno zavedanje države, ki zahteva izdelano politiko in vztrajno reševanje nakopičenih problemov. Gotovo pa ne tako, da naredimo zakon, potem pa ljudem, ki bi se znali spoprijeti s problemi Lipice, ne damo možnosti, da bi karkoli storili. Strokovnjakom ne damo možnosti priti zraven, vodstva se nenehno menjavajo, učinka pa ni nobenega.

Na Lipico me vežeta dve strokovni témi. Pred mnogimi leti sem naredil za potrebe Lipice umetnostno zgodovinsko valorizacijo s smernicami za razvoj kompleksa Kobilarne Lipica s podnaslovom "Urbanizem, arhitektura, cestna oprema, grafično oblikovanje." In druga tema je življenje in delo Avgusta Černigoja, ki ima tu, v Lipici, posebno mesto s svojo galerijo.

Intimno sem pričakoval, da se bo na tej okrogli mizi govorilo o strokovnih stvareh. Svojo vlogo sem razumel v tej smeri. Vendar opažam, da tu preprosto ne gre več za strokovna vprašanja. Gre za politični

vilko 1 žigosan prvi konj, šteje že blizu 400 ali celo nekaj več lipicancev. Lahko torej rečemo, da ima Slovenija, skupno s kobilarniško rejo, že več kot 700 lipicanskih konj. Poleg tega je, vsaj po naši oceni, zasebna reja zelo kvalitetna, kar dokazujejo tudi številna priznanja na mednarodnih razstavah in prireditvah, ki se jih udeležujemo skupaj s kobilarno.

Zasluga za tako kvalitetno zasebno rejo gre dobremu strokovnemu delu in sodelovanju s Kobilarno Lipca ter z republiško selekcijsko službo. Poudariti je tudi treba, da je čreda v zasebni reji zelo pomemben genetski potencial ne samo za samo kobilarno in za nas, marveč za vso populacijo lipicanca po vsem svetu. Dejstvo, da ima Slovenija kot država več kot 700 teh konj, je glede na relativno majhno čredo lipicanca v svetu, zelo pomembno.

V Združenju želimo, da se to dobro sodelovanje s Kobilarno Lipica nadaljuje. Predvsem mislim, da mora v Lipici ostati in se povečati dober kader, ki bo skrbel za kompletno selekcijo. S takim kadrom pa si kobilarna lahko pridobi tudi boljši status v Evropski uniji. Mislim tudi, da bi morali poleg strokovnega dela, ki že dobro poteka, vsi skupaj - tako združenje kot Kobilarna Lipica in še kdo drug dati večji poudarek promociji lipicanca doma in po svetu.

Rajko Vojtkovszky, predsednik Združenja rejcev lipicanca, župan občine Divača

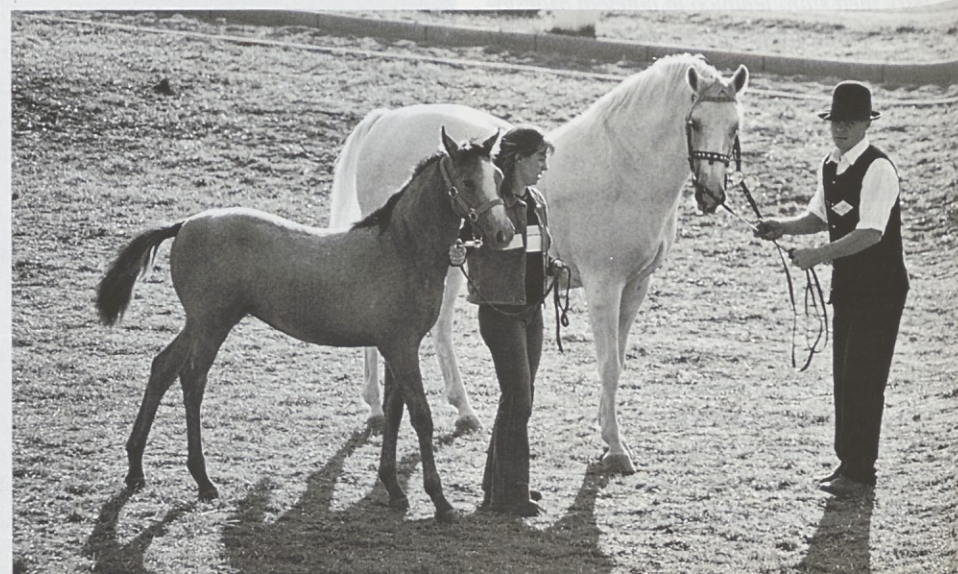
ZASLUGA ZA KVALITETNO ZASEBNO REJO LIPICANCA GRE TUDI DOBREMU STROKOVNEMU SODELOVANJU S KOBILARNO LIPICA

Rajko Vojtkovszky

Zasebna reja lipicanca pri nas je zelo kvalitetna. na sliki: mladi jahači družine Hosta.

Čreda lipicancev v zasebni reji predstavlja tudi zelo pomemben genetski potencial ne samo za Slovenijo temveč za vso populacijo lipicanca po vsem svetu.

Kot predsednik Združenja rejcev lipicanca v Sloveniji bom spregovoril o reji lipicanca v zasebni reji in o pomenu te reje za kobilarno in za rejo lipicanca v svetu. Združenje samo je bilo ustanovljeno pred trinajstimi leti. Istega leta je tudi postalo enakopraven član LIF-a, v katerem tudi vsa ta leta aktivno sodeluje. Sedaj vzreja lipicanca v Sloveniji 134 rejcev, članov združenja.

Pred nekaj dnevi smo skupaj s kobilarno opravili letni pregled žrebet in zadnje žrebe v letošnjem letu nosi na sedlu številko 358. To pomeni, da čreda Združenja rejcev lipicanca od leta 1990, ko je bil s šte-

V Lipici je treba povleči nekaj radikalnih potez in odstraniti elemente, ki so neprimerni za ta prostor. Na sliki: hotel Maestoso, klasičen primer nekega napačnega razmišljanja o Lipici v preteklosti.

Lipica po šestih ali sedmih letih od uveljavitve zakona preprosto nima nikakršnih možnosti, oziroma se opleta in spotika ob problemih, ki so bili tu naštet. Po šestih, sedmih letih smo dobili Program varstva in razvoja Kobilarne Lipica, ki bi moral biti narejen v polovici leta po uveljavitvi zakona!

Poslušajte, ali ni nikogar v državi, ki bi bil moral nositi posledice, ker se določila zakona ne izpolnjujejo?! Se vam ne zdi, da bi morala odleteti kakšna glava? Za obveznost, ki izhaja iz zakona, ne moremo reči: »Ja, sedaj pa tega in tega ne moremo narediti, ker nimamo tega in tega...« Država se z Lipico poigrava, če lahko tako rečem! Država pri tem problemu ni dovolj resna! Ne zaveda se, da je to eminenten evropski prob-

lem! Sprenevedajo se o tem, kaj je kulturna krajina! Odnos Ministrstva za okolje, prostor in energijo je skrajnje indolenten! Da niti ne omenjam, kako je bila Lipica kot eminentni kulturni kompleks napačno umeščena v resor ministrstva za kmetijstvo. Sodim, da je Lipica izrazito kulturna tema, za katero je po moji logiki pristojno kulturno ministrstvo, druga ministrstva pa bi se morala s svojimi pristojnostmi primerno navezovati na raznovrstno lipiško problematiko, ki je kompleksna in ki ni samo stvar kulture in kulturnega razmišljanja.

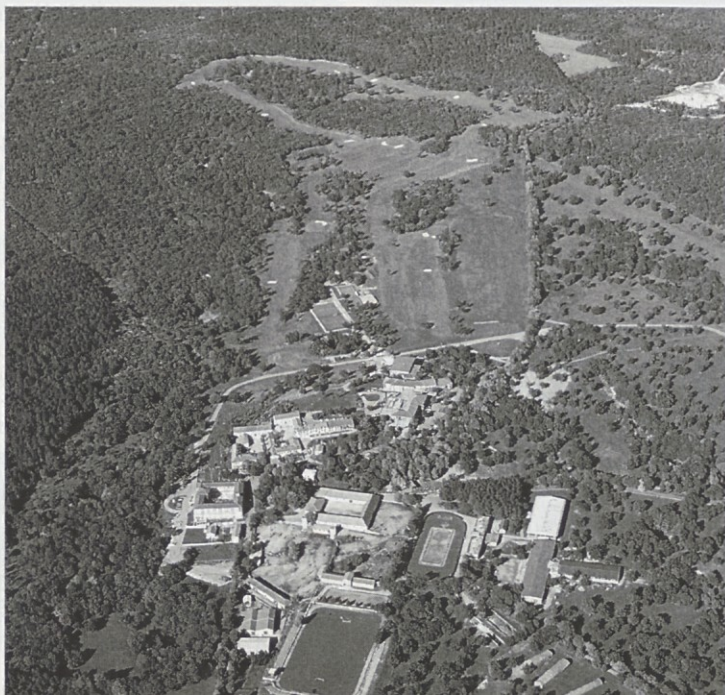
Domala vsa besedila, ki smo jih danes slišali (poglejte, politika - hvalabogu - je že povsem sprejela strokovni jezik!), izvenijo v nastopih politikov kot zaklinjanje.

Država se zaklinja, da bo nekaj storila. Potem pa seveda nič ne stori, nič ne uredi in dopušča, da so direktorji in vodstva predmet političnega prerivanja, kar je nedopustno! Demonstrativni izstop Ministrstva za okolje, prostor in energijo samo potrjuje tezo, da država takšnega problema ni sposobna normalno rešiti. V vladi preprosto ne vedo, da je Lipica središčni problem ali vsaj eden izmed najbolj izpostavljenih in najbolj kompleksnih problemov, saj govorimo o prostoru, o arhitekturi, o cestni opremljenosti in tako naprej. In vsaj, kolikor sam pomnim, že 20 let govorimo, da jih je treba spraviti v red.

Zato, lepo prosim, nehajmo se zaklinjati. Tega smo bili vajeni v bivši Jugoslaviji. Takrat so se zaklinjali, da - denimo - ne bo inflacije, pa je še kar bila. Sedaj pa se zaklinjamo, da je z Zakonom o Kobilarni Lipica pravzaprav vse v najlepšem redu, ni pa nikogar, ki bi vodil jasno politiko do Lipice. Trdim, da slovenska vlada nima do Lipice nobene politike. Če bi država mislila resno, bi imela že pred sedmimi leti urejeno vodstvo, strokovne službe in načrtan razumen razvoj.

Seveda pa je treba povleči tudi nekaj radikalnih potez! Če vemo, da je Casino škodljiv za Lipico, potem ga je treba odstraniti. Če hotel Maestoso, klasičen primer nekega napačnega razmišljanja o Lipici v preteklosti, ni primeren za ta prostor, ga je po mojem mnenju treba podreti! O Lipici je treba začeti razmišljati resno. In če smo se za kaj odločili, potem je treba to dosledno izpeljati! Lipice se ne da reševati tako, da po sedmih letih od uveljavitve zakona nekdo ugotovi, kako je diagnoza napačna in na podlagi svoje napačne diagnoze predlaga terapijo, ki bi bila še bolj katastrofalna. Iskreno si želim, da smo temu danes naredili konec.

Lipica je poleg Rogaške Slatine eno izmed le dveh velikih pomembnih lokacij iz nemško-cesarskega obdobja v Sloveniji. Je prostor izjemnega pomena, a tega se očitno zaveda premalo ljudi!

RAZVOJNA VPRAŠANJA LIPICE Z VIDIKA TURIZMA

Darja Radič

Strinjam se, da je igralnica v tem trenutku tujek v lipiškem prostoru, vendar zaradi napake, ki je bila storjena v preteklosti, ni treba obsojati turizma kar vsepovprek. Po svetu so primeri, kjer se kobilarne lepo razvijajo v sožitju s turizmom. Seveda pa morajo biti turistični produkti taki, da sovpadajo s konjem.

V lanskem letu smo pripravljali strategijo razvoja slovenskega turizma in v tej strategiji smo Krasu kot širšemu območju namenili posebno pozornost. Ocenili smo, da je Kras ena izmed absolutnih konkurenčnih turističnih prednosti Slovenije. Na drugih območjih ima slovenski turizem zgolj relativne prednosti. To pomeni, da Slovenija lahko s Krasom konkurira drugim tu-

rističnim državam. In to je naša edinstvena priložnost. Po drugi strani pa ocenjujemo, da je prav ta del Slovenije turistično najslabše razvit.

Moram povedati, da sem nekoliko zmedena nad izjavami ministra za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. V Programu varstva in razvoja Kobilarne Lipica piše, da se bo turizem razvijal tudi na območju kobilarne kot sekundarna dejavnost. Moti me današnja ministrova zadnja izjava, da se nagiba k državni kobilarni, pri čemer naj bi se sekundarna dejavnost, kamor šteje turizem, razvijala nekje zunaj kobilarne. Menim, da je to dilema, ki jo moramo razrešiti v vladi, saj je od tega odvisna tudi nadaljnja pripravljenost vključevanja ministrstva za gospo-

Igralnica v Lipico ne sodi, vendar zaradi napak, ki so bile v Lipici storjene v preteklosti, ne smemo kar vsepovprek obsojati turizma.

Po dveh letih sodelovanja v Svetu Kobilarne Lipica ugotavljam, da je turizem v zgodbi o Lipici prej grdi raček kot kar koli drugega. Z vidika Ministrstva za gospodarstvo to ni nič hudega. Turizem je pač ena izmed razvojnih priložnosti, ki jo je mogoče izkoristiti tudi v Lipici. Strinjam pa se, da je končna odločitev, ali turizem v Lipici da ali ne, v rokah vlade Republike Slovenije.

O nadaljnjem razvoju Lipice dejansko obstajata dva koncepta. Prvi je koncept državne kobilarne, v katerem se reja konj organizira kot javna služba, ki jo zaradi že večkrat ponovljenih razlogov država vzdržuje z javnimi sredstvi. Druga možnost, v kateri ima svojo vlogo tudi turizem, pa je, da lipicanca, ki ostaja osnovna atrakcija in edini in nujni pogoj, da kobilarna obstaja, razvijamo v sožitju s turizmom.

RAZPRAVA

Konj naj ostane osnovna atrakcija za turiste.

darstvo v delo Javnega zavoda Kobilarna Lipica. Ministrstvo za gospodarstvo je v minulih dveh letih sicer odgovorno opravljalo svojo funkcijo, čeprav se to morda ne vidi.

Vendar ta čas turizem ni bistven problem Kobilarne Lipica. Razvoj turizma ali celo golfa ali igralnice na tem območju se večkrat postavlja kot glavni problem. Mislim, da se to dvoje celo izrablja za prikrivanje drugih problemov, ki so v Kobilarni Lipica. Ti očitno obstajajo tudi v sami reji konj, kar je bilo mogoče razbrati iz današnjih razprav. Če gledamo kratkoročno, je namreč prav reja konj in odprava problemov na tem področju prva naloga, ki bi se je moralo vodstvo Javnega zavoda Kobilarna Lipica bolj temeljito lotiti. Saj je tudi v interesu turizma, da lipicanci v Lipici ostanejo. Če namreč lipicancev ne bo, tudi turizma v Lipici ne bo.

Stališče Ministrstva za gospodarstvo in tudi moje osebno stališče je, da Kobilarna Lipica v takšni obliki, kot je sedaj, v obliki javnega zavoda, ne more uspešno delovati. Imamo enega direktorja, ki je obenem strokovni direktor za področje kobilarne, za turizem pa ne. Na tak način ni mogoče poslovati, saj to kažejo tudi rezultati poslovanja. Zato bo torej treba najprej nekaj narediti za organizacijo tega javnega zavoda. Kot ekonomistki se mi zdi logično, naj se kobilarna organizira kot javna služba.

Turizem pa se mora organizirati privatno. Niti slučajno ne zagovarjam prodaje premoženja oziroma razprodaje tega posestva. Vse to je mogoče zelo elegantno rešiti s podelitvijo koncesij zainteresiranim privatnim gospodarskim družbam. Da pa bo sploh kdo pripravljen koncesijo sprejeti in za njo tudi nekaj plačati, je treba narediti troje:

Najprej je treba narediti dolgoročni prostorski plan, iz katerega bodo jasno razvidni pogoji tudi za morebitne koncesionarje, kaj jim to območje nudi. Ta plan mora biti celo širši; mora segati čez meje posestva

REPLIKE

NE STRINJAM SE Z NEKATERIMI OCENAMI GOSPE DARJE RADIČ!

Mag. Janez Rus

V Lipici se ne soočata dva koncepta na tak način, da bi eden zagovarjal izključno in samo kobilarno in drugega nič, drugi pa naj bi vključeval tudi turistične komponente. Nasprotno! Dva koncepta vsekakor sta: eden, ki daje prednost kobilarni in vključuje vse ostale dejavnosti na način, ki primarni dejavnosti ne škodujejo. In drugi koncept, ki seveda zagovarja tržni pristop, predvsem trženje in vidi kobilarno predvsem v funkciji ustvarjanja dobička. To sta ta dva koncepta!

In samo še to bi povedal k mnenju, da so primarni problemi Lipice na področju konjereje. S to oceno se ne strinjam! Gospa Radičeva sklepa o rejskih problemih na podlagi današnjega pogovora za tem omizjem, kar pa je premalo za dajanje takšnih ocen. Gospa Radičeva je članica Sveta in na voljo so ji vsi podatki o reji, če si jih želi ogledati.

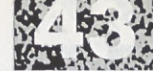
ZGODBA O LIPICI JE V VELIKI MERI KORUPCIJSKA ZGODBA!

Prof. dr. Boris A. Novak

Mislim, da je način razmišljanja, ki ga je tukaj pokazala gospa Darja Radič, zelo nevaren in kaže, da Slovenci kratko malo nismo dorasli zgodovinski veličini te zgodbe, ki se ji reče lipicanec. Bojim se, da je to tudi problem lokalnih interesov na Krasu. Morda je - sociološko gledano - problem v tem, da je bila Kobilarna Lipica skozi stoletja pod višjo cesarsko in nato pod drugimi oblastmi. In da se, žal, lokalna skupnost, z izjemo domačinov, ki so delali v sami kobilarni, z interesom vzreje konj nikoli ni dovolj solidarizirala in identificirala.

Vendar je to prekleto žalostno. Kdaj bomo nehali žrtvovati veliko zgodbo, lepoto, naravno in kulturno dediščino, malim kramarskim, profitorskim interesom? In tukaj gre točno za to. Nenehno slišimo, da se mora konjereja podrežati turizmu, interesom profita, kapitala in tako dalje. Ali ni skrajni čas, da zadevo obrnemo? Da postavimo konjerejo na prvo mesto?

Ker toliko govorite o ekonomskih interesih, mi dovolite, da dodam nekaj besed o senčnih ekonomskih interesih, ki so se nenehno pletli okoli Lipice. V časih prejšnjega režima, kot vemo, si je Udba iz igralnice ustvarjala svoj črni fond. V času tranzicije,

in pokazati tudi, kje drugje bi morda v bližini posestva bile možne lokacije, kjer lahko uresničijo svoje načrte.

Kot drugo je treba jasno določiti z vidika varovanja kulturne dediščine in z vidika varovanja naravne dediščine, kaj bo investitorju na tem območju sploh dovoljeno početi. Se pravi, treba mu je jasno pokazati, kakšni so pogoji za razvoj njegove dejavnosti.

Tretje, kar je treba narediti v tej zgodbi - kakršna koli že je: določiti je treba pravila obnašanja glede načina trženja tega skupnega posestva.

Ministrstvo za gospodarstvo zagovarja koncept, ki sem ga opisala, kar smo zapisali tudi v Strategiji o razvoju turizma. Lipica se lahko razvija v sožitju s turizmom in od njega lahko celo veliko pridobi. Seveda pa je tudi druga možnost. Lipico lahko zapremo; v Lipici lahko poteka le reja konj.

Po mojem mnenju bi bilo treba pred dokončno odločitvijo vprašati tudi ljudi, ki živijo na tem območju, kakšne so njihove želje in pričakovanja. Saj je z Lipico povezana tudi možnost za razvoj celotnega območja.

Darja Radič, državna podsekretarka, članica Sveta JZ Kobilama Lipica, Ministrstvo za gospodarstvo

ker je bila tu seveda meja, je bil to najbrž idealen prostor za prostytucijo, tihotapljenje ljudi, trgovino z drogami, orožjem in za pranje denarja... tako kot pač črni lipicanci postanejo beli.

In zdaj imamo dediščino tega položaja, ki je še nadalje zelo klavna in zelo slovenska zgodba. Nekaj mesecev, ki nas ločijo od vstopa Slovenije v Evropsko unijo, je še preostalo pogoltnežem, ki si leta in leta prizadevajo škodovati konjereji lipicancev, da si nagrahijo, kar morejo. Za to, dragi moji, gre! Za konjske mešetareje! Nehajmo se sprenevedati!

Postavimo se končno na višino teme, o kateri se pogovarjamo, in nehajmo uničevati nekaj, brez česar bomo neprimerno in neskončno bolj revni! In zdržimo te pritlehne, privatne, skupinske interese, za katere vsi natančno vemo, da so povezani z našo politiko. Tukaj gre za zelo zoprno, a zelo banalen problem - tako, kot je zlo zmeraj banalno: gre za klopčič povezave finančnih in političnih interesov.

K temu, kar je kolega Krečič zelo natančno povedal in kritiziral glede vladne politike, je treba povedati še nekaj. Tu ne gre za nevednost ali za pomanjkanje jasne zavesti, jasnega programa. Vlada natančno ve, kaj počne. Vendar obstajajo poleg deklariranih smotrov razvoja in namena Lipice tudi drugi programi, ki so skriti, služijo določenim finančnim in političnim interesom in so v nasprotju z demokratičnim ustrojem te družbe. In če hočete, tudi v nasprotju z obstoječo pozitivno zakonodajo. Ta zgodba je v veliki meri - in to vemo vsi, pa si tega ne povemo na glas - korupcijska zgodba!

V svojem življenju sem se znašel tudi v precej bolj nevarnih situacijah, kot je ta v zvezi z Lipico. Moram pa reči, da si v življenju nisem nabral toliko sovražnikov kot v teh letih boja za lipicance. In velik del sovraštva izvira ravno iz teh finančnih interesov, ki smo jim stopili na žulj, ki jim z javno akcijo poskušamo preprečiti nečedne namene.

Iskreno upam, da vam ne bo uspelo. In si bom naprej prizadeval za to... In bodite preklesti, če boste napravili te konje!

Replika na repliko

Darja Radič

Gospodu Novaku bi rada rekla, da nič ne vem o Udbi, o korupcijskih zgodbah. Govorim zgolj z vidika razvoja turizma. Sama gotovo nisem na seznamu Udbe. Sem pač premlada in mlajši s tem nismo obremenjeni. Mislim, da v tem pogledu pretiravate, morda pa tudi ne. Vendar sem človek, ki rada vidim dokaze... Vsaj kakšnega. Kar ste rekli, se lahko sliši tudi kot lepa zgodba. Imate pač dar, da ste kreativni in znate to lepo povedati.

Ministrstvo za gospodarstvo nikakor ne vztraja pri tem, da se turizem v Lipici razvija. Na srečo so v Sloveniji še druga območja, tudi še nekaj drugih atrakcij, ki se jih lahko razvija v to smer. Spašujem pa se, ali je naša država res tako bogata, da bo samo z javnimi sredstvi skrbela za lipicance, za kulturno in naravno dediščino? Osebo tega ne verjamem.

Ne želite torej kramarjev v Lipici, vendar pa ti kramarji znajo tudi kaj zaslužiti in prispevati v državno blagajno za financiranje takih stvari.

Replika na repliko prof. dr. Borisa A. Novaka

Davorin Terčon

Izvajanje gospoda Novaka je bilo zelo čustveno. Nekatere njegove izjave bi, milo rečeno, lahko imanoval vsaj pretežke. Ne bom več ponavljal svojih besed glede privatizacije. Preberite si moj predlog. Če znate brati, boste razumeli.

Glede prekletstva pa moram povedati, da sem sam čutil, da bom preklet - če nekoliko parafraziram - če ne bom nečesa storil po sedmih letih tega umiranja Lipice na obroke. Zato sem pač poskušal nekaj storiti. Ni nujno, da bo zakon sprejet. Na koncu koncev sploh še ni vložen. Vedite pa, da mi bo ostal grenak priokus. In čas bo pokazal, kdo je imel prav in kdo ne. Mislim pa, da Lipici resnično vsi želimo samo dobro.

RAZPRAVA

LIPICA IMA ODGOVORNOST TUDI DO LIPICANCEV V ZASEBNI REJI

Miroslav Marc

Zasebni rejci lipicancev v Sloveniji imajo pomembne turistične kapacitete, ki bi tudi lahko pripomogle k boljši promociji Kobilarne Lipica.

Kobilarna Lipica ima poleg vseh ostalih nalog, zadolžitve in odgovornosti za nacionalno dediščino tudi svoj del vsebinske odgovornosti za drugi del slovenske črede lipicancev - za čredo zasebnih rejcev lipicancev po vsej Sloveniji. In moram poudariti, da glede rejskega in strokovnega dela s Kobilarno Lipica, najkrajše povedano, čudovito sodelujemo!

Moji predhodniki v razpravi so povedali že mnogo stvari, o katerih sem hotel govoriti, zato razpravljam o razpravah gospe Tatjane Rener, gospe Darje Radič in še koga v zvezi s turizmom v Lipici. Prav Ministrstvo za gospodarstvo ima trenutno objavljen razpis, namenjen zbiranju predlogov za razvoj turističnih destinacij, ki naj bi bile sofinancirane iz Bruslja. Veliko se govori o tem, da Slovenija ne bo znala porabiti denarja, ki ji ga ponuja Evropska unija. Člani v

Združenju rejcev lipicanca delujemo zgolj prostovoljno, saj ima vsak še službo, da zasluži denar za vzdrževanje svojih lipicancev. Vendar pa smo začeli razmišljati, kako bi kot združenje vložili prijavo na razpis, saj imamo rejci lipicancev že določene turistične kapacitete po vsej Sloveniji. Če bi dobili sredstva pomoči, bi s svojimi kapacitetami lahko pripomogli h gospodarskemu »izkoriščanju« te naše edinstvene prednosti, ki jo ima Slovenija z lipicancem v svetu. Bojim pa se, da nam bo verjetno zmanjkalo moči za tako kandidaturo. Sprašujem, ali ni Lipica poklicana, da nam s svojo strokovno pomočjo pomaga tudi na tem področju, kakor nam pomaga po rejsko selekcijski plati? Ali ni Lipica organizacijsko izredno usposobljena, ne samo za prodajanje svojih kapacitet in teh kraških zaščitnih kamnov, kot se v tej razpravi vsi bojimo, ampak tudi za turistično ponudbo? Kako so v Kropi, kjer imajo

pregovorno ozke ulice, obračali konje? Od znotraj navzven! In to misel sem hotel podčrtati. Delovanje Lipice se lahko obrne navzven in tudi tu je denar! Skrb in odgovornost Lipice je lahko tudi to, kaj in kako lahko ponudi Slovenija z lipicanci po vsej Sloveniji!

In še replika gospodu Krečiču, ki je rekel, da se država poigrava z Lipico! Ne vem, ali mu naj res verjamem??? Gotovo pa bom verjel, da se država ne norčuje, ko bom videl, da bo imel državni protokol na najvišjem nivoju v svoji postavi tudi pet ali deset lipicancev. Tu se bo pokazala mentaliteta in spoznanje najvišjega vodstva te države! In ko bom videl, da ob sprejemu najvišjih državnikov pokažemo to, kar imamo pokazati - parado lipicancev, bom verjel, da je pri nas zavel drugačen veter!

Mag. Miroslav Marc,
tajnik Združenja rejcev lipicanca Slovenije

REPLIKA

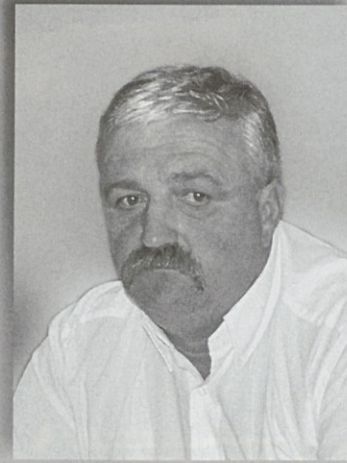
POJASNILO GOSPODU MAG. MIROSLAVU MARCU

Mag. Janez Rus

V vednost gospodu Miroslavu Marcu in vsem, ki jih to zanima, naj povem, da se v Kobilarni Lipica že pogovarjamo s Slovensko vojsko o tem, da bo v častni četi Slovenske vojske tudi osem lipicancev. Pripravili bomo dogovor in upam, da ga bomo tudi uresničili.

ČE NE BO TURIZMA, TUDI LIPICA NE BO ŽIVELA

Živoj Race

Okrogle mize na temo Lipice imamo pri nas skoraj vsak dan. Živimo tu blizu in želimo si sodelovanja z Lipico na področju turizma in gospodarstva. Želimo si sodelovanja tudi glede nabave krme in v prizadevanjih za ohranjanje kraške kulturne krajine, ki se preveč zarašča. Težko mi je, ker je iz vseh teh pogovorov razvidno, da iz tega spet ne bo nič.

Menim, da moramo na tem območju nujno razvijati turizem. Ne smemo zapirati Lipice in jo imeti samo za konja. Če turizma ne bo, tudi Lipica ne bo živela. Kmalu ljudje ne bodo več vedeli, kje je Lipica. Turizem je zelo pomemben za sosednje vasi; tudi za tiste, ki so zaenkrat še na oni strani meje.

Z Lipico lahko vsi živimo in se bogatimo. Ne pretiravajmo s kakršnimi koli zapiranjmi!

Živoj Race, predsednik krajevne skupnosti Lokey

Tudi okoliški prebivalci lahko prispevajo k turistični ponudbi Lipice

KAKO LIPICO IN LIPICANCA PREDSTAVITI ŠIRŠI JAVNOSTI

Fabio Gergolet

Z namenjanjem pozornosti najmlajšim občudovalcem in ljubiteljem konj bi Lipica lahko zelo razširila krog prijateljev in simpatizerjev lipicancev.

Zahvaljujem se organizatorjem tega omizja za vso pozornost, ki jo posvečajo Krasu. Začel bom tam, kjer je gospod Marc končal - pri protokolarni uporabi lipicanca. V Italiji ne mine praznovanje Dneva republike na najvišji ravni brez lipicanca, kakor tudi ni pomembnega državnikega obiska, ne da bi bili v častni enoti tudi lipicanci.

Ko sem se pred letom dni zblížal s to pasmo in postal srečni lastnik dveh kobilic, sem iskal informacije o tem krasnem konju. Ugotovil sem, da nimamo knjige o lipicancih v slovenščini, ki bi jo bilo možno kupiti. Najlepša knjiga je *Lipicaner, carski konj*, ki je izšla v srbohrvaškem, angleškem in nemškem jeziku v Zürichu. Obstaja sicer monografija Milana Dolenca, ki je izšla pred 23 leti, vendar je seveda nikjer ni več mogoče kupiti. Torej nimamo knjige o lipicancih, ki bi

jo lahko podarili tujemu gostu, državniku... Slišim, da Kmečki glas pripravlja knjigo in to me zelo veseli. Upam, da bo knjiga dovolj svečana in primerna konju, o katerem govori.

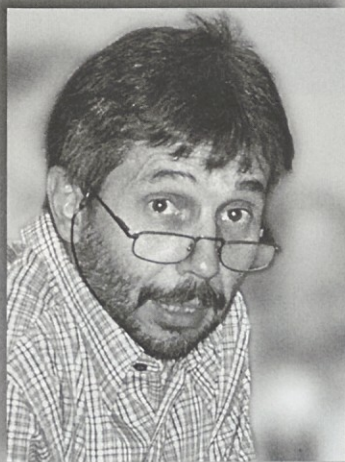
Poleg pomanjkanja enostavnih informacij, kot so knjige ali video posnetki, pri nas v Italiji malo ljudi ve, kje Lipica sploh je. Premalo je medijsko prisotna! Res bi bilo treba vložiti več energije v to smer. Ena izmed najlepših priložnosti za to je kmetijski sejem v Veroni. Letos se ga Kobilarna Lipica ni udeležila, ker je imela težave. Za prihodnje leto pa pozivam Kobilarno Lipica, naj z Združenjem rejcev lipicanca organizira predstavitev lipicanca z možnostjo tudi za turistično izkoriščanje tega potenciala. Vem namreč, da so nekateri zasebni slovenski rejci zelo zainteresirani za organiziranje ponudbe turističnega jahanja po Sloveniji.

Veliko zanimanje za spoznavanje lipicanca kažejo tudi šole. Poznam dve slo-

venski šoli na italijanski strani, ki povprašujeta, kakšne so možnosti, da bi njihovi otroci preživeli kakšen teden v Lipici v okviru Zelenega tedna (nekakšne naše "šole v naravi" - op. ured.). Ta sistem sicer še ni organiziran, vendar mislim, da bi bila večja skrb za najmlajše zelo dobra investicija za prihodnost. S tem res ne bi nabirali posebno velikih zaslužkov, vendar bi si z mladimi lahko nabrali širok krog prijateljev in simpatizerjev z vsemi pozitivnimi posledicami.

Imam pa še en konkreten predlog. Prihodnje leto prvega maja bo velika svečanost odprtja meje v Gorici. Ker pri pripravi programa praznovanja sodelujejo občinske uprave iz Gorice, Nove Gorice in Šempetra, pričakujem, da bodo lipicanci vsaj ob tisti priložnosti sodelovali v svečanosti, saj si to zaslužijo.

Fabio Gergolet, novinar

Peter Dovč

LIPICANEC JE POSEBEN ZARADI OKOLJA, V KATEREM SE JE RAZVIJAL

V današnji razpravi je treba poudariti še en vidik, s katerega moramo presoati pomen lipicanca. Zavedajmo se, da je lipicanec v Lipici genetski vir, ki smo ga podedovali in ki zahteva izjemno odgovorno ravnanje. Ne gre samo za pasmo lipicanca, ampak gre tudi za ostanke genov mnogih evropskih kulturnih pasem, ki jih danes ni več in so ohranjene samo še z lipincem. Na ta način imamo Slovenci mnogo več kot samo nacionalno odgovornost. Imamo tudi mednarodno odgovornost, ki bo še posebej pomembna, ko bomo postali člani nove, razširjene evropske družine.

V Lipici lipicanca najdemo v njegovem originalnem, avtohtonem okolju. Najdemo ga v urbanem in kulturnem okolju, zaradi katerega je ta pasma nekaj posebnega. Zato je ta pasma drugačna, bolj zanimiva in v nekem smislu tudi večvredna, kot so druge pasme konj. Močno soglašam z mnenjem LIF-a, da bi bil brez te kulturnozgodovinske podstat lipicanec danes zgolj bela pasma konj. Ko pa se sprašujemo, koliko je lipicanec naš - če pozabimo na zgodovinski kontekst, ki je zagotovo zelo pomemben - je lipicanec naš toliko, kolikor zanj naredimo. Tako država kot stroka in tudi družba nasploh! To pa seveda ni poceni, ni zastoj. In to vemo vsi. Konjereja namreč nikoli ni bila domena revežev.

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je bilo potisnjeno na zahtojno klop, češ da je prevzelo vodilno vlogo med ministrstvi, ki sodelujejo pri reševanju problemov Lipice. Če se strinjamo, da je

konj osrednja vsebina Lipice, potem je jasno, da je tudi kmetijsko ministrstvo tisto, ki edino lahko vodi strokovno delo z lipicanci. In to ministrstvo bi moralo imeti vodilno vlogo v razgovorih o usodi kobilarne. Ravno strokovno delo bo namreč tisto, ki bo odločalo o tem, ali bo Slovenija dobila pravico do vodenja izvornih matičnih knjig. In samo kakovost strokovnega dela bo odločala o tem.

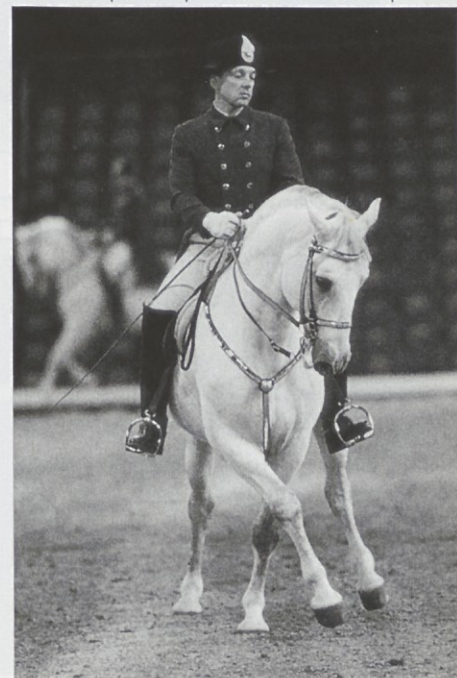
Kar pa se tiče pisanja ministra Kopača, moram reči, da sem presenečen nad njegovim nepoznavanjem osnovnih principov pri zavarovanju kulturne krajine in naravne dediščine. Lipica s svojo naravno in kulturno dediščino predstavlja zelo občutljiv ekotip, ki ga je treba varovati s širšim varovanim pasom, sicer bo prišlo do porušanja ravnotežja, ki je bilo vzpostavljeno skozi dolgo dobo sožitja človeka in narave na tem območju. Čudim se, kako je minister Kopač pozabil, da je po botanični plati kar nekaj rastlin, nekaj cvetlic, ki so avtohtone na tem območju, so zaščitene, pa jih v svoje razmišljanje ni vključil. Ravno tako se čudim, da je pozabil na svojo vlogo in nalogo pri urejanju prostora. Danes se namreč pogovarjamo o tem, kakšno bo prihodnje urejanje tega prostora. In prav to je domena Ministrstva za okolje, prostor in energijo. Verjamem, da je minister Janez Kopač poskušal postaviti Lipico na manj aktualen stranski tir zaradi velikih ekoloških problemov, ki jih ima njegovo ministrstvo pri reševanju akutnih problemov, kot so - na primer - divja odlagališča smeti v Sloveniji.

Naj končam optimistično! Lipicancu se vseeno ne piše tako slabo, dokler se

bo pojavljal na naslovnica pomembnih svetovnih revij in dokler bo svetovna javnost kazala zanj zanimanje, če ga že slovenska javnost ne kaže.

Prof. dr. Peter Dovč, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Lipicanec nosi v sebi gene mnogih kulturnih pasem konj, ki jih danes ni več, zato je naša odgovornost, da ga ohranimo še toliko večja. Na sliki: Španska jahalna šola na Dunaju

V LIPICI SE TURIZMA NAČELOMA NI TREBA BATI. VPRAŠANJE JE, NA KAKŠEN NAČIN GA IZVAJATI.

Davorin Gazvoda

Lipicanci potrebujejo resne treninge in nastope, saj se na ta način zagotavlja selekcijo. Zakaj torej ne bi nastopali za turistične obiskovalce?

Kot krajinski arhitekt bi rad spregovoril zlasti o prostoru. Po mojem mnenju nam ni treba spreminjati zakona, saj sprejeti Program varstva in razvoja Kobilarne Lipica določa in celo dopušča določene prostorske spremembe. Res je, da so te razmeroma ohlapno zapisane, zato pa ta program predpisuje postopek, po katerem se spremembe vendarle lahko zgodijo.

Ta postopek se je začel z dnem, ko je Ministrstvo za okolje, prostor in energijo sprejelo program priprave izdelave Lokacij-

skega državnega načrta za Lipico in je s tem navsezadnje tudi minister Kopač postal konkretno odgovoren za nek dokument, ki ga bo v končni fazi, kot pripravljenega, v sprejem ponudilo prav njegovo ministrstvo.

Moramo namreč vedeti, da imajo vsi ti programski problemi, ki se pojavljajo pri odločitvah o dejavnosti, konkretno prostorsko posledico. V Lipici se turizma načeloma ni treba bati. Vprašanje je seveda, na kakšen način ga izvajati. Na oddelku za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete v Ljubljani smo pripravili nekaj konkretnjših prostorskih preveritev v ta namen. Izkazalo

se je, da bi bilo - če v pravi meri izvajamo konjerejo z dodanim treningom konj - na 300 hektarjih površin idealno imeti samo 170 ali največ 200 konj. Če k temu priključimo še vsaj osnovno turistično infrastrukturo, ki je potrebna za resne nastope jahalne šole, saj se na ta način opravlja selekcija med konji, postane Lipica hitro premajhna, kaj šele, da bi znotraj nje dodajali ali širili druge dejavnosti.

Prostorski problemi so že danes veliki. Lipica mora širiti svoje pašne površine navzven in je kakršno koli razmišljanje o širitvi sekundarnih dejavnosti med njimi,

Z ureditvijo večjega športno-rekreacijskega in turističnega območja severno od Lipice bi lahko tesneje povezali Lipico in Sežano.

tudi golf igrišča, pravzaprav nemogoče. Vendar pa je treba dodati, da imajo vse te sekundarne dejavnosti dovolj prostora v okolici Lipice.

Opozoril bi na prvo prostorsko konferenco, ki jo je prav Ministrstvo za okolje, prostor in energijo organiziralo v začetku priprave programa lokacijskega načrta, na kateri je sledilo tudi zbiranje konkretnjših prostorskih pobud. In prav Občina Sežana je predložila štiri zelo konkretne in zelo pozitivne prostorske rešitve za Lipico. Te so:

Prvič: možnost rezervacije koridorja obvozne ceste, s katero rešimo problem vsakodnevnih migracij ljudi, ki se voziijo na delo skozi Lipico.

Drugič: možnost širitve pašnih površin proti Lokvi.

Tretjič: možnost selitve golf igrišča severno od Lipice, kjer je celo možno bližje Sežani urediti mnogo večje športno rekreacijsko in - jaz dodajam - tudi turistično območje, s katerim bi končno lahko čez ves ta teritorij povezali Sežano z Lipico. Lipica pa bi bila seveda izvorni, atraktivni del osnovne turistične ponudbe.

Četrtič: možnost preselitve Casinaja v prostore bivše smodnišnice.

To so zelo konkretni in uresničljivi lokalni predlogi, ki jih je dejansko mogoče uresničiti in ki smo jih nekaj preverili tudi načrtovalsko. Sedaj je samo naloga politike, da se loti resnejših rešitev! Pričakujem, da bosta program priprave in akcija za izdelavo

lokacijskega načrta vendarle nemoteno potekala in da se bodo rešitve ponudile na tak način, da bo Lipica ohranjena in da bo zanj še vedno zadosti prostora in tudi finančne pomoči.

Vprašanje, ali bo Lipica še dobivala denar od preseljenega Casinaja in kako se

bo financirala, pa je seveda zelo daleč od naših "prostorskih moči", če se lahko tako izrazim, zato o tem ne morem govoriti.

Doc. dr. Davorin Gazvoda, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo

Prostorski problemi v Lipici so že sedaj veliki, zato Lipica nujno potrebuje več površin

ZAPOSLENI V LIPICI NIMAJO NITI ODNOSA NITI VOLJE DO DELA

Janez Čemažar

Habe, je vse v redu, ampak sedaj je treba to še doreči in sistematično uresničevati. Ne smemo pa gledati samo na konja. Gledati je treba tudi človeka. Brez človeka je konj zgolj biološko bitje.

O sistemu vodenja in upravljanja v Javnem zavodu Kobilarna Lipica bi, glede na svoje izkušnje s članstvom v Svetu, povedal naslednje. Svet JZ Kobilarne Lipica, tak kot je, res ne more dobro delovati. Skoraj nima smisla, da sploh obstoja. Vodstvo, tako kot je, pa pod takimi pogoji tudi ne more nič narediti. Zato je nujno nekaj ukreniti. Še posebej, ker smo zadnjič slišali, kakšna je finančna situacija. Konec leta lahko pričakujemo kar veliko izgubo, za katero ni jasno, kako jo bo Kobilarna Lipica pokrila.

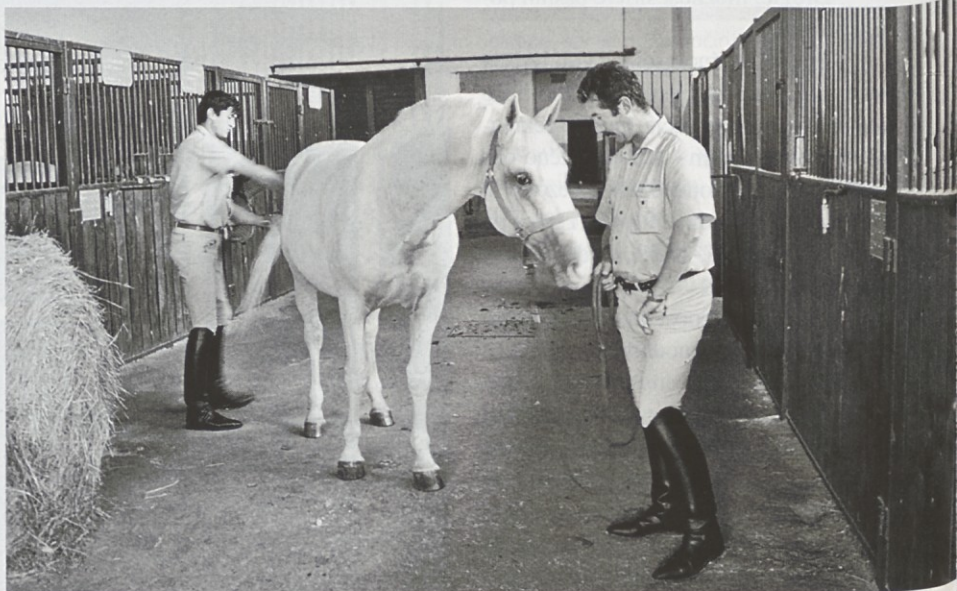
Želim opozoriti tudi na odnose v kobilarni. Ne bom govoril, kdo se s kom krega, slišim in vidim pa, da zaposleni v Lipici nimajo niti odnosa niti volje do dela, do izpolnjevanja svojih nalog. To je zelo zaskrbljujoče, kajti delo s konji je delo z živimi bitji. Pri takem delu je treba imeti urejene odnose med ljudmi in do konj. Konj se mora človeka navaditi in človek mora imeti odnos do konja. Če ti odnosi niso urejeni, ne moremo pričakovati, da bi bilo možno kateri koli koncept uresničiti.

Janez Čemažar, član Sveta Javnega zavoda Kobilarna Lipica, Ministrstvo za finance

Veliko je bilo govora o združljivosti in uresničljivosti dveh konceptov nadaljnjega razvoja Kobilarne Lipica. Vendar mora za to obstojati volja in moramo vedeti, kaj pravzaprav hočemo. Vsekakor pa so potrebne določene spremembe tako organizacijske kot tudi vsebinske.

Najprej je treba konja-lipicanca malo bolj jasno opredeliti. Kar je rekel dr.

Delo s konji je delo z živimi bitji. Pri takem delu je treba imeti urejene odnose med ljudmi in do konj!

V LIPICO BI LAHKO UMESTILI TUDI PANOŽNI CENTER ZA KONJENIŠKE ŠPORTNE DEJAVNOSTI

Gregor Pintar

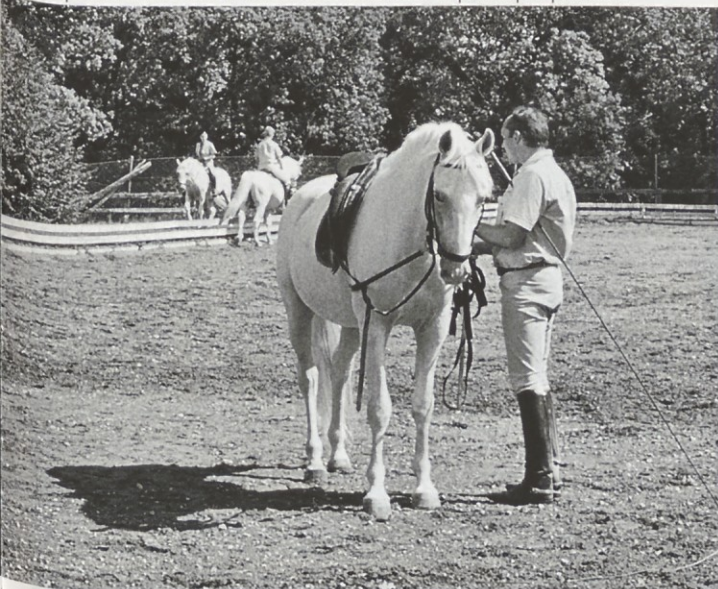

Predstavil bi še nekaj misli z aspekta konjeniškega športa. Konjeniška zveza Slovenije in Olimpijski komite ter Športna zveza Slovenije si že več let prizadevamo, da bi nekam umestili panožni center za konjeniške športne dejavnosti. Po večkratnih pogovorih smo prišli do sklepa, da bi bila za tak center verjetno najbolj primerna Lipica zaradi njene infrastrukture. Z majhnimi posegi zaradi zoohigijskih razlogov bi lahko center uspešno delal v Lipici, po drugi strani pa bi tudi precej prispeval k požitvi same dejavnosti v Lipici. Verjetno tudi finančni vložek ne bi bil zanemarljiv.

Spričo velikega pomanjkanja kadrov v konjeniškem športu smatramo, da bi bilo zanimanje veliko, če bi tu delovala šola za izobraževanje tako konj kot jahačev. Kajti danes smo večkrat slišali, da je prav pomanjkanje strokovnih kadrov velik problem tudi v Lipici. Nedvomno bi bila takšna šola zanimiva ne samo za Slovenijo ampak tudi za ostale naše prijatelje iz bivše Jugoslavije. Poznamo njihovo mentaliteto in prepričan sem, da bi bil odziv zelo velik. Šola za izobraževanje konj in jahačev pa tudi ne bi bistveno kvarila podobe Lipice.

Dr. Gregor Pintar,
podpredsednik Konjeniške zveze Slovenije

V Lipici bi lahko delovala šola za izobraževanje konj in jahačev.

PREDLOGOV O TEM, KAKO UREDITI PROBLEME LIPICE, JE LAHKO ZELO VELIKO

Matjaž Žbontar

že novega direktorja Lipice in to enega izmed »največjih« slovenskih ekonomistov, gospoda Ribiča, katerega kandidaturo je podprl gospod Terčon. Njena zasluga je, da do tega ni prišlo in upam, da tako škandaloznega in nestrokovnega predloga nikoli v kateri koli stranki nihče več ne bo dal. Sramot teh vrst je že preveč!

Glede tega, kaj je kdo naredil za Lipico, bi lahko rekel to, da sem v zadnjih petih letih snemal pretežno samo Kras. O Krasu sem naredil tri dokumentarne filme, portret grafika in slikarja Lojzeta Spacala, z Inštitutom za raziskovanje Krasa pa smo posneli film o kitajskem krasu, ki je na seznamu UNESCO-ve naravne dediščine. Dve leti pa je že, odkar sem na Občino Sežana

županu gospodu Miroslavu Klunu, tesnemu sodelavcu Davorina Terčona, poslal predlog, naj bi naredili promocijski film o Krasu in Lipici. Dve leti tudi na večkratno vztrajanje nisem dobil niti odgovora. To odslikava njihovo skrb za promocijo lastnega kraja. Ta neprofesionalnost in ignoranca vedno istih gospodov, ki vodijo to državo, je šla že čez rob najslabšega okusa.

Vsi, ki so vas danes intervjuvale različne televizije, boste lahko opazili, predvsem na nacionalni televiziji, da bodo ponovili deset ali več let star posnetek, kako gredo konji ven skozi vrata hleva. Vsi snemalci, ki so bili danes tu, pa najbrž niso posneli lipicancev vsaj toliko, da bi kosček vaših intervjujev podložili z novimi posnetki bele črede.

Na nacionalni televiziji lahko že deset let in več gledamo en in isti posnetek, kako gredo lipicanci skozi vrata hleva na pašo.

Kot sem opazil, smo se tu zbrali v glavnem zaradi predlogov poslanca gospoda Davorina Terčona o drugačni Lipici, kot je sedaj. Zelo čudno se mi zdi, da sprašuje Borisa A. Novaka, zakaj nismo (civilna iniciativa) vladi predložili kakršnega koli predloga, da bi se stvari izboljšale, ker take pač ne morejo biti. Mislim, da je gospod Terčon že dovolj časa v parlamentu in blizu vladi, ki je v zadnjih desetih letih omogočala tako nevzdržno stanje v Lipici, kot on pravi, in ki je tudi zakuhala sedanje razmere in bi bila njegova naloga in naloga njegove stranke, da do takega stanja sploh ne bi prišlo.

Če ne bi bilo gospe Čadonič Špeličeve in njene pokončne drže, bi imeli danes

Lipicanec je postal popolnoma neprepnoven, kakor je tudi neprepnoven slovenska država v tujini. Leta 1995 sem naredil promocijski film o Sloveniji za Urad vlade RS in od takrat ni bilo storjeno za promocijo Slovenije na tem področju nič novega.

Gospod Gergolet pravi, da Italijani paradijajo z lipicanci po Rimu, mi pa ne moremo narediti knjige in ostalih materialov o lipicanu in Lipici. Poudarjam, da dušebrižniki za Lipico nimajo niti ene VHS kasete ali CD roma ali DVD-ja, kar bi lahko ponudili obiskovalcem ali zainteresirani javnosti. In dokler se boste sprenevedali, gospodje politiki, da nimate za začetek petih milijonov tolarjev, da bi naredili promocijo nečesa tako pomembnega, kot je Lipica za nas in ostali svet, potem raje ne govorite, da bi radi Lipici dobro.

Predlogov o tem, kako urediti probleme Lipice, je lahko zelo veliko: Najprej ne menjajte vsako leto vodstva! Ne nastavlajte na tako pomembna mesta vaših aparatčikov, ki so v bistvu samo vaše lutke in služijo ozkim interesom posameznikov. Predlagam, da postavite zapornico v zavarovano območje Lipice in da pobirate vstopnino tako, kot to delajo povsod po svetu v veliko manj pomembnih ustanovah, muzejih, galerijah, privatnih zbirkah itn. Na ta način se boste hitro znebili obiskovalcev Casinòja in ostalih ekološko in kulturno spornih ciljnih skupin. Prepričan sem tudi, da lahko vsakemu lipicanu posebej najdemo sponzorja, botra, dobrotnika...

Edini resničen problem je politična volja, ki vedno delegira nesposobne ljudi na tako pomembna mesta v tej državi. Mene je sram, ko pomislim, kdo vse vodi razne institucije in zavode (nacionalna TV, Turistična zveza Slovenije, STO (Slovenska turistična organizacija)).

Z vsem, kar je rekel gospod Novak na tej okrogli mizi, se popolnoma strinjam. Dodal bi samo, da za to stanje ni odgovorna le LDS ampak tudi Združena lista. Ko se bosta ti dve stranki dogovorili in ko bo stroka prevladala nad ostalimi interesi, bo tudi v Lipici bolje in bo svet končno izvedel, od kod izvira lipicanec.

Kultura konja

KRAS JE KRAJINA LIPICANCA

Davorin Vuga

nik deželne vlade Bukovine odpoklican in se je vrnil na Dunaj.

Kar se pa tiče lipicanca, je to v bistvu karantanski konj. Kajti naš prostor so bile karantanske, slovenske, dedne dežele avstrijske ali notranje avstrijske dežele. Kot take so bile del državnega instituta otonske ureditve srednjeveške nemške države, znane kot *sacrum imperium Romanum* – Sveto rimsko cesarstvo. V devetnajstem stoletju je nemški nacionalizem dodal še *Germanicae nationis* – nemške narodnosti. In to državno tvorbo je uničil Napoleon in po tem nastane Avstrijsko cesarstvo. Takrat tudi pride do velikih preureditev slovenskih, ali dednih, ali karantanskih, ali notranje avstrijskih dežel, torej Koroške, Štajerske, Kranjske in Goriške.

Toliko o zgodovini...! Kar pa se tiče zgodovine konja, bi o njej lahko govorili na dolgo in široko. Naj omenim, da je slovenski prostor lahko hvaležen, da ima eno izmed najstarejših najdb konja v Evropi. Na Ljubljanskem barju, v koliščarski plasti, je konj ugotovljen že pred približno 3800 leti. Le nekaj let starejša je zelo zanimiva najdba nomadskega *kurgana* (grobne gomile) v Tesaliji, kjer imamo prvo kompletno okostje konja v Evropi. Konj je bil kot partner poglavarju pokopan skupaj z njim.

Na Ljubljanskem barju se poleg konja pojavlja tudi pes, in sicer kar dve vrsti špica in ovčar. To so v bistvu prvi pra-psi na našem prostoru, zarodniki modernih pasem psos. Mi smo znali kot mednarodno priznanega slovenskega psa ohraniti le kraškega ovčarja, medtem ko so ostale avtohtone slovenske pasme, ki genetično nedvomno izvirajo od pra-psos na našem ozemlju, znali

V svoji kratki razpravi bom poskušal slediti zelo burni razpravi *pro et contra* za našega lipicanca. Najprej izrekam javno priznanje gospe Hildegarde Gekiere in slovenskemu razumniku Borisu A. Novaku za nesebično, brikljantno držo in obrambo našega lipicanca.

Poslancu Terčonu bi namenil naslednje: lipicanec z Avstro-Ogrsko nima nič, vsaj njegovo rojstvo ne. Kajti Avstro-Ogrska, kot državnopravni institut, je nastala šele leta 1867 kot dualistična državno-politična tvorba. In kot taka je živela do 3. novembra 1918, ko je izstopila iz tega dualizma Ogrska. Definitivno je stara Avstrija propadla konec novembra 1918, ko je bil predsed-

kot svoje zaščititi bolj premeteni in brežbozimi sosedje: v mislih imam tako istrskega kot posavskega goniča. Vendar poznavalci menijo, da so se prav geni naših pra-špicov ohranili v genih naših domačih psov na slovenskem podeželju. Nekaj podobnega se dogaja z lipicanci, z njihovimi geni, ki po ženski liniji izvirajo od prastarih, domačih konj, rasno vzgajanih in načrtno selekcioniranih, s slovenskih tal. In zdaj nam nekateri hočejo za vsako ceno vzeti to, kar je naše, naša naravna in kulturna dediščina?

Če gledamo po pravici in logično tako, da imamo eno najstarejših najdb konja v Evropi, sočasno s prvimi dokazanim pojavom konja v stari Grčiji, in hkrati vemo, da je konj prišel z vzhoda, saj so ga bili s seboj pripeljali prav Indoevropejci, potem lahko mirno rečemo, da konj v naših krajih domuje že skoraj 4000 let! Kot sad velike ekspanzije Indoevropejcev od Indije, Bližnjega vzhoda, Vzhodne Evrope, Severne Evrope pa vse do naših slovenskih tal! In ta isti konj je čez Bližnji vzhod prišel po južni obali Sredozemskega morja, skozi Španijo, Francijo in Italijo, spet nazaj v srednjo Evropo, k nam. Naš lipicanec, ta tako izjemno kvalitetno vzgajani in selekcionirani, rasno vrhunski konj, ima torej v svoji krvi vse te neverjetne gene domače, orientalske, španske, južноеvropske provenience, kot večstoletne in večtisočletne načrtne vzreje in z njo povezane ljubezni, partnerstva do konj, ki si brez njiju razvoja posameznih svetovnih civilizacij niti predstavljati ne moremo.

Zdaj pa še o konjih v našem srednjem veku!

Zakaj vendar je konj bil v naši Karantaniji tako zelo pomemben? Malokdo dandanes ve, da smo imeli koroškega vojvodo Bernada Španhajma (Spanheima). Poleg tega, da je imel ta imenitni mož pod svojim žezlom Koroško in Štajersko, da je bil pravzaprav tudi deželni gospod Kranjske z Ljubljano na čelu, kjer je imel celo kovnico denarja. Vemo, dobro vemo iz slavne epske pesnitve štajerskega nemškega pesnika Ulriha Lihtenštajnskega, kako se je ta v romantiko in nežne ženske duše zagledani minensengerski vitez vračal iz Benetk na Koroško, preoblečen v Venero (sic!), kako je prišel 1.

maja 1227. leta v Vratca pri Podkloštru in kako ga je tam, v dolinski tesni, pričakal sam Bernard Španhajmski s sto izbranimi koroškimi vitezi na konjih, s slovenskimi pozdravnimi besedami: »Bog vas prejmi, kraljeva Venera«, ali kot je zapisano med nesmrtnimi verzi tega nemškega pesnika: »*Buge waz primi gralva Venus*« (v epski pesnitvi *Vrowendinst, Frauendienst* ali *Služenje dami*).

Torej je karantanski konj imel svoje častno, eminentno mesto v takratni fevdalni družbi.

Če torej odmislimo podatek, da se je konj pojavil pri nas že pred skoraj 4000 leti, potem vidimo, da ima ta plemenita žival poslej stalno domovinsko pravico pri naših prazgodovinskih prednikih, torej pri ljudstvih in narodih, ki so živela na naših tleh pred selitvenimi valovi starih Slovanov, konkretno pri Ilirih, Keltih, Venetih, Histrih in še kom: pri vseh teh davnih ljudeh je bil konj vselej nekdo. Na slavni *Vaški situli*, najdeni na Vačah, imamo prav tako konje. Po novih vednostih vaška situla niti ni nastala pri nas. Ampak v lasti naših ljudi je že več kot 2600 let. Je na naših potnih listih. Tu so prikazani čudoviti konji. Vendar vse kaže, da so ti konji frigijski. Izhajajo iz Male Azije, ki je bila vselej v znamenju konj. Spominimo se le na konje kapadočane, ki jih je znal tako slikovito opisati Finžgar ob hipodromskih tekmovanjih v Bizancu, v panslo-

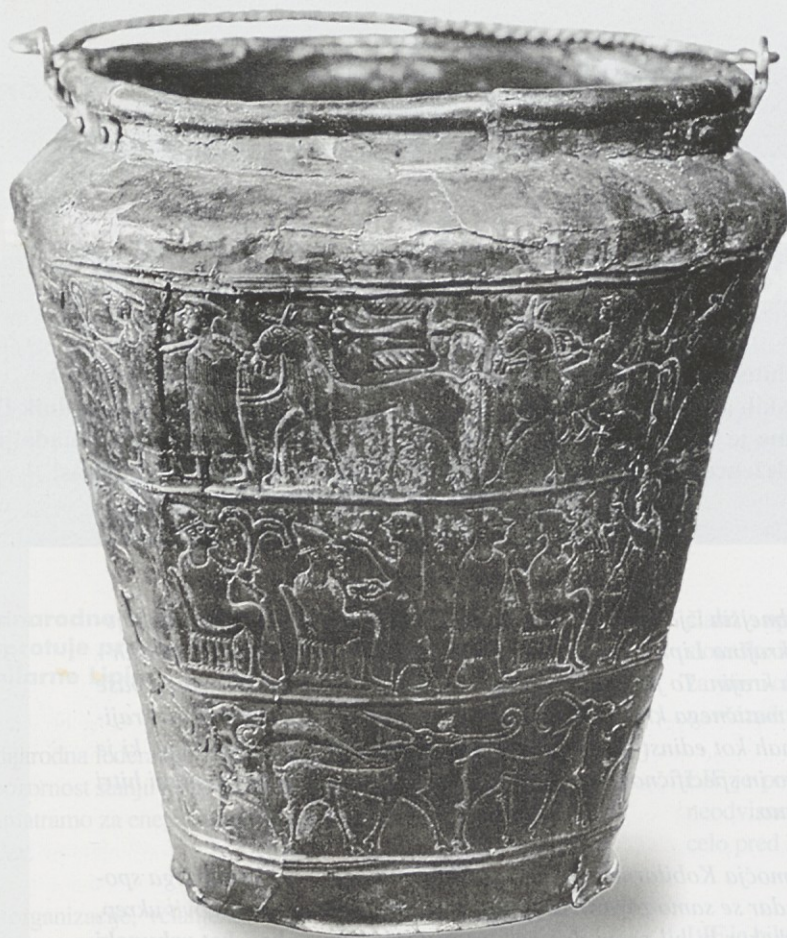
vanskem kulturnem romanu *Pod svobodnim soncem*! Ko torej gledamo našo zlahtno situacijo, kajti delo je že dolgo, dolgo naše, se moramo zavedati, da je to umetniško delo nastalo kot plod neverjetne simbioze treh različnih kultur: indoevropske, paleoevropske in neohetitsko-aramijske. Res neverjetno, pa vendar resnično, dokazljivo, verjetno že kmalu po letu 900 stare ere! Narod, ki ima tako izjemno civilizacijsko in kulturno dragotino, in to smo mi, Slovenci, je res lahko zelo, zelo ponosen. Smo mar res?

Lahko bi o vseh teh stvarih, ki se nanašajo na zgodovino in zlasti kulturo konja (kako lep izrez, morda se bo v narodu še prijel!) še veliko povedali. Rimljani brez konj ne bi mogli obvladati prostranstev vesoljne države. Kdo pa jih je naučil kovati konje? Pri nas, v naših krajih, pa tudi drugje v tem neizmernem keltskem evropskem svetu ni naključje, da poznamo neverjetno veliko konjskih podkev. Tu je naše Ljubljansko barje spet fenomen, lahko rečemo kar svetovnih razsežnosti. Na Barju, na tem vitalnem dohodu v antično Italijo, je šlo, lahko rečemo, za zavestno konjerejo tako bojnih kot tovornih konj. In to v takšnem obsegu, da kar ne moremo verjeti. Najdenih je na stotine konjskih podkev, odlično kovanih, uporabnih tako za ravninska kot višinska tla, tako za kraške kamnite goličave kot za močvirja, tako za poletno kot zimsko uporabo. Kako pomembna je bila ta rimska industrija

Današnji špici nosijo v sebi gene pra-psov, ki so živeli tudi na našem ozemlju.

Na sliki: Mladi volčji špic, iz prvega slovenskega legla 1993 - psička Ponty SLR vř-000010. Fotografija D. Vuga

Znamenita Vaška situla po novejših dognanjih sicer ne izvira z našega ozemlja, vendar njeno sporočilo ostaja jasno: Slovenci moramo biti ponosni na tako dragotino, ki je plod simbioze treh različnih kultur in je v lasti naših ljudi že 2600 let!

dihu svobode v jeseni leta 1943, po padcu fašizma! Ali pa nemara kaže opozoriti tudi na turške roparske vpade z Vzhoda, ki so tudi pustošili kraška tla, pa so jih naši ljudje kljub temu ustavili. Nemara tudi po zaslugi odličnih bojnih konj, lipicancev?

In kaj je končno kulturna krajina na Krasu? To je fenomen, ki traja od mezolitika. Ne moremo govoriti, da je to nepomembno. Grki imajo dve taki krajini: Arkadijo in Tesalijo. Arkadija velja za krajino pesnikov, Tesalija za krajino bogov. Za mene in - upam - tudi za vse Slovence, je Kras krajina lipicancev. To so mogočne stvari!

Lipicanec je naš! Kakor koli smo že delali in naredili z našimi psi, ostaja dejstvo, da so nam premnoge pasme prevzeli sosede, nekateri bolj ozaveščeni pa so z vzrejo in selekcijo začeli na novo: konkretno Čehi z vzrejo volčjih špicov (le še malo manjka, pa bodo ti postali češka pasma), Nemci pa so že zaščitili svojega nemškega volčjega šipca, čeprav gre v bistvu za *keeshonda*, za prvinskega psa, ki še vedno pomeni Holandcem simbol svobode, republike, revolucije, kot odmev velike francoske revolucije. Mi pa kar ne znamo in ne znamo ceniti takšnih vrednot. Ne pri ljudeh, ne pri živalih, ne pri psih in končno ne pri konjih, še posebej ne pri lipicancih. Lipicanec pa je en sam. In je naš, slovenski. Zgodovina je tu jasna!

Davorin Vuga, Uprava RS za kulturno dediščino

kovanja konjskih podkev na zadnjem braniku rimskega imperija, dokazuje nagrobnik izžanskega kovača z upodobljeno podkvijo, s prav takšno, kot so jih množično izdelovali v 3. in 4. stoletju nove ere. Šlo je torej v prvi vrsti za interese rimske vojske, vendar je pri barjanski konjereji opazna tudi želja domačinov po vzreji vsestransko uporabnih konj. Glede na velikost podkev se jasno ločita dve pasmi barjanskih konj, srednjevelika in manjša. Žal je vse premalo raziskan ta pomembni segment antične konjereje pred vrati antične Emone.

Tudi iz razvoja Kobilarne Lipica je razvidno, da je bila pomembna iztočnica za rojstvo lipicanca prav domača kraška, lahko rečemo tudi kranjska, slovenska kobila. Pa še nekaj! Zakaj vendar je Kras tako pomemben? Kaj je Kras pomenil za naše ljudi? Kakorkoli so se že ti ljudje imenovali... ali Kelti ali Veneti, Histri in nato Slovani, Karantanci, Slovenci... Kras je bil vselej branik proti nasilnim vplivom z Zahoda. Ko je bil Oktavijan Avgust na čelu Rimskega imperija, so bile meje vesoljne države že na pragu Mezopotamije. Egipt je bil njegov, kraško

mejo je pa le s težavo premikal proti Vzhodu. Kajti to ljudstvo, ki je od pradavnine živelo na Krasu, se je vselej bojevalo za svojo zemljo in za svojo svobodo. Ta boj za Kras je prisoten kadarkoli in kjerkoli. Poglejmo si samo epopeji Soške fronte v krvavih letih 1915-1917 ali Goriške fronte v omamnem

REPLIKA

LIPICANEC JE STAR ŠELE DVESTO PETDESET LET!

Iztok Humar

Ne morem mimo tega, kar je povedal gospod Davorin Vuga. Cenim zgodovinske podatke, ki jih je povedal, vendar mi je žal za njegovo pretirano navijanje za domačega lipicanca. Prvič, karantanski konj nima nikakršne zveze z lipicancem. Drugič, jaz nisem še nikoli slišal za nekakšno kraško konjenico, ki bi se borila, in tako naprej... Lipicanec je star šele dvesto petdeset let, prej pa je bil čisti andaluzijec. Zgodbe o tem, da je lipicanec nastal iz kraške kobile, so že pozabljene. Danes jih ne pripovedujejo niti babice svojim vnukom.

IZJAVA DRUŠTVA KRAJINSKIH ARHITEKTOV SLOVENIJE NA OKROGLI MIZI O KOBILARNI LIPICA

Na Etbina Tavčarja, univ.dipl.inž. krajinske arhitekture, zaposlenega v Javnem zavodu Kobilarna Lipica, je 10. septembra 2003 prispelo pismo Društva krajinskih arhitektov Slovenije iz Ljubljane, ki ga je podpisal predsednik DKAS Andrej Strgar, univ.dipl.inž.kr.arh. Tudi to pismo je bilo z gradivom za okroglo mizo o aktualnih vprašanjih nadaljnega razvoja Kobilarne Lipica predloženo vsem udeležencem omizja. Objavljamo pa ga tudi v tej izdaji revije Kras!

Kobilarna Lipica predstavlja eno najpomembnejših izjemnih krajin v Sloveniji, kjer je kot izjemnih opredeljenih sicer več kot 80 krajin. V tem izboru je krajina Lipice edinstvena, saj ni podobna nobeni od preostalih - vinogradniških, njivskih travniških, solinskih krajin. To je namreč izvirna krajina, nastala kot posledica paše lipicancev v zahtevnih klimatskih razmerah matičnega krasa. Označuje jo značilna travnato-drevesna krajina ter posamična drevesa na pašnih površinah kot edinstvene krajinske prvine. Hkrati gre za območje, ki je uspelo zadržati svojo prostorsko organizacijo in specifično dejavnost do danes, kar je glede na siceršnji hitri razvoj v zadnjih desetletjih izjemno dragoceno.

Pred leti je bil velik dosežek zavarovanje območja Kobilarne in njenih posameznih delov kot kulturnega spomenika posebnega pomena za Slovenijo. Vendar se samo zavarovanje še ni izkazalo za dovolj učinkovit ukrep, kar žal potrjuje današnje stanje Lipice. Vsekakor bi bil pravi dosežek, če bi **Lipico upravljali kot vrhunski stavbni, konjerejski in krajinski spomenik**, pri čemer bi bilo treba prioriteto zadržati tradicionalno dejavnost. Vendar je veliko vprašanje, na kakšen način je to moč doseči. Menimo, da ne z dejavnostmi, ki izrabljajo samo njeno ime, s samo Kobilarno pa nimajo nič skupnega. V zadnjih letih v širšo javnost pronicaajo različni predlogi in ocenjujemo, da so med njimi najslabši tisti, ki predlagajo uvajanje turističnih dejavnosti, češ, da bi edino tako Lipica lahko preživela. Vprašati se je namreč treba, kako so do zdaj te dejavnosti pomagale Kobilarni. Glede na katastrofalne razmere v Lipici ni zaznati nobenega blagodejnega učinka. Velbanca in še nekaj drugih objektov je res obnovljenih, vendar ne z denarjem, ki sta ga prispevala turizem ali golf, temveč iz državnih sredstev. S sredstvi igralnice je bil obnovljen del hotela Maestoso. Vendar - ali je igralnica s svojo ceneno podobo in vtisom, ki ga pušča v osrednjem delu lipiškega kompleksa, prava dejavnost za Kobilarno? Vlogo "mecena" bi lahko opravljala tudi, če bi stala zunaj Lipice! Širitev katere koli od obstoječih, ne kobilarniških dejavnosti na pašne površine je vsekakor škodljivo za celovitost spomenika, saj mu fizično jemlje prostor (v tem primeru dragocene pašne in druge funkcionalne površine), poleg tega pa spreminja njegove zgodovinsko pogojene visoke asociativne vrednote, ki so izjemnega pomena za ohranjanje izjemne krajine.

Društvo krajinskih arhitektov se v primeru Kobilarne Lipica zavzema za take prostorske in organizacijske rešitve, ki bodo omogočile, da bo Kobilarna ponovno pridobila svojo nekdanjo pričevalnost kot kulturni spomenik. Kobilarna bi se morala razvijati tako, da bodo v ospredju kulturne vrednote, kot jih je opredelil zakon iz l. 1996, druge dejavnosti pa naj bi bile lahko edino dopolnilne osnovni kmetijski, konjerejski dejavnosti ter podrejene kulturni funkciji. Država bi morala v tem smislu poskrbeti za čim boljše organizacijske in finančne rešitve, ki bodo podpirale varstvene cilje. Predlogi, ki vidijo v Kobilarni le dobro ime, s katerim bi se dalo tržiti in zaslužiti, so kratkoročni in vsekakor netrajnostni. Vodijo v propad kulturnega spomenika in izjemne krajine ter zmanjšanje ugleda države, saj bo ob tem dokončno potrjena teza, da z Lipico ne znamo kvalitetno gospodariti.

Andrej Strgar,
univ. dipl. inž. kr. arh., predsednik DKAS

DKAS

Pismo generalne sekretarke LIF

MEDNARODNO ZDRUŽENJE LIPICANCA NASPROTUJE PREDLOGU ZA PRIVATIZACIJO KOBILARNE LIPICA

Desetega septembra 2003, dva dneva pred okroglo mizo o aktualnih vprašanjih nadaljnega razvoja Kobilarne Lipica, je prispelo na naslov Javnega zavoda Kobilarna Lipica pismo Mednarodnega združenja lipicanca - LIF (Lipizzan International Federation) iz Duisburga v Belgiji, kjer je sedež te mednarodne organizacije. Napisala ga je generalna sekretarka LIF Hildegard Gekiere, ki je skupaj s predsednikom tega združenja Rudolfom Leinerjem tudi sodelovala za omizjem. Angleški original njenega pisma in slovenski prevod smo predstavili udeležencem okrogle mize v posebnem gradivu, zdaj ga objavljamo še v reviji Kras.

Mednarodna federacija za lipicance nasprotuje predlogu za privatizacijo Kobilarne Lipica

1.

Mednarodna federacija za lipicance že ves čas posveča veliko pozornost stanju na področju plemenskih konj v Lipici, ki jih smatramo za enega izmed glavnih stebrov ohranitve lipicancev.

Vse organizacije, včlanjene v našo federacijo, se zavedajo nevarnosti, ki bi jo pomenilo slovensko uvajanje sistema privatizacije na področju plemenskih konj v Lipici, namesto da bi Slovenija služila kot dober zgled ohranjanja kulturne dediščine svetovnega pomena, ne pa popuščanja ekonomskim interesom.

2.

Na mednarodni slavnosti v počastitev 400. obletnice Lipice leta 1980 so udeleženci obravnavali tudi zamisel o mednarodni organizaciji, ki bi pomenila tudi okvir za stike med vsemi državnimi kobilarnami.

Prvotni razlog za ustanovitev LIF je bil torej olajšati sodelovanje med državnimi kobilarnami na področju znanstvenih, zootehničnih in upravnih vprašanj. Najizvirnejši odraz te izhodiščne ideje je še vedno naš Komite za vzrejo, katerega člani so izključno direktorji državnih kobilarn ob le enem predstavniku vseh zasebnih rejcev z vsega sveta.

Ravnali smo po zgledu drugih mednarodnih organizacij, ki se jih tiče združevanje Evrope in ki delujejo po belgijski zakonodaji. Članice teh organizacij ne zasledujejo komercialnih interesov, pač pa so organizacije združbe javnih ustanov.

3.

Drugi namen ustanovitve LIF je bil, sodelovati v razvoju mednarodnih izmenjav, zlasti med Evropsko unijo in sosednjimi deželami za železno zaveso. Pridobivanje novih

članov, npr. državnih kobilarn z Madžarske, nekdanje Čehoslovaške in Romunije je bilo povezano s pogostimi stiki z državnimi organi, s kmetijskimi ministrstvi, z veleposlaništvii in navsezadnje tudi s kolegi iz državnih kobilarn.

LIF je prvo mednarodno telo, ki je priznalo Slovenijo kot neodvisno državo na svojem sestanku v Ženevi leta 1991, celo pred Zvezno republiko Nemčijo.

4.

LIF je bila zasnovana kot temelj in osnova za medsebojno informiranje in izmenjavo izkušenj o osrednji temi, kako ohraniti lipicanca kot ogroženo živalsko vrsto. S privatizacijo pa postaja ogroženo celo samo ime "Lipica".

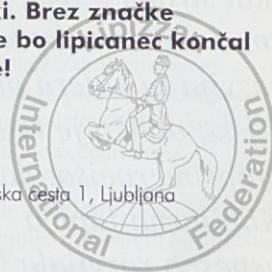
Sijajen primer prispevka LIF k znanstvenim povezavam med državnimi kobilarnami je priprava in izvedba raziskovalnega projekta v okviru Inco-Copernicus, ki ga je financirala Evropska unija in ki zajema vse državne kobilarne.

Združenja zasebnih rejcev v državah tako imenovane sekundarne vzreje so vključena v strukturo LIF. Četudi imajo ta, ob izpolnjevanju posebnih pogojev, ki jim jih predpisuje naš statut, enake demokratične pravice, pa so za vzrejo vendarle odgovorne "državne kobilarne", saj te sestavljajo glavno delovno telo LIF, to je Komite za vzrejo.

V primeru privatizacije Kobilarna Lipica ne bo več mogla biti članica Komiteja za vzrejo, saj bo postala privatna članica.

Privatizacija pomeni izenačenje s tržno usmerjenimi vzrejnimi izdelki. Brez značke originalne državne kobilarne bo lipicanec končal kot navaden konj bele barve!

Prevod Agencije za prevajanje A3, Slovenska cesta 1, Ljubljana

Sklepne ugotovitve

TRIJE SKLEPI IN PRIPOROČILO

Vida Čadonič Špelič

“Lipica potrebuje materialno in moralno pomoč države, saj ugotavljamo, da se nobena kobilarna na svetu ne financira, ne vzdržuje sama. Predvsem pa potrebujemo poenotenje vlade in koalicijskih strank o tem, v katero smer naj se ta spomenik razvija in katera organizacijska oblika je ta čas najprimernejša, da bi se Kobilarna Lipica uspešno razvijala.”

Najprej bi rada izrekla veliko zahvalo organizatorjem okrogle mize, predvsem pa gospodu Rebolju. Kajti ta okrogla miza z vami vsemi, ki se vam tudi zahvaljujem - še posebno tistim, ki ste sodelovali v razpravi, nas je vendarle spomnila, da ne rečem tudi naučila nečesa novega. Predvsem mene, ki se s Kobilarno Lipica srečujem od aprila leta 2001 in vodim Svet JZ Kobilarne Lipica.

Osebnostno ocenjujem, da Svet dobro dela, da smo se v Svetu tudi poenotili, kakšen naj bo koncept razvoja v Kobilarni Lipica. Navsezadnje smo ga poslali v sprejem vladi in ta ga je sprejela januarja letos. Vsekakor pa tudi ugotavljamo, da se bo morala vlada odločiti še o nečem. Če je koncept sprejela, potem bo morala tudi odločiti, kdo bo ta koncept uresničeval. V tem času, kar vodim Svet, smo imeli dva vršilca dolžnosti direktorja in enega direktorja za eno leto s polnimi pooblastili. Lipica potrebuje direktorja z vsemi pooblastili ali po domače povedano, Lipica potrebuje dobrega gospodarja. Tudi na seji Sveta včeraj (11. septembra 2003 - op. ured.), smo se odločili in to sporočiti vladi in jo pozvali, naj se končno odloči. To sporočamo tudi slovenski javnosti.

Natančno sem prebrala tiste prispevke, ki so prispeli pred to okroglo mizo in so bili objavljeni v reviji Kras. Zdi se mi, da je vsa razprava potrdila razmišljanja uvodničarjev. Zato bom poskušala povzeti tri sklepe in eno priporočilo te okrogle mize.

Danes smo potrdili tisto, kar verjetno vsi, ki smo tukaj, že dolgo vemo. Lipica je vrhunski kulturni spomenik, katerega bistvo je lipicanec in poslanstvo Javnega zavo-

da Kobilarne Lipica je zagotavljanje vrhunske ravni dela na področju reje lipicanca, kolenišstva ter varovanje, ohranjanje in razvoj kulturne in naravne dediščine. Zdi se mi, da so vsi razpravljalci v to prepričani.

Pri drugem sklepu se že delno razhajamo. Odločilen je usklajen razvoj spremeljajočih turističnih dejavnosti z razvojem osnovne dejavnosti Kobilarne Lipica. Tu se že sprašujemo, ali naj turizem zagotavlja več sredstev za varovanje primarnih vsebin ali naj to zagotavlja država.

Tretji sklep je namenjen spremembi zakona. Verjetno soglašamo, da noben popravek zakona ne bi smel zmanjšati obsega varstva in osnovne organiziranosti Javnega zavoda Kobilarne Lipica.

Na koncu pa še priporočilo, ki ga izza tega omizja naslavljamo na vlado Republike Slovenije. Lipica potrebuje materialno in moralno pomoč države, saj ugotavljamo, da se nobena kobilarna na svetu ne financira, ne vzdržuje sama. Predvsem pa potrebujemo poenotenje vlade in koalicijskih strank o tem, v katero smer naj se ta spomenik razvija in katera organizacijska oblika je ta čas najprimernejša, da bi se Kobilarna Lipica uspešno razvijala.

Sklepe in priporočila bo organizator naslovil tudi na predsednika vlade, ki je bil povabljen na to okroglo mizo, pa se je zaradi drugih obveznosti ni mogel udeležiti.

65 UDELEŽENCEV OMIZJA

Izmed 119 povabljenih oseb, za katere smo si organizatorji okrogle mize o aktualnih problemih Lipice želeli, da se udeležijo okrogle mize, ker so po svoji stroki, zaposlitvi ali funkciji, po svojih pooblastilih ali po svojih dosedanjih ravnanjih povezani tudi z Lipico ali skrbijo za obveščanje javnosti tudi o Lipici, se je pogovora udeležilo 65 oseb. Sodelujočih za umizjem je bilo 46 uvodničarjev, razpravljalcev ali replicentov in 19 novinarjev ter poročevalcev medijev. V nadaljevanju jih predstavljamo po abecednem zaporedju...

Uvodničarji, razpravljalci, udeleženci omizja

1. **Ciril Baškovič**, državni sekretar, Ministrstvo za kulturo, član Sveta JZ Kobilarna Lipica, Maistrova 10, 1000 Ljubljana
2. Mag. **Franc But**, minister, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Dunajska 56-58, 1000 Ljubljana
3. Dr. **Vida Čadonič Špelič**, državna sekretarka, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, predsednica Sveta JZ Kobilarna Lipica, Dunajska 56-58, 1000 Ljubljana
4. **Janez Čemažar**, član Sveta JZ Kobilarna Lipica, Ministrstvo za finance, Župančičeva 3, 1000 Ljubljana
5. Prof.dr. **Peter Dovč**, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, Univerza v Ljubljani, Groblje 3, 1230 Domžale
6. **Polona Drofenik**, svetovalka ministra, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Dunajska 56-58, 1000 Ljubljana
7. **Vojko Faletič**, trener dresurnega jahanja, pomočnik direktorja Slovenske konjeniške akademije pri Konjeniški zvezi Slovenije, Nika Šturma 4, 6210 Sežana
8. **Alda Fonda**, vodja marketinga, JZ Kobilarna Lipica, Lipica 5, 6210 Sežana
9. Mag. **Janez Glavač**, državni podsekretar, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Dunajska 56-58, 1000 Ljubljana
10. Prof.dr. **Davorin Gazvoda**, docent, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana
11. **Hildegarde Gekiere**, generalna sekretarka Mednarodnega združenja lipicanca - LIF (Lipizzan International Federation), Roelandsheide 45, 3080 Duisburg/Tervuren, Belgija
12. Prof. dr. **Franc Habe**, član Strokovnega sveta JZ Kobilarne Lipica, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana
13. **Iztok Humar**, trener in rejec konj, Gregorčičeva 31, 5000 Nova Gorica
14. **Ajda Kalan**, predsednica strokovnega sveta za dresurno jahanje pri Konjeniški zvezi Slovenije, Bertoncljeva 63, 4000 Kranj
15. **Zofija Klemen-Krek**, v.d. direktorice Urada RS za UNESCO, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Tivolska 50, 6210 Ljubljana
16. Dr. **Drago Kompan**, vodja projekta za ohranjanje slovenskih avtohtonih pasem domačih živali, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana
17. Prof.dr. **Marjan Kosec**, predstojnik Klinike za reprodukcijo in konje, Veterinarska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Cesta v Mestni log 47, 1000 Ljubljana
18. **Viktor Krek**, državni podsekretar, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Dunajska 56-58, 1000 Ljubljana
19. **Marvy Lah Sušnik**, konservatorica, Zavod RS za varstvo kulturne dediščine, Izpostava Nova Gorica, Delpinova 16, 5000 Nova Gorica
20. Dr. **Peter Krečič**, direktor, Arhitekturni muzej Ljubljana, Pot na Fužine 12, 1000 Ljubljana
21. **Rudolf Leiner**, predsednik Mednarodnega združenja Lipicanca - LIF (Lipizzan International Federation), Roelandsheide 45, 3080 Duisburg/Tervuren, Belgija
22. **Lev Lisjak**, glavni urednik revije Kras, Mediacarso, d.o.o., Rimska 8, 1000 Ljubljana
23. Mag. **Miroslav Marc**, tajnik Združenja rejcev lipicanca Slovenije, Lipica 5, 6210 Sežana
24. **Milan Mesar**, član Sveta JZ Kobilarna Lipica, Križ 46, 6210 Sežana
25. **Stane Mrvič**, v.d. direktorja Uprave RS za kulturno dediščino, Plečnikov trg 2, 1000 Ljubljana
26. Prof.dr. **Boris A. Novak**, pisatelj in publicist, Predsednik Društva prijateljev lipicanca, Kuzmičeva 5, 1000 Ljubljana
27. Dr. **Gregor Pintar**, podpredsednik Konjeniške zveze Slovenije, Celovška 25, 1000 Ljubljana
28. Prof.dr. **Milan Pogačnik**, dekan Veterinarske fakultete, Univerza v Ljubljani, Gerbičeva 6, 1000 Ljubljana
29. **Marjeta Privšek**, Mediacarso, d.o.o. - revija Kras, Rimska 8, 1000 Ljubljana
30. **Živoj Race**, predsednik Krajevne skupnosti Lokev, Lokev 139, 6215 Divača
31. **Darja Radič**, članica Sveta JZ Kobilarna Lipica, Ministrstvo za gospodarstvo, Kotnikova 5, 1000 Ljubljana
32. Prof. **Vojteh Ravnikar**, Fakulteta za arhitekturo, Univerza v Ljubljani, Zoisova 12, 1000 Ljubljana
33. **Dušan Rebolj**, izdajatelj revije Kras in direktor Mediacarso, d.o.o., Rimska 8, 1000 Ljubljana
34. **Tatjana Renner**, vodja Pilotnega projekta Kras, Regionalna pisarna Agencije RS za regionalni razvoj, Štanjel 1/a, 6222 Štanjel
35. **Saša Rožanc**, svetovalka za konjerejo, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Dunajska 56-58, 1000 Ljubljana
36. Mag. **Janez Rus**, v.d. direktorja JZ Kobilarna Lipica, Lipica 5, 6210 Sežana
37. **Uroš Slamič**, župan občine Komen, Komen 86, 6223 Komen
38. **Peter Slavič**, pomočnik strokovnega vodje JZ Kobilarna Lipica, Lipica 5, 6210 Sežana
39. **Silvester Stibilj**, vodja Igralnice Lipica, Casino Portorož, d.d., Obala 75, 6320 Portorož
40. **Andreja Šenk-Berce**, referentka za stike z javnostmi, JZ Kobilarna Lipica, Lipica 5, 6210 Sežana
41. **Ethin Tavčar**, član Strokovnega sveta JZ Kobilarna Lipica, Kobilarna Lipica, Lipica 5, 6210 Sežana
42. **Davorin Terčon**, poslanec LDS v Državnem zboru RS in podžupan Občine Sežana, Državni zbor R Slovenije, Šubičeva 4, 1000 Ljubljana
43. **Ida Vodopivec-Rebolj**, odg. urednica revije Kras, Mediacarso, d.o.o., Rimska 8, 1000 Ljubljana
44. **Rajko Vojtkovszky**, župan Občine Divača in predsednik Združenja rejcev lipicanca Slovenije, Lipica 5, 6210 Sežana
45. **Davorin Vuga**, svetovalec direktorja, Uprava RS za kulturno dediščino, Plečnikov trg 2, 1000 Ljubljana
46. Akad. prof.dr. **Boštjan Žekš**, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Novi trg 3, 1000 Ljubljana

KOMENTAR PO OKROGLI MIZI

Kaj ponuja predelan predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o Kobilarni Lipica

SE NEKATERI POSLANCI IGRAJO Z UGLEDOM DRŽAVE, NJENE ZGODOVINE, DEDIŠČINE IN Z UGLEDOM PARLAMENTA?

Gojko Zupan

Novinarji, poročevalci medijev, publicisti

47. **Ivan Cimerman**, publicist, Glinškova ploščad 16, 1000 Ljubljana
48. **Irena Cunja**, novinarka, Radio Koper/Capodistria, Ulica OF 15, 6000 Koper
49. **Vesna Curkovič**, novinarka POP TV, Kranjčeva 26, 1000 Ljubljana
50. **Helena Florenin Pasinato**, novinarka, TV Koper/Capodistria, Osvobodilne fronte 12, 6000 Koper
51. **Fabio Gergolet**, novinar, Nova vas 32, 5291 Miren
52. **Dušan Grča**, novinar, Delo - dopisništvo, Pristaniška 12, 6000 Koper
53. **Ivo Ivačič**, novinar-komentator, Večer, Cankarjeva 1, 1000 Ljubljana
54. **Tine Kristan**, publicist, Podgornikova 1, 1000 Ljubljana
55. **Nace Novak**, novinar, STA - Slovenska tiskovna agencija, dopisništvo Nova Gorica, Ulica Tolminskih puntarjev 2, 5000 Nova Gorica
56. **Bojan Pavletič**, publicist, sodelavec Primorskega dnevnika, Via Scaglioni 19, 34100 Trst
57. **Tatjana Pihlar**, novinarka, Dnevnik, Kopitarjeva 2, 1000 Ljubljana
58. **Matjaž Rustja**, novinar rubrike Kmetijski dnevnik, Radio Trst A, Via Fabio Severo 7, 34100 Trst
59. **Ivan Saksida**, odg. urednik, VI-TEL, Gregorčičeva 13, 5294 Dornberk
60. **Sanja Saksida**, novinarka, VI-TEL, Gregorčičeva 13, 5294 Dornberk
61. **Metod Štrancar**, novinar, Kmečki glas, Železna cesta 14, 1000 Ljubljana
62. **Jadran Strle**, novinar, TV Slovenija, Izobraževalna redakcija, Kolodvorska 2-4, 1000 Ljubljana
63. **Marica Uršič-Zupan**, novinarka, Primorske novice - dopisništvo, Plešivica 6, 6210 Sežana
64. **Jana Vejnovič**, odg. urednica, Revija o konjih, Kmečki glas, d.o.o., Železna 14, 1000 Ljubljana
65. **Matjaž Žbontar**, filmski režiser, produkcijska hiša Fatamorgana, d.o.o., 1000 Ljubljana

Od okrogle mize o aktualnih vprašanjih nadaljnjega razvoja Lipice, ki je bila 12. septembra 2003 v Lipici, sta minila dva meseca. Kaj so za omizjem povedali udeleženci, je napisano v tej izdaji Krasa. V kolikšni meri in s čem so uvodničarji in razpravljavci vplivali na predlagatelje zakona o spremembah veljavnega Zakona o Kobilarni Lipica, objavljamo v pričujočem komentarju mag. Gojka Zupana.

Zupanova prva ocena o predlogu poslanca Davorina Terčona, objavljena v 61. številki revije Kras, je vplivala na razpravo za okroglo mizo in spodbudila predloge, izmed katerih so predlagatelji zakona o spremembah Zakona o Kobilarni Lipica v usklajevalnih postopkih nekatere upoštevali, a ne vseh.

Zadnje usklajevano besedilo predloga zakona o spremembah Zakona o Kobilarni Lipica, ki ga je uredništvu revije Kras predložil poslanec Davorin Terčon 3. novembra 2003, je v celoti predstavljeno na domači strani revije Kras - <http://www.revijakras.com> skupaj s predstavitvijo vsebine 62. številke Krasa. V tej izdaji revije besedila nismo mogli objaviti, saj obsega 24 strani, to je dvanaest strani revije. Pa tudi zaradi samega dopolnjevanja besedila v usklajevalnih postopkih bi bilo besedilo hitro zastarelo, na spletni strani pa ga bomo po potrebi lahko dopolnjevali!

Uredništvo

Povejmo znova in naravnost. Kdorkoli želi razparcelirati posestvo v Lipici ali ga razprodati delno ali v celoti, piha na dušo tistim, ki so iz Lipice odnesli rejske knjige in večkrat odpeljali osnovno čredo. Do sedaj so za to skrbeli tujci, od Habsburžanov do fašistov in drugih totalitarnih mislecev v obdobjih vojn. Tragično je, da okupatorjem sledijo domači ljudje, ki vidijo navidezni dobiček, v resnici pa kratkovidno predlagajo razprodajo prostora in predvsem ugleda, dediščine in zgodovine Slovenije. Na svetu ni kmeta, ki bi prodal ali oddal nji vo in travnik, ker se želi prav na tem travniku ukvarjati s konjerejo.

Prvi problem novega osnutka zakona o spremembah Zakona o Kobilarni Lipica, kljub nekaterim pozitivnim popravkom osnutkov, ki so nastali po kritikah na okrogli mizi v Lipici, še naprej ostajajo njegova izhodišča. Ta niso podprta z realnimi ekonomskimi ali konservatorskimi analizami stanja. Iz gostilniških razprav vlečejo napačne zaključke ter ustvarjajo dodatno kaotično stanje, ki ne koristi nikomur, najmanj pa Lipici in kolektivu kobilarne. Nihče ni pripravil celostne analize učinkov sedanjega zakona skozi časovno obdobje sedmih let, preveril, kaj se izboljšuje ali poslabšuje. Predlagatelj ne opazi pozitivnih trendov, saj je čreda že povečana na več kot 300 konj in je večina objektov v boljšem stanju, kot je bila leta 1996.

V Kobilarni Lipica se je po sprejemu Zakona o Kobilarni Lipica leta 1996 veliko spremenilo na bolje, predvsem v sistemskem investiranju in urejanju celote. Kot omenjeno, je razširjena čreda, izboljšano je sodelovanje z rejci doma in v tujini. Prenovljena, prebarvana in očiščena je večina hlevov, vključno s tristo let staro Velbanco. Prenovljen je Hotel Maestoso, v katerem so nove dvorane in predelana kuhinja. Urejena je nova trgovina s spominčki. Gradbeno je prvič po dolgih desetletjih v celoti sanirana graščina, gradbeno je urejena depandansa za nov prostor, namenjen razstavam, popravljen je hipodrom. Saniranih je nekaj odsekov drevo-redov, ureja se posamezne vodne vire, poti, ledenice.

Končno je bil letos sprejet program varstva in razvoja, strokovnjaki Ministrstva za okolje, prostor in energijo pripravljajo državni lokacijski načrt. Nove spremembe zakona bi prav v trenutku pozitivnih premikov vse postavile znova na začetek in v ponovnem pripravljanju predpisanih dokumentov bi povzročali dodatne stroške, dodatno delo in zamude.

Problem ustreznega financiranja spomenika je nastal, ko so na pobudo občine Sežana sodišča »odpeljala« bistven vir financiranja, to so bile igralniške koncesije. Sedaj na osnovi svojih negativnih dejanj posamezni lokalni politiki govorijo o finančnih te-

Slovenija je arhitektu Vojtehu Ravnikarju podelila Prešernovo nagrado. Nekaj poslancev, ki niti slučajno niso strokovnjaki za arhitekturo, to izničuje s predlogom nevarovanja njegove arhitekture. Na sliki: hotel Klub se, kljub temu, da je bil zgrajen pred 22 leti, dobro vklaplja v historično stavbno jedro kobilarne.

žavah v Lipici. Sežanska občina Lipici ne vrne tega, kar od nje dobi. Lahko bi uredila vsaj pešpoti ali posebne vozne poti za kočije in kolesarje, da bi povezali središče občine in kobilarno, vsebinsko bi povezali kulturne institucije in usmerjali razvoj prilagojenih turističnih kapacitet. Namesto tega je dovoljena stihijna gradnja tik ob kobilarni, neuravnotežen je razvoj industrijskih dejavnosti, neurejen je sistem prometnih povezav.

Ker se igralnica Casinò Portorož in nekaj osebja upirajo pobiranju parkirnine, jo novi predlog zakona izpušča. Po okvirnem izračunu bi parkirna prinašala najmanj toliko ali celo več dohodkov, kot jih prinaša golf, ki je rentabilen zato, ker golfistični klub ne plačuje primerne najemnine. Parkirna ima najprej namen kontrole pretoka ljudi in vozil ter varstva pred samovoljnim parkiranjem, nevarnimi prevozi skozi kobilarno ter ne le finančno blaginjo. Ves Bohinj v sezoni pobira parkirno; dodatno jo pobirajo za preobremenjene ceste ali predele v parku, pobirajo jo na Vršiču, pobirajo jo v Trstu, vključno z gradom Miramare. Lipica kot edina kraška oaza v Sloveniji in na matičnem krasu pa naj bo znova asfaltiran poligon za avtošole in zastojnsko parkirišče?

Problemi so s stanovanji uslužbencev in z njihovim lastninjenjem ter s sodnimi spori, kar je še vedno dediščina preteklega stanja, ko še ni veljal sedanji zakon. Osutek popravkov zakona je te probleme prezrl in ne deluje v korist stanovalcev ter kobilarne.

Večkrat smo poudarili in s številkami dokazali, da so problem kobilarne delavci brez izobrazbe, ki bi jih morali spodbujati za povečanje svojega znanja in s tem za boljši izkoristek njihovega dela. Kar 200 zaposlenih, številni priučeni kadri, med katerimi ni niti pet ljudi z univerzitetno diplomom, kot celota nimajo dovolj razvitega odnosa do varovanja območja, to je posestva kot ta-

kega, do objektov in posledično niso stimulirani za učinkovito delo. Osnutek popravkov Zakona o Kobilarni Lipica omenja pravico do stavke, ustreznega kadrovanja in izobraževanja pa ne predvideva.

Vodenje kobilarne je bilo neurejeno, ker se je v to preveč vpletala politika, kar pa ni posledica obstoječega zakona, temveč je rezultat privatnih interesov. Ni analiz, koliko je na slabši obisk Lipice vplivala vojna v nekdanji Jugoslaviji (Trst ni več cilj nakupovalcev) in ne, koliko manj obiska je, ker je del Istre ostal v drugi državi.

Zakonske obrazložitve v novem osnutku zavajajoče pišejo o zmanjšanju potrebnih finančnih sredstev države brez kakršnihkoli strokovnih in ustreznih finančnih analiz. Trendi v prostoru kažejo, da se spremljajoči del turističnih dejavnosti ustrezno razvija (obisk kobilarne), medtem, ko stacionarni turizem vključno z golfom, s tenisom, z bazenom in z igralništvom stagnirajo in vse to v resnici podpira in vzdržuje kobilarna s svojo primarno dejavnostjo (poročilo kobilarne za leto 2002). Možno in verjetno je, da bi prvih pet let po spremembi zakona država morala vlagati bistveno več denarja in ne manj! Kdaj v prihodnosti bi se delež vlaganj države in ali bi se sploh zmanjšal, je vprašanje brez odgovora.

Zasebni lastniki bi po spremenjeni zakonodaji več dobička svoje dejavnosti lažje preusmerjali v druga področja ali na svoje račune v tujino. Tak primer je bil v Sloveniji Bled in njegov grad, kjer naj bi država plačevala vzdrževanje in prenovo, uporabnik pa prelija denar neposredno ali nekoč s pomočjo hipotek. Blejski turistični delavci so prelili denar z gradu v golf, ki so ga potem lastnili in država je izgubila vse vloške.

Osnutek sprememb Zakona o Kobilarni Lipica predlaga upravljanje na tržnih temeljih kot osnovnem izhodišču. To je v popolnem nasprotju s sedanjim zakonom, kjer je zapisan temelj: **varovanje kraškega območja, v katerem mora biti vse poslanstvo podrejeno varovanju krajinskega prostora in konja**. Škocjanske jame v zakonu nimajo najprej zapisanega izkoriščanja območja in na tej podlagi podrejenega varovanja. Nikjer v tujini ne postavljajo trženja zavarovanih območij na prvo mesto. Če se zakonodaja iz varstvene spremeni v tržno, ne rabimo nobene zaščite več, saj bodo z matičnega območja in z matičnih pašnikov, ki so varovani kot geografski prostor in ki so omogočili mednarodno zaščito vsaj imena lipicanec, izgnani konji in njihovo poreklo. Na privatizirane parcele z golfom ne bo nikoli več mogoče razširiti zaščite UNESCO. Predlagateljem sprememb bodo lahko čestitali vsi tisti v Avstriji in Italiji, ki nam žele izpuliti geografsko oznako lipicanca.

Od leta 1580 so imeli vsi upravljalci posestvo kobilarne, teh skromnih 300 ha za celoto. Celo več! Kobilarni so priključili številna posestva v okolici, ki so danes degradirana, jih ni več ali pa so razprodana. Zato je posestvo v Lipici edini in nenadomestljiv ostanek, ki mora biti zaščiten v enotni lasti in upravljanju. Kadar koli so v preteklosti vso čredo konj odgnali iz Lipice, je to pomenilo propad. In le vrnitvi matične črede na matične pašnike leta 1945 se lahko zahvalimo za sedanjost izjemno znamenitost.

Načrtovana prodaja posestva, delno ali v celoti je na simbojni ravni enako neutemeljena kot, če bi poslanci prodali slovenski parlament ali vsaj njegovo pritličje, da bi lažje tržili restavraci-

jo. Država bi lahko prodala celo pravice izkoriščanja slovenske zastave in grba, da bi s tem primerno zaslužili, pa tega ne stori in ne sme storiti.

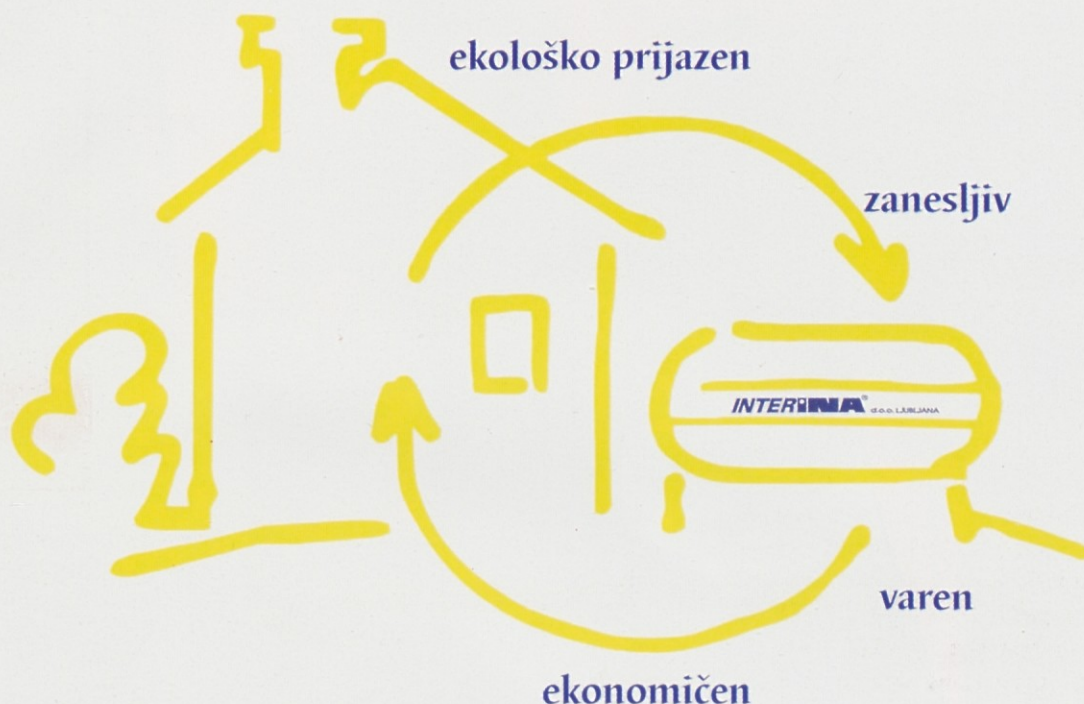
Novi, v osnutku sprememb Zakona o kobilarni Lipica predlagani nivo varovanja je katastrofalen za prostor: vsebinsko in smiselno izpušča kulturno krajino. Predvidena zakonska dopolnila niso v skladu niti z izhodišči za vzporedno nastajajoči zakon o Triglavskem narodnem parku, pa bi morali izhajati iz enakih varstvenih izhodišč za prostor in stavbno dediščino, saj imamo enako zakonodajo za vse. Zelena oaza z določenim rastjem, z njegovimi razporedi, z več kot štirimi stoletji urejanja, z zasajenimi drevoredi in z drugimi elementi je bistvena za preživetje geografske lokacije in ni nadomestljiva s cenejšimi ali z bolj rodovitnimi pašniki kjerkoli. Med kobilarno in Sežano je dovolj praznih gmajn za nekaj igrišč za golf, čemur nihče ne nasprotuje. Razumljivo pa je, da bi se posamezniki radi okoristili z državno lastnino v sami kobilarni, s travniki, ki so bili meliorirani na državne stroške. Trenutno je nekaj lukenj za golf na nekdanj najboljših pašnikih v Lipici. Kobilarna mora kupovati seno in voziti konje na pašo naokoli. Predlogi za spremembo zakona takšno stanje prelivanja državnega denarja in lastnine v privatne žepe in interese celo podpirajo... Piber v Avstriji niti nobena druga matična kobilarna, ki skrbi za vzrejo, nima golgišč na najboljših pašnikih in tik ob hlevih.

Enako kot kulturni krajini je nov osnutek sprememb zakona nenaklonjen kulturi. Izpušča v sedanjem zakonu zavarovane objekte in to brez kakršnekoli analize ali strokovnega stališča. Slovenska država je arhitektu Vojtehu Ravnikarju podelila Prešernovo nagrado. Nekaj poslancev, ki niso niti slučajno strokovnjaki za arhitekturo, to izničuje s predlogom ne-varovanja njegove arhitekture.

V osnutku za spremembo zakona je točno zapisano, da je avstrijski Piber z vsemi spremljajočimi dejavnostmi v lasti države Avstrije. Republika Avstrija je edini lastnik in družbenik. Državna kobilarna Piber ima bistveno večje posestvo kot Lipica in muzej Lipicancev na Dunaju je del osrednjega državnega muzeja, ki seveda ni v privatni lasti. Gostinski objekti zunaj kobilarne so seveda lahko v lasti kogarkoli. Nihče pa ne posega v osnovno posestvo.

Zakon o Kobilarni Lipica, sprejet 31. maja leta 1996, je NUJNA HRBTENICA zaščite in razvoja edinstvene kobilarne, enotnega posestva na jugozahodnem robu Slovenije. Z njim je država Slovenija poudarila svoj odnos do zaščite konj in njihovega matičnega območja ter postavila kulturni mejnik, pomembnejši od kamnov ob mejni črti. Noben popravek tega temeljnega zakona ne bi smel zmanjševati obsega varstva v njem, lastniškega stanja in osnovne organiziranosti same kobilarne. Če so poslanci leta 1996 sprejeli zakon tak, kot je, ali so tedaj delali slabo, da že manj kot deset let pozneje želijo, brez podpore javnosti in strokovnih služb, spreminjati tedaj demokratično usklajen in sprejet zakon? Ali bodo sami sebe in svoje kolege poklicali na odgovornost, ker se igrajo z ugledom države, njene zgodovine, dediščine in z ugledom parlamenta samega?

ENERGIJA SEDANJOSTI IN PRIHODNOSTI
UTEKOČINJENI NAFTNI PLIN
v malih plinohramih

Nudimo vam:

- najem nadzemnih in podzemnih plinohramov pod ugodnimi pogoji
- svetovanje, montažo in vzdrževanje plinskih postaj
- strokovno dežurno službo, ki je na voljo 24 ur na dan
- hitro in zanesljivo dobavo plina
- brezplačni telefon za naročila plina 080 2290

INTERINA[®] d.o.o. LJUBLJANA

informacije:

SEKTOR PLIN KOZINA

6240 Kozina, Dolinska 14

tel.: 05 618 10 00

fax: 05 680 20 31

dežurna služba: 041 772 956

e-mail: plin.kozina@interina.si

PLINARNA TRZIN

1236 Trzin

tel.: 01 564 11 45

fax: 01 564 11 44

dežurna služba: 041 668 144

Bolečinam v žrelu pokažite Septolete® Plus.

Krka, d. d., Novo mesto
Šmarješka cesta 6
8501 Novo mesto
www.krka.si

Pastile Septolete® PLUS so nepogrešljivo zdravilo pri močnejših bolečinah v žrelu. Poleg tega da zavirajo začetne okužbe v žrelu in ustni votlini, že po nekaj minutah odpravijo tudi bolečino.

Pastile Septolete® PLUS niso le izjemno učinkovite, temveč - zahvaljujoč se dodanemu mentolu in eteričnemu olju poprove mete - osvežijo ustno votlino in odpravijo zadah. Pastile ne vsebujejo sladkorja, zato imajo

Ko udarijo mikrobi, udarite nazaj

majhno energijsko vrednost in ne pospešuj nastajanja zobne gnilobe. Priporočamo jih odraslim in otrokom, starejšim od 6 let, pri močnejših bolečinah v žrelu. Dodatne informacije: www.krka.si/Septolete

Pred uporabo natančno preberite navodilo!
O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali farmacevtom

KRAS

Vredno je čakati.

Ko boste poskusili te slastne rezine, boste ugotovili, zakaj ne želimo prehitevati narave.

Z najlepšimi željami smo za Vas pripravili darilne embalaže z izbranimi dobrotami iz Krasa.

Najljubše reči.

Jesenska naročniško-prodajna akcija.

Popestrite jesenske dni s svojimi najljubšimi rečmi. S sprehodom v naravo, prgiščem vročih kostanjev ali obiskom **zabavnih vsebin na Planetu**. Proti večeru si na njem **oglejte kino spored in kupite vstopnico** ali pa, če ni nikogar v bližini, pobrsajte po **erotičnih vsebinah na Planetu**. Kar iz naslanjača. V barvah, z novim mobitelom.

Ob sklenitvi ali podaljšanju naročniškega razmerja Mobitel GSM lahko izbirate med petimi različnimi. Z barvnim zaslonom, **po ugodni ceni**.

Panasonic G50

P 9.800 SIT*

Nokia 3100

P 14.800 SIT*

Siemens M55

P 24.800 SIT*

Sony Ericsson T610

P 48.000 SIT*

Nokia N-Gage

P 48.000 SIT*

*Pogoj: sklenitev/podaljšanje naročniškega razmerja Mobitel GSM za 24 mesecev. Mobiteli, ponujeni v akciji, so prirejeni za uporabo v omrežju Mobitel GSM, zato jih lahko uporabljate le s SIM kartico omrežja Mobitel GSM. Cene vključujejo DDV. Akcija traja do odprodaje zalog in velja za vse, ki nimate podpisane več kot 2 veljavna aneksa k naročniški pogodbi. Ponudba velja za vse naročniške pakete, razen za osnovni SOS paket.

Informacije na brezplačnih številkah:

naročniki Mobitel GSM: 031/041/051 700 700, Mobiuporabniki: 031/041/051 121, ostali: 080 70 70.

ŽIVLJENJE NISO LE BESEDE

WWW.MOBITEL.SI